

YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DİLBİLGİSİ:

A1 - A2

KURALLAR VE ALIŞTIRMALAR

Tuğba AKTAŞ
Betül ÇETİN
Yeliz DEMİRHAN
Emine OFLAZ KÖLECİ
Ekin ŞEN
Funda UZDU YILDIZ

İzmir-2020



**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DİL EĞİTİMİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
(DEDAM)**

**YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DİLBİLGİSİ:
A1 - A2
KURALLAR VE ALIŞTIRMALAR**

**Tuğba AKTAŞ
Betül ÇETİN
Yeliz DEMİRHAN
Emine OFLAZ KÖLECİ
Ekin ŞEN
Funda UZDU YILDIZ**

İzmir- 2020

DOKUZ EYÜL ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

DİL EĞİTİMİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (DEDAM)

**YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DİLBİLGİSİ:
A1 - A2 KURALLAR VE ALIŞTIRMALAR**

ISBN : 978-975-441-538-4

1. Baskı

**Yazarlar: Tuğba AKTAŞ
Betül ÇETİN
Yeliz DEMİRHAN
Emine OFLAZ KÖLECİ
Ekin ŞEN
Funda UZDU YILDIZ**

İsteme Adresi: Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Uygulama ve
Araştırma Merkezi (DEDAM)
Şehitler Cad. No: 12 Alsancak / İzmir

Tel: 0 232 463 02 67

e-posta:	tugba.aktas@deu.edu.tr	emine.oflaz@deu.edu.tr
	betul.cetin@deu.edu.tr	ekin.sen@deu.edu.tr
	yeliz.demirhan@deu.edu.tr	funda.uzdu@deu.edu.tr

Yayın Tarihi : 26.08.2020

Yayın Yeri : DİL EĞİTİMİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (DEDAM)

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı yazarların izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

©Tüm hakları saklıdır.



ÖNSÖZ

Bu kitap kendi başına dilbilgisi çalışmak isteyen Türkçe öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Açıklamalarda A1 ve A2 düzeyine uygun basit bir dil kullanımı tercih edilmeye çalışılmıştır. Ancak yeni başlayanların ilk birkaç konuda bazı kavramları anlayabilmek için sözlük kullanmaları önerilir.

A1 düzeyinde açıklanan konular Avrupa Ortak Başvuru Metni çerçevesinde düzenlenmiş ve temalarda ihtiyaç duyulan dilbilgisi konuları DEDAM’da hazırlanan program çerçevesinde sıra dikkate alınarak düzenlenmiştir. Bir yapı ile ilgili tüm işlevlere yer verilmemiş, A1 ve A2 düzeyini tamamlamak için ihtiyaç olduğu düşünülen işlevlerle sınırlı kalınmıştır. Tüm işlevler için genel dilbilgisi kitaplarına başvurulabilir.

Kitapta yer alan bazı açıklamalarda, genel kurallara değil, kuralların genelleştirilip kolayca anlamlandırılmasını sağlayacağı düşünülen farklı yollara yer verilmiştir. Bir başka deyişle, bir durumun dilbilimsel açıklaması yerine öğrencilerin sistematik bir biçimde akıllarında tutabilecekleri yollar gösterilmeye çalışılmıştır. Örneğin “-(I)yor” şimdiki zaman ekinin ses uyumları kuralı anlatılırken son sesi /a/ ve /e/ olan eylemlerde yaşanan daralma, açıklanırken “son seste /a/ ve /e/ var o zaman, bu sesler gidiyor ve “-(I)yor” ekleniyor” şeklinde öğrenciler tarafından kolayca akılda tutulabilecek açıklamalar yapılmıştır. Dilbilimsel açıklamalar için hazırlanmış dilbilgisi kitaplarına bakılabilir.

PREFACE

This grammar book is prepared for self study for Turkish learners. It is used a simple and an appropriate language for A1 and A2 levels in the explanations. However, it is suggested that beginners use a dictionary to understand some concepts in the beginning subjects.

The subjects in A1 level are organized and based on The European Framework of Reference for Languages and the grammar subjects in the themes are organized considering the order determined by DEDAM. All the functions of a grammatical structure don't take part, functions are limited just to complete the A1 and A2 levels' requirements. It is suggested that learners apply to the general grammar books for all the functions of grammatical structures.

In some of the explanations in the book, it isn't given general rules, but some different ways that allow the rules to be generalized and easily understood. In other words, instead of a linguistic explanation, some systematic and remindful ways are given.

For example, the vocal harmonies rule of -(I)yor, the present continuous tense suffix, if there is /a/ or /e/ in the final sound, it is called vowel constriction according to the linguistics. But in this book, it is explained as "If the verb has /a/ or /e/ in the final sound, those vowels are erased and -Iyor is added.",-to avoid using linguistic terminology. Grammar books can be applied for further linguistic explanations.

PRÉFACE

Ce livre est destiné aux apprenants de turc qui souhaitent étudier la grammaire par leurs propres moyens. Le niveau de langue des explications correspond au niveau A1 et A2. Cependant, les débutants sont invités à utiliser un dictionnaire pour comprendre certains concepts.

Les règles de grammaire expliquées au niveau A1 sont organisées en prenant pour base le Cadre Européen Commun de Référence pour les langues et sont classées en tenant compte de l'ordre du programme de DEDAM. Toutes les fonctions des structures grammaticales ne sont pas incluses. Les fonctions des structures grammaticales sont limitées de façon à répondre aux besoins des niveaux A1 et A2. Cet ouvrage évite les descriptions linguistiques et propose des explications simples pour décrire les règles grammaticales dans le but de les rendre faciles à retenir. Il est recommandé de se référer à un ouvrage de grammaire plus complet pour toutes les fonctions.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	4
ANAHTAR SÖZCÜKLER VE İŞARETLER	1
TEMEL BİLGİLER	2
SÖZCÜK TÜRLERİ	2
Ad	2
Adıl	2
Sıfat	3
Eylem.....	3
Belirteç	3
Bağlaç	3
İlgeç	3
Ünlem.....	3
TÜMCELER	4
A1.....	6
ALFABE	6
-IAr (ÇOĞUL EKİ)	7
Alıştırmalar	8
SAYILAR	9
Sayma sayıları.....	9
Sıra sayıları	10
Yüzdelikler	10
Alıştırmalar	11
EVET/HAYIR SORULARI	12
Bu ne?	12
Bu kim?	12
mI? (Soru Eki)	12
Alıştırmalar	14

-DA (BULUNMA DURUMU)	16
<i>Alıştırmalar</i>	<i>17</i>
VAR/YOK.....	19
<i>Alıştırmalar</i>	<i>20</i>
-(I)yor (ŞİMDİKİ ZAMAN EKİ)	22
-(I)yor (Şimdiki Zaman Eki) Olumlu	22
-(I)yor (Şimdiki Zaman Eki) Olumsuz	25
-(I)yor (Şimdiki Zaman Eki) Soru	25
<i>Alıştırmalar</i>	<i>26</i>
KOŞAÇ.....	28
Koşaç (olumlu).....	28
Koşaç (Olumsuz)	29
Koşaç (Soru)	30
<i>Alıştırmalar</i>	<i>31</i>
-II/-slz EKLERİ	34
-II Eki.....	34
-slz Eki	34
<i>Alıştırmalar</i>	<i>35</i>
-DAn (ÇIKMA DURUMU) / -(y)A (YÖNELME DURUMU).....	37
-DAn (Çıkma Durum Eki)	37
-(y)A (Yönelme Durum Eki).....	39
<i>Alıştırmalar</i>	<i>41</i>
EMİR KİPİ	42
<i>Alıştırmalar</i>	<i>43</i>
SAAT KAÇ?/ SAAT KAÇTA?	45
Saat Kaç?	46
Saat Kaçta?	48
<i>Alıştırmalar</i>	<i>53</i>
-DI (BELİRLİ GEÇMİŞ ZAMAN)	55

-DI / Olumlu.....	55
-DI / Olumsuz	57
-DI / Soru	58
AD/SIFAT + -(y)DI (GEÇMİŞ ZAMANDA AD TÖMCELERİ).....	59
Ad/Sifat + (y)DI Olumlu	59
Ad/Sifat + (y)DI Olumsuz ve Soru	61
Alıştırmalar	62
-DAn SONRA / -DAn ÖNCE	66
Alıştırmalar	67
BAĞLAÇLAR (BU NEDENLE/ÇÜNKÜ).....	69
Alıştırmalar	70
İYELİK EKLERİ.....	72
İyelik Ekleri	72
Özel Ad+(n)In Ad+(s)I / (Özel Ad İle Sahiplik Belirtme).....	74
Alıştırmalar	75
-DAki EKİ	77
Alıştırmalar	79
İSTEK KİPİ.....	80
İstek Kipi / Olumlu.....	80
İstek Kipi / Olumsuz	81
İstek Kipi / Soru	81
Alıştırmalar	82
-(y)A GÖRE/-CE.....	84
Alıştırmalar	84
-(y)Ip (ULAÇ).....	85
Alıştırmalar	87
-mAk.....	89
Alıştırmalar	89

A2.....	90
-(y)I (BELİRTME DURUMU).....	90
<i>Alıştırmalar</i>	<i>91</i>
-DAn DAHA / EN	93
Karşılaştırma: -DAn daha.....	93
Enüstünlük: En + Sifat	94
KARŞILAŞTIRMA: ‘KADAR’ ve ‘GİBİ’	95
<i>Alıştırmalar</i>	<i>95</i>
İYELİK ADILI + -ki / ÖZEL AD + İYELİK ADILI + -ki.....	98
<i>Alıştırmalar</i>	<i>99</i>
-mAdAn (ULAÇ)	100
<i>Alıştırmalar</i>	<i>100</i>
ile/-(y)IA (ARAÇ/BİRLİKTELİK).....	102
<i>Alıştırmalar</i>	<i>103</i>
-(I)yordu (SÜREN GEÇMİŞ ZAMAN).....	105
-(I)yordu / Olumlu	105
-(I)yordu / Olumsuz	106
-(I)yordu / Soru.....	106
<i>Alıştırmalar</i>	<i>107</i>
-(y)ken	109
<i>Alıştırmalar</i>	<i>110</i>
BELİRTİLİ AD TAMLAMASI	112
<i>Alıştırmalar</i>	<i>115</i>
YER BELİRTİCİLERİ	117
<i>Alıştırmalar</i>	<i>118</i>
BELİRTİSİZ TAMLAMASI	120
<i>Alıştırmalar</i>	<i>122</i>
EYLEM + -Dıktan sonra / EYLEM + -mAdAn önce	124

ADLAŞTIRMA: -mA + DURUM EKLERİ.....	128
Eylem + -mA + -(y)I = -mAyI	128
Eylem + -mA + -(y)A = -mAyA	128
Eylem + -mA + -dA = -mAdA	129
Eylem + -mA + -tAn = -mAktAn.....	129
Adlaştırmaya Eki -mA ve Olumsuz -mA	129
<i>Alıştırmalar</i>	130
BAĞLAÇLAR (HEM ... HEM DE/YA..YA DA/ NE..NE DE)	132
Hem .. hem (de)	132
Ya .. ya (da).....	133
Ne .. ne (de).....	133
<i>Alıştırma</i>	134
-(y)AcAK (GELECEK ZAMAN EKİ)	136
Gelecek zaman Olumlu	137
Gelecek Zaman Olumsuz	137
Gelecek Zaman Soru	138
ol + -(y)AcAk	139
ÖYLEYSE / MADEM.....	141
Öyleyse.....	141
Madem.....	141
<i>Alıştırmalar</i>	142
-sAnA / -sAnlA	144
<i>Alıştırmalar</i>	145
-mAk lazım/gerek.....	146
<i>Alıştırmalar</i>	147
-mA+iyelik eki lazım/gerek	148
<i>Alıştırmalar</i>	149
-(I/A)r (GENİŞ ZAMAN).....	151
<i>Alıştırmalar</i>	153

BELGİSİZ ADIL VE SIFATLAR	155
Belgisiz Sıfatlar	155
Belgisiz Adıllar	156
Alıştırmalar	160
DOLAYSIZ AKTARIM.....	162
Alıştırmalar	164
-(y)ArAk (ULAÇ)	165
Alıştırmalar	166
-DİK + İyelik Eki İçin (ULAÇ)	168
Alıştırmalar	169
-mİş (DUYULAN GEÇMİŞ ZAMAN).....	171
-mİş / Olumlu	171
-mİş / Olumsuz	171
-mİş / Soru.....	172
Alıştırmalar	174
-(İ)yormuş (SÜREN DUYULAN GEÇMİŞ ZAMAN)	175
Olumlu.....	175
Olumsuz	175
Soru	176
Alıştırmalar	177
-Cl / -(y)İcl	179
Ad + -Cl.....	179
Eylem + -(y)İcl	179
Alıştırmalar	180
-Abil+ir (RİCA VE İZİN İŞLEVLERİ)	181
–Abil+ir mi + Kişi Eki? /İzin Alma	181
–Abil+ir + kişi eki / İzin Verme	181
–Abil+ir mi+kişi eki? /Rica	182
Alıştırmalar	182

ANAHTAR SÖZCÜKLER VE İŞARETLER

Kitapta bazı işaretler/semboller var. Bu işaretler/semboller:

1. Bir ekte büyük harf var, o zaman o ses, uyum kuralına göre değişiyor.

Örnek:

-lAr (çoğul eki) → /A/ büyük harfle, çünkü /A/ son ünlü harfe göre {a} ya da {e} oluyor.

Kit**a**p -l**a**r (Son ünlü /a,ı,o,u/ - o zaman çoğul eki -lar)

Def**t**er -l**e**r (Son ünlü /e,i,ö,ü/ - o zaman çoğul eki -ler)

2. Bir ek ya da bir tümce yanlış, o zaman onun üstü çizili.

Örnek: Biz geliyor**um**.

3. !: İstisna var, o zaman başında ! işareti var.

Örnek:

Kit**a**p -l**a**r (Son ünlü /a,ı,o,u/ - o zaman çoğul eki -lar)

Def**t**er -l**e**r (Son ünlü /e,i,ö,ü/ - o zaman çoğul eki -ler)

! Bazı sözcükler farklı oluyor.

Sa**a**t+l**e**r (son ünlü {a} ama çoğul eki -ler)

Ka**a**lp+l**e**r (son ünlü {a} ama çoğul eki -ler)

4. "-": Eylemden sonra "-" kullanıyoruz. Çünkü eylemden sonra bir ek var. Bir sözcükte "-" görüyorsun o zaman bu sözcük eylem.

Örnek: yüz-, koş-

5.  İşareti var. O zaman önemli bir şey var. "Dikkat et" demek.

TEMEL BİLGİLER

SÖZCÜK TÜRLERİ

Ad

Cins adlar

Bir nesnenin, bir eşyanın adı. Küçük harfle yazıyoruz. Tümcede birinci sırada o zaman büyük harfle yazıyoruz.

Örnek: Masa, sandalye, okul, bulut gibi

Özel adlar

Bir yerin, bir okulun adı. Büyük harfle başlıyor.

Örnek: Türkiye, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yeliz Demirhan

Adıl

Ad değil ama ad gibi kullanıyoruz. Kişi ya da nesneleri göstermek için kullanıyoruz.

KİŞİ ADILLARI	Ben	1. Tekil kişi
	Sen	2. Tekil kişi
	O	3. Tekil kişi
	Biz	1. Çoğul kişi
	Siz	2. Çoğul kişi
	Onlar	3. Çoğul kişi

İŞARET ADILLARI	Bu /bunlar
	Şu/şunlar
	O /onlar

BELGİSİZ ADILLAR	Biri Bazıları Hepsi vb.
------------------	----------------------------------

Sıfat

Bir ada nasıl, hangi, kaç gibi sorular soruyoruz, cevap genellikle sıfat oluyor. Yani sıfatlar adı niteliyor ya da belirtiyor.

Örnek: *Güzel kadın.* → *Nasıl kadın?* **Güzel**

Pazardan iki elma aldım? Kaç elma aldın? → **İki**

Eylem

Bu sözcükler bir oluş, bir hareket anlatıyor. Bu kitapta eylemden sonra “-” işareti var.

Örnek: *koş-: Ben her sabah parkta koşuyorum.*

yağ-: Yağmur yağıyor.

Belirteç

Bu sözcükler bir eylem nasıl oluyor, bunu anlatıyor. Yani belirteçler eylemi niteliyor.

Örnek: *Hasta yavaş yürüyor.* (Nasıl yürüyor? → **yavaş**)

Bağlaç

İki sözcüğü ya da iki tümceyi bağlıyor. Bazıları benzerlik, bazıları zıtlık bildiriyor. Her bağlacın farklı işlevleri var.

Örnek: *Ben sinemaya gitmek istiyorum ama zaman yok.*

Ben çay içiyorum ve müzik dinliyorum.

İlgeç

Bu sözcükler tümcede sözcükler arasında farklı ilişkiler kuruyor.

Örnek: *Ben arkadaşım ile alışverişe gidiyorum.* (birliktelik)

Ders çalışmak için kütüphaneye gidiyor. (amaç)

Ünlem

Ünlemler genellikle duygular ile ilgili. Kızıyoruz, şaşıyoruz, seviniyoruz vb. o zaman ünlem kullanıyoruz. Birine sesleniyoruz o zaman da ünlem kullanıyoruz.

Örnek: *Heyy!*

Hayda! (şaşıyoruz)

TÜMCELER

1. Türkçede temelde başta özne ve sonda yüklem kullanıyoruz. Özne ve yüklem arasında zaman, yer ve nesne gibi başka sözcükler de kullanıyoruz.

Örnek:

Ben akşamları televizyon seyrediyorum.

Kim ne zaman ne yapıyor?

Ben evde resim yapıyorum.

Kim nerede ne yapıyor?

Sözdizim değişiyor. En önemli öğeyi eylemden önce kullanıyoruz.

Örnek:

Ben kursa İzmir’de gidiyorum.

Kim nereye nerede ne yapıyor?

Ben İzmir’de kursa gidiyorum.

Kim nerede nerede ne yapıyor?

2. Birlikte iki tümce kullanıyoruz. Bu tümceler arasında bağlaç oluyor. O zaman bu tümcelerin adı “sıralı tümce” oluyor. Sıralı tümcelerde iki yüklem var.

Örnek: Ben ders çalışıyorum ama sen çalışmıyorsun.

3. Bir tümcede iki eylem var ama bir eylemi ad, sıfat ya da belirteç gibi kullanıyoruz. Ad, sıfat ya da belirteç yapmak için ekler kullanıyoruz. Bu tümcede bir yüklem var.

Örnek: Otobüse binip okula gittik.

A1

Bu bölümde A1 dilbilgisi kuralları var. Konular ile ilgili açıklamalar, örnekler ve dilbilgisi alıştırmaları var.

ALFABE

Türkçede 29 harf var. Bunlar:

ALFABE									
A/a	B/b	C/c	Ç/ç	D/d	E/e	F/f	G/g	Ğ/ğ	H/h
I/ı	İ/i	J/j	K/k	L/l	M/m	N/n	O/o	Ö/ö	P/p
R/r	S/s	Ş/ş	T/t	U/u	Ü/ü	V/v	Y/y	Z/z	

21 ünsüz, 8 ünlü:

Ünsüzler										
B/b	C/c	Ç/ç	D/d	F/f	G/g	Ğ/ğ	H/h	J/j	K/k	L/l
M/m	N/n	P/p	R/r	S/s	Ş/ş	T/t	V/v	Y/y	Z/z	

Ünlüler							
A/a	E/e	I/ı	İ/i	O/o	Ö/ö	U/u	Ü/ü



Türkçede “I/ı ve İ/i” – “O/o ve Ö/ö” – “U/u ve Ü/ü” – “G/g ve Ğ/ğ” – “S/s ve Ş/ş” farklı harfler.

Alfabe için örnek sözcükler:

harf	sözcük	harf	sözcük	harf	sözcük
A/a	Ağaç	I/ı	İşık	R/r	Radyo
B/b	Bilgisayar	İ/i	İzmir	S/s	Sınıf
C/c	Çam	J/j	Japon	Ş/ş	Şemsiye
Ç/ç	Çekmece	K/k	Kalem	T/t	Tahta
D/d	Defter	L/l	Lale	U/u	Uçak
E/e	Elma	M/m	Masa	Ü/ü	Üzüm
F/f	Fare	N/n	Nal	V/v	Vazo
G/g	Gol	O/o	Okul	Y/y	Yazıcı
Ğ/ğ	Öğrenci	Ö/ö	Öğretmen	Z/z	Zarf
H/h	Hap	P/p	Pencere		

-IAr (ÇOĞUL EKİ)

Bir sözcüğü çoğul yapmak için o sözcüğe “-IAr” çoğul eki ekliyoruz. “-IAr” eki ile ilgili ses uyumu kuralı var. Ses uyumu ünlü sesler ile ilgili. Sözcüklerin son hecesinde “a, ı, o, u” ünlüleri var, o zaman “-Iar” kullanıyoruz, “e, i, ö, ü” ünlüleri var, o zaman “-ler” kullanıyoruz. Son ses ünsüz ya da ünlü önemli değil. Biz son hecedeki ünlüye bakıyoruz.

Ünlü Uyumu

Son ünlü a, ı, o, u → -Iar

Son ünlü e, i, ö, ü → -ler

Örnek:

Elma	→	Elmalar
Kalem	→	Kalemler

! Aşağıdaki sözcükler gibi bazı istisnalar var.

Saat	→	Saatler
Harf	→	Harfler
Kalp	→	Kalpler
Terminal	→	Terminaller



“-IAr” çoğul ekini sayılarla (1, 2, 3, 4...) ve çokluk bildiren ifadelerle (çok, birkaç...) beraber **kullanmıyoruz**.

“5 çanta”

ya da

“çantalar”

~~5-çantalar~~

Örnek: İki televizyon var.

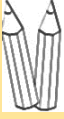
Arabalar var.

Çok öğrenci var.

Öğrenciler var.

Alıştırımlar

1. Resimde neler var?



1.



2.



3.



4.



5.



6.



7.



8.



9.

2. Resimlerde “ne” ya da “neler” var, yaz.



1.



2.



3.



4.



5.



6.

Cevaplar

1. Resimde neler var, yaz.

- | | | | | |
|-------------|-------------|----------------|--------------|----------|
| 1. Kalemler | 2. Arabalar | 3. Ayakkabılar | 4. Mumlar | 5. Eller |
| 6. Çiçekler | 7. Evler | 8. Kitaplar | 9. Bardaklar | |

1. Resimlerde “ne” ya da “neler” var, yaz.

- | | | | |
|-------------|----------------------|-----------|-----------|
| 1. Ev | 2. Fotoğraf makinesi | 3. Kuşlar | 4. Toplar |
| 5. Balonlar | 6. sandalye | | |

SAYILAR

Sayma sayıları

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
SIFIR	BİR	İKİ	ÜÇ	DÖRT	BEŞ	ALTI	YEDİ	SEKİZ	DOKUZ	ON

10	ON	20	YİRMİ	30	OTUZ	40	KIRK	50	ELLİ
11	On bir	21	Yirmi bir	31	Otuz bir	41	Kırk bir	51	Elli bir
12	On iki	22	Yirmi iki	32	Otuz iki	42	Kırk iki	52	Elli iki
13	On üç	23	Yirmi üç	33	Otuz üç	43	Kırk üç	53	Elli üç
14	On dört	24	Yirmi dört	34	Otuz dört	44	Kırk dört	54	Elli dört
15	On beş	25	Yirmi beş	35	Otuz beş	45	Kırk beş	55	Elli beş
16	On altı	26	Yirmi altı	36	Otuz altı	46	Kırk altı	56	Elli altı
17	On yedi	27	Yirmi yedi	37	Otuz yedi	47	Kırk yedi	57	Elli yedi
18	On sekiz	28	Yirmi sekiz	38	Otuz sekiz	48	Kırk sekiz	58	Elli sekiz
19	On dokuz	29	Yirmi dokuz	39	Otuz dokuz	49	Kırk dokuz	59	Elli dokuz

60	ALTMİŞ	70	YETMİŞ	80	SEKSEN	90	DOKSAN
61	Altmış bir	71	Yetmiş bir	81	Seksen bir	91	Doksan bir
62	Altmış iki	72	Yetmiş iki	82	Seksen iki	92	Doksan iki
63	Altmış üç	73	Yetmiş üç	83	Seksen üç	93	Doksan üç
64	Altmış dört	74	Yetmiş dört	84	Seksen dört	94	Doksan dört
65	Altmış beş	75	Yetmiş beş	85	Seksen beş	95	Doksan beş
66	Altmış altı	76	Yetmiş altı	86	Seksen altı	96	Doksan altı
67	Altmış yedi	77	Yetmiş yedi	87	Seksen yedi	97	Doksan yedi
68	Altmış sekiz	78	Yetmiş sekiz	88	Seksen sekiz	98	Doksan sekiz
69	Altmış dokuz	79	Yetmiş dokuz	89	Seksen dokuz	99	Doksan dokuz
						100	Yüz

150	Yüz elli
200	İki yüz
255	İki yüz elli beş
1000	Bin
1500	Bin beş yüz
2000	İki bin
2550	İki bin beş yüz elli
1 000 000	Bir milyon
1 500 000	Bir milyon beş yüz bin
1 000 000 000	Bir milyar



100	→	yüz	bir yüz
1000	→	bin	bir bin
1 000 000	→	bir milyon	milyon
1 000 000 000	→	bir milyar	milyar

Örnek: 2010 (iki bin on) yılında mezun oldum.

Sıra sayıları

Sıralama yapmak için sayılara “-**ıncı**” ekini ekliyoruz. Sayı “iki” gibi ünlü harfle bitiyor o zaman “-**ncı**” ekliyoruz.

Örnek:

1. Bir inci	6. Alt ıncı
2. İki nci	7. Yedi nci
3. Üç üncü	8. Sekiz inci
4. Dörd üncü	9. Dokuz uncu
5. Beş inci	10 On uncu

Sıra sayılarını kısaltmak için “.” nokta işaretini kullanıyoruz.



Üç**üncü** sınav

3. sınav →

Örnek: Benim evim **üçüncü** katta.

Türkiye’de sıralama veya bölümlendirme yapmak için I, II, III, IV, V... gibi Roma Rakamlarını da kullanıyoruz.

Örnek: XXI. yüzyıl

Yüzdelikler

%10	yüzde on	%50	yüzde elli
-----	----------	-----	------------

Örnek: Bu mağazada yüzde elli indirim var.

Telefon numaralarını aşağıdaki gibi söylüyoruz:

Benim telefon numaram

0 587 345 12 80. → Sıfır beş yüz seksen yedi, üç yüz kırk beş, on iki, seksen

Fiyat söylemek için:

10₺ → on lira

15,50₺ → on beş lira elli kuruş/ on beş buçuk lira/ on beş elli

20,90₺ → yirmi lira doksan kuruş / yirmi doksan

Alıştırımlar

1. Aşağıdaki sayıları yaz.

1. 27: _____
2. 145: _____
3. 478: _____
4. 1009: _____
5. 5492: _____
6. 12 076: _____
7. 143 840: _____
8. 1 437 201: _____

2. Aşağıdaki ifadeleri yazıyla yaz.

1. %75: _____
2. %18: _____
3. 376₺: _____
4. 64,50₺: _____
5. 120,25₺: _____

Cevaplar

1. Aşağıdaki sayıları yaz.

- | | | | |
|-----------------------------------|--|--------------------------|--------------|
| 1. yirmi yedi | 2. yüz kırk beş | 3. dört yüz yetmiş sekiz | 4. bin dokuz |
| 5. beş bin dört yüz doksan iki | 6. on iki bin yetmiş altı | | |
| 7. yüz kırk üç bin sekiz yüz kırk | 8. bir milyon dört yüz otuz yedi bin iki yüz bir | | |

2. Aşağıdaki ifadeleri yazıyla yaz.

- | | | |
|--|-------------------|----------------------------|
| 1. yüzde yetmiş beş | 2. yüzde on sekiz | 3. üç yüz yetmiş altı lira |
| 4. altmış dört lira elli kuruş/ altmış dört buçuk lira/ altmış dört elli | | |
| 5. yüz yirmi lira yirmi beş kuruş | | |

EVET/HAYIR SORULARI

Bu ne?

Bir **nesne** var. O ne, onun adı ne, bilmiyoruz. Bilmek istiyoruz. O zaman soru: **Bu ne?**



A: *Bu **ne**?*
B: *Bu bir **çiçek**.*
*Bu **çiçek**.*
***Çiçek**.*

Bu kim?

Bir **insan** var. O kim, onun adı ne, bilmiyoruz. Bilmek istiyoruz. O zaman soru: **Bu kim?**



A: *Bu **kim**?*
B: *Bu bir **doktor**.*
*Bu **doktor**.*
***Doktor**.*



A: *Bu **kim**?*
B: *Bu **Ahmet**.*
***Ahmet**.*

mi? (Soru Eki)

Bir nesne/insan var. O nesne/insan için soru sormak istiyoruz. O zaman **mi** soru eki kullanıyoruz. Bu eki tümceden ayrı yazıyoruz.

Ünlü uyumu kuralı var. Sözcükte son ünlüye bakıyoruz. Bu kurala göre **mi** soru eki: **mi?** **mi?** **mu?** **mü?**

Ünlü Uyumu

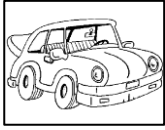
Son ünlü **a, ı** → **-mı**
Son ünlü **e, i** → **-mi**
Son ünlü **o, u** → **-mu**
Son ünlü **ö, ü** → **-mü**

Örnek:

Son ünlü	ml?	Örnek
a		Bu arab a mı?
ı	mı	Bu kaşı k mı?
e		Bu ev mi?
i	mi	Bu silgi mi ?
o		Bu kamy on mu?
u	mu	Bu okul mu ?
ö		Bu gö l mü?
ü	mü	Bu otob üs mü?

Bir tümcede “ml?” soru eki var. Olumlu (+) ya da olumsuz (-) cevap kullanıyoruz. Olumlu cevap için ‘**Evet.**’ Kullanıyoruz. Olumsuz cevap için “**Hayır, değil.**” kullanıyoruz.

(+/?) Olumlu Soru



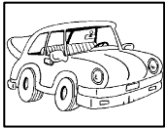
→ A: Bu araba **mi**?
B: (+) **Evet**, bu bir araba.
Evet, bu araba.
Evet, araba.
Evet.



→ A: Bu bir araba **mi**?
B: (-) **Hayır**, bu bir araba **değil**. (Bu bir çiçek.)
Hayır, bu araba **değil**. (Bu bir çiçek.)
Hayır, araba **değil**. (Bu bir çiçek.)
Hayır, **değil**. (Bu bir çiçek.)
Hayır. (Bu bir çiçek.)

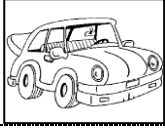


→ A: Bu çiçek **mi**?
B: (+) **Evet**, bu çiçek.
Evet, çiçek.
Evet.



→ A: Bu çiçek **mi**?
B: (-) **Hayır**, bu çiçek **değil**. (Bu araba.)
Hayır, **değil**. (Bu araba.)
Hayır. (Bu araba.)

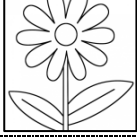
(-/?) Olumsuz Soru



A: Bu çiçek değil mi?

B: **Evet**, bu çiçek **değil**. (Bu araba.)

Hayır, bu çiçek **değil**.



A: Bu çiçek değil mi?

B: **Hayır**, bu çiçek.

Evet, çiçek

Alıştırımlar

1. Resimlere bak. Soru ve cevap yaz.



_____ ?



_____ ?



_____ ?



_____ ?

2. Boşlukları mı soru eki ile tamamla.

a. Bu gözlük _____ ?

h. O kitap _____ ?

b. Bu bilgisayar _____ ?

ı. Bu sınıf _____ ?

c. Kapı açık _____ ?

i. O araba hızlı _____ ?

ç. Kazak turuncu _____?

j. Bu otobüs küçük _____?

d. Çocuk hasta _____?

k. O ev güzel _____?

e. O adam öğretmen _____?

l. O kadın doktor _____?

f. Pencere kapalı _____?

m. Kalem mavi _____?

g. O sözlük _____ ?

n. O soru zor _____?

3. Sözcükleri kullan, soru ve cevap yaz.

Örnek: Ev / küçük

Ev küçük mü? / (+) Evet, ev küçük.

a. O / Türk	_____	/ (+)	_____
b. Kalem / kırmızı	_____	/ (-)	_____
c. Ceket / ucuz	_____	/ (+)	_____
d. Araba / yavaş	_____	/ (-)	_____
e. Çiçek / beyaz	_____	/ (+)	_____
f. Bu / klima	_____	/ (-)	_____

Cevaplar

1. Resimlere bak. Soru ve cevap yaz.

- a. Bu ne? / Bu bisiklet. b. Bu kim? / Bu polis.
c. Bu kim? / Bu öğretmen. d. Bu ne? / Bu saat.

2. Boşlukları mı soru eki ile tamamla.

- a. mü b. mı c. mı ç. mu d. mı e. mi f. mı g. mü
h. mı ı. mı i. mı j. mü k. mi l. mu m. mi n. mu

3. Sözcükleri kullan, soru ve cevap yaz.

- a. O Türk mü? / Evet, O Türk. b. Kalem kırmızı mı? / Hayır, kalem kırmızı değil.
c. Ceket ucuz mu? / Evet, ceket ucuz. d. Araba yavaş mı? / Hayır, araba yavaş değil.
e. Çiçek beyaz mı? / Evet, çiçek beyaz. f. Bu klima mı? / Hayır, bu klima değil.

-DA (BULUNMA DURUMU)

-DA ekinin adı 'bulunma durum eki'. Bir şeyin yerini/konumunu gösteriyor.

-DA ekinin ünlü ve ünsüz harfleri için ses uyumu kuralı var. Aşağıda ünsüz harfler ve ünlü harfler ile ilgili özellikler ve örnekler var.

1. Ünlü uyumu

Ünlü ile ilgili kural “-IAr” çoğul eki gibi.

Sözcükte son ünlü “a, ı, o, u” o zaman ‘a’;

Sözcükte son ünlü “e, i, ö, ü” o zaman ‘e’;

Örnek: çanta**da**, bahçe**de**, sınıfta, yemek**te**

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı, o, u** → **-Da**

Son ünlü **e, i, ö, ü** → **-De**

! Ama bazı sözcüklerde istisna var. **Örnek:** terminal**de**, saat**te**

2. Ünsüz Uyumu

Sözcükte son ses

“f, s, t, k, ç, ş, h, p” o zaman ‘t’

Ünsüz Uyumu

Son ses **f,s,t,k,ç,ş,h,p** → **tA**

Son ses **diğer ünsüzler ve ünlüler** → **-dA**

Örnek: sınıfta, derste, yurtta, parkta, ağaçta, işte, külahta, dolapta

Sözcükte son ses diğer ünsüzler

yani “b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z” ve

ünlüler o zaman ‘d’

Örnek: okul**da**, tahta**da**, bahçe**de**

Kolay hatırlamak için
“**fıstıkçışahap**”
ünsüzlerini kullan.



özel ad + ' -DA

Özel addan sonra -DA eki var, o zaman “ ‘ ” ile sözcükten ayırıyoruz.

Örnek: Çanta kimde? Çanta **Ahmet**'te.

Gül nerede? Gül **İzmir**'de.

-DA için nasıl soru yapıyoruz?

İki tip soru var. **Soru sözcüklü** sorular ve **evet-hayır soruları (ml)** soruları.

1. Soru Sözcüklü Sorular

“Nerede?” ya da “Kimde?”

Bir şeyin yerini öğrenmek istiyoruz, o zaman bu soru biçimini kullanıyoruz.

	Kediler nerede? Kediler sepette.		Makas kimde? Makas kadında.
---	---	---	--

2. Evet-Hayır Soruları (ml?)

Bu biçim ile, “Bir şey bir yerde mi, bir şey bir yerde değil mi?” Bunu soruyoruz.

	A: Bilgisayar nerede? B: Bilgisayar masada. A: Bilgisayar masada mi? B: Evet, bilgisayar masada. (+)		A: Kadın nerede? B: Kadın bahçede. A: Kadın odada mi? B: Hayır, kadın odada değil. Kadın bahçede. (-)
--	---	--	---

Alıştırımlar

1. Sözcüklere –DA ekle.

- Öğrenciler kütüphane_____.
- Öğretmen okul_____ değil.
- Müdür oda_____ mı?
- Eyfel Kulesi Paris’_____.
- Ceketler dolap_____.

2. Soru sor ve cevap yaz. (Nerede?/Kimde?)

Örnek: çanta/öğrenci → Çanta kimde? Çanta öğrencide.

tabak/masa → Tabak nerede? Tabak masada.

- a. kitap/ öğretmen _____
- b. elma/ağaç _____
- c. Sevgi/ İstanbul _____
- ç. bilgisayar/masa _____
- d. telefon / Hakan _____

3. Soru sor ve cevap yaz. (-mı?)

Örnek:

Ayşe/oda → Ayşe odada mı? Evet, Ayşe odada. / Hayır, Ayşe odada değil.

telefon / masa → Telefon masada mı? Evet, telefon masada. / Hayır, telefon masada değil.

- a. Ahmet /ofis _____
- b. öğrenciler / sınıf _____
- c. makas / kalemlik _____
- ç. kitap / Ahmet _____
- d. çocuklar / bahçe _____

Cevaplar:

1. Sözcüklere –DA ekle.

a. kütüphanede b. okulda c. odada ç. Paris'te d. dolapta

2. Soru sor ve cevap yaz.

a. Kitap kimde? Kitap öğretmende. b. Elme nerede? Elma ağaçta.

c. Sevgi nerede? Sevgi İstanbul'da. ç. Bilgisayar nerede? Bilgisayar masada.

d. Telefon kimde? Telefon Hakan'da.

3. Soru sor ve cevap yaz.

a. Ahmet ofiste mi? Evet, Ahmet ofiste./Hayır, Ahmet ofiste değil.

b. Öğrenciler sınıfta mı? Evet, öğrenciler sınıfta./Hayır, öğrenciler sınıfta değil.

c. Makas kalemlikte mi? Evet, makas kalemlikte. /Hayır, makas kalemlikte değil.

ç. Kitap Ahmet'te mi? Evet, kitap Ahmet'te./Hayır, kitap Ahmet'te değil.

d. Çocuklar bahçede mi? Evet, çocuklar bahçede. /Hayır, çocuklar bahçede değil.

VAR/YOK

“**Var**” bir şey bir yerde bulunuyor; “**yok**” bir şey bir yerde bulunmuyor demek. Aşağıdaki resimlere ve tümcelere bak. “Resimde ne görüyorsun, onları “var” ile söylüyoruz. Resimde ne görmüyorsun, onları yok ile söylüyoruz. “Var” olumlu bir sözcük “yok” olumsuz bir sözcük.



Resimde kadın **var**.
Resimde köpek **var**.
Resimde kedi **yok. (-)**



Bardakta su **var**.
Bardakta kola **yok. (-)**

Olumlu (+)

Tabakta elma **var**.

Olumsuz (-)

Tabakta yumurta **yok**.



“var” ve “yok” için nasıl soru soruyoruz?

1. Soru sözcüklü soru : “Ne var?” ya da “Kim var?”



1. A: Resimde **ne var?**

B: Resimde telefon **var**.

2. A: Resimde **kim var?**

B: Resimde adam **var**. /

Resimde kız **var**.

2. Evet-Hayır Sorusu (mı?) "Var mı?" / "Yok mu?"



1. A: Resimde kravat **var mı**?

B: **Evet**, resimde kravat **var**. / **Evet, var.** / **Evet.**

2. A: Resimde ceket **yok mu**?

B: **Hayır**, resimde ceket **var**. / **Hayır, yok.** / **Hayır.**

3. A: Resimde çorap **var mı**?

B: **Hayır**, resimde çorap yok. / **Hayır, yok.** / **Hayır.**

Alıştırıcılar

1. Resme bak. Resimde ne var? Resimde ne yok? Yaz.

ağaç çiçek ev güneş kedi bulut

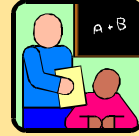
- a. Resimde _____.
- b. Resimde _____.
- c. Resimde _____.
- ç. Resimde _____.
- d. Resimde _____.
- e. Resimde _____.



2. Resme bak. Resimde kim var? Resimde kim yok? Yaz.

öğretmen doktor öğrenci

- a. Resimde _____.
- b. Resimde _____.
- c. Resimde _____.



3. Resme bak. Soru ve cevap yaz. "Ne var?", "Ne yok?", "Var mı?", "Yok mu?"

- a. Resimde _____
- b. _____
- c. _____
- ç. _____
- d. _____



4. Boşluklara uygun sözcükleri yaz.

yok var -mı evet hayır

- a. -Menüde ne _____? - Çorba ve pilav.
b. -Annem odada _____? -Hayır, değil.
c. Çayda şeker _____? -Hayır, var.
ç. Sepette ne _____? Elma _____?
d. Kahvede süt yok mu? -Evet, _____.
e. -Çorbada tuz _____? -Evet, var.
f. -Ali sınıfta mı? - _____, değil.

Cevaplar:

1. Resme bak. Resimde ne var? Resimde ne yok? Yaz.

- a. Resimde ağaç var. b. Resimde çiçek var. c. Resimde ev yok.
ç. Resimde kedi yok. d. Resimde bulut var. e. Resimde güneş var.

2. Resme bak. Resimde kim var? Resimde kim yok? Yaz.

- a. Resimde öğretmen var. b. Resimde öğrenci var. c. Resimde doktor yok.

3. Resme bak. Soru ve cevap yaz. "Ne var?", "Ne yok?", "Var mı?", "Yok mu?"

- a. Resimde ne var? Resimde çorap var.
b. Resimde ne yok? Resimde gömlek yok.
c. Resimde ayakkabı var mı? Evet resimde ayakkabı var.
ç. Resimde ceket var mı? Evet resimde ceket var.
d. Resimde ceket yok mu? Hayır resimde ceket var.

4. Boşluklara uygun sözcükleri yaz.

- a. var b. mı c. var mı? ç. var/mı d. yok e. var mı f. hayır

-(!)yor (ŞİMDİKİ ZAMAN EKi)

-(!)yor eki, bir zaman eki. Adı “şimdiki zaman eki” ama farklı işlevleri var. Bir eylemi şimdi yapıyoruz, o zaman şimdiki zaman eki kullanıyoruz. Alışkanlık, rutin ve plan söylemek için de **-(!)**yor kullanıyoruz. Aşağıda **-(!)**yor ile ilgili biçim, anlam ve kullanım özellikleri var.

-(!)yor eki eylemden sonra geliyor. **-(!)**yor ekine kişi eki ekliyoruz. Olumlu, olumsuz ve soru biçimi var.

-(!)yor (Şimdiki Zaman Eki) Olumlu

Olumlu **-(!)**yor eki için genel kural:

Eylem + -(!)yor + Kişi Eki

Örnek:

Ben yüzüyorum.

Sen koşuyorsun.

Ayşe (o) yazıyor. vb.

6 kişi adılı var ve hepsi için farklı ekler var.

Örnek Tablo:

Kişi Adılları	eylem	-(ı)yor	Kişi eki
Ben	uyu	yor	um
Sen	uyu	yor	sun
O	uyu	yor	ø
Biz	uyu	yor	uz
Siz	uyu	yor	sunuz
Onlar	uyu	yor	(lar)*



Onlar için kişi eki (çoğul eki) **-!Ar** her zaman kullanmıyoruz. Kimin hakkında konuşuyoruz biliyoruz, o zaman özne söylemiyoruz. Çünkü ekler kişiyi gösteriyor. Ama onlar ve o aynı. O zaman **-!Ar** eklemek lazım. Daha önce konu onlar hakkında ve biz biliyoruz, o zaman **-!Ar** lazım değil.

Örnek:

“Geliyor”

Kim geliyor? → “O” geliyor ya da “onlar” geliyor.

Tümce “o” ya da “onlar” hakkında mı? Bilmiyoruz, o zaman **-IAr** lazım. Biliyoruz, o zaman problem yok.

Örnek:

Onlar sabah erken kalkıyor. Parkta yürüyor.

Kim parkta yürüyor? → **Onlar**

İlk tümcede “onlar” var ve şimdi biliyoruz.

Ses uyumu ile ilgili kurallar var.

1. Eylemin son sesi ünlü, o zaman sadece **-yor** ekliyoruz. **-yor** her zaman **-yor**. “o” sesi hiç değişmiyor.

Örnek Tablo:

Kişi Adılları	eylem	-(I)yor	Kişi eki
Ben	yürü	yor	um
Sen	yürü	yor	sun
O	yürü	yor	ø
Biz	yürü	yor	uz
Siz	yürü	yor	sunuz
Onlar	yürü	yor	(lar)

2. Eylemin son sesi /a/ ya da /e/ o zaman bu sesler gidiyor. **-(I)yor** ekleniyor ve uyum için son ünlüye bakıyoruz. Ünlü uyumu aynı **ml** eki gibi.

Ünlü Uyumu
Son ünlü a, ı → -ıyor
Son ünlü e, i → -iyor
Son ünlü o, u → -uyor
Son ünlü ö, ü → -üyor

söyle+iyor → söylüyor (son ses: /e/. /e/ gidiyor ve son ünlüye bakıyoruz.

Eylemde son ünlü /ö/. O zaman -(l)yor eki **-üyor** oluyor.)

anl**a**+iyor → anlıyor (son ses: /a/. /a/ gidiyor ve son ünlüye bakıyoruz.

Eylemde son ünlü /a/. O zaman -(l)yor eki **-iyor** oluyor.)

! "ye-" "de"- eylemlerde tek ünlü harf var. /e/ gidiyor –iyor ekliyoruz.

ye+(l)yor → yiyor

de+(l)yor → diyor

! "git-" "et-" ve "tat-" eylemlerde son ses /t/. Ama -(l)yor eki geliyor, o zaman son ses **/d/** oluyor.

git+(l)yor → gidiyor

et+(l)yor → ediyor (**!** sohbet ediyor, televizyon seyrediyor vb.)

tat+(l)yor → tadıyor

Bu kural sadece bu üç eylemde var. Diğer eylemlerde /t/ /d/ olmuyor.

Örnek: yat-**t**-yadıyor → yatıyor

3. Eylemin son sesi ünsüz o zaman –iyor ekliyoruz ve **-iyor** ses uyumuna göre değişiyor.

eylem+**iyor**+kişi eki

Örnek Tablo:

Kişi Adılları	eylem	-(l)yor	Kişi eki
Ben	ge l	i yor	um
Sen	ge l	i yor	sun
O	ge l	i yor	ø
Biz	ge l	i yor	uz
Siz	ge l	i yor	sunuz
Onlar	ge l	i yor	(lar)

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı** → **-ıyor**

Son ünlü **e, i** → **-iyor**

Son ünlü **o, u** → **-uyor**

Son ünlü **ö, ü** → **-üyor**

-(I)yor (Şimdiki Zaman Eki) Olumsuz

eylem+mA+(I)yor+ kişi eki

-(I)yor şimdiki zaman ekini olumsuz yapmak için **-mA** olumsuzluk eki kullanıyoruz. Önce eyleme **-mA** ekliyoruz, sonra **-(I)yor**, sonra kişi eki ekliyoruz.



Dikkat etmek lazım. **-mA** ekinde son ses /a/ ya da /e/. Bu yüzden olumlu kural gibi /a/ ve /e/ gidiyor. Son ünlüye bakıyoruz ve **-(I)yor** ekliyoruz.

bekle+m^e+Iyor → beklemiyor (/e/ gidiyor ve son ünlüye bakıyoruz.

Eylemde son ünlü /e/. O zaman -Iyor eki -iyor oluyor.)

koş+m^a+Iyor → koşmuyor (/a/ gidiyor ve son ünlüye bakıyoruz.

Eylemde son ünlü /a/. O zaman -Iyor eki -iyor oluyor.)

-(I)yor (Şimdiki Zaman Eki) Soru

İki tip soru var:

1. Soru sözcüklü

“Ne, kim, ne zaman” gibi sözcüklerle soru yapıyoruz. O zaman eylem olumlu ya da olumsuz biçim ile aynı oluyor

Örnek:

Ne yapıyorsun?

Kim yapıyor?

Ne zaman yemek yiyorsun?

Neden gelmiyorsun?

2. “mI” (evet/hayır soruları)

Evet/Hayır sorusu için eylemden sonra kişi eki kullanıyoruz ve sonra **mI** kullanıyoruz. Kişi eki **“mI”**dan sonra geliyor.

Kural

Olumlu soru:	eylem+(I)yor	mI+kişi eki
Olumsuz Soru:	eylem+mA+(I)yor	mI+kişi eki

Örnek:

Sen kitap okuyor **musun**?

→ **Evet**, ben kitap okuyorum.

→ **Hayır**, ben kitap okumuyorum.

Sen müzik dinlemiyor **musun**?

→ **Evet**, ben müzik dinlemiyorum.

→ **Hayır**, ben müzik dinliyorum.

Bu eki ne zaman kullanıyoruz? Şimdi, her zaman, genellikle, bazen bir eylem yapıyoruz, o zaman eylem ile birlikte **-(I)yor** eki kullanıyoruz. **-(I)yor** eki ile planlar hakkında da konuşuyoruz. Çünkü **-(I)yor** ekinin gelecek zaman anlamı da var.

Örnek:

“şimdi”

Şimdi ders çalışıyorum. (Ne zaman ders çalışıyorum? → şimdi)

“her zaman.”

Ben her sabah kahvaltı yapıyorum. (Ne zaman kahvaltı yapıyorum? → her zaman)

“genellikle”

Ben akşamları kitap okuyorum. (Ne zaman kitap okuyorum? → genellikle akşamları)

“bazen”

Ben bazen müzik dinliyorum. (Ne zaman müzik dinliyorum? → bazen)

Alıştırmalar

1. Boşlukları **-(I)yor**+ kişi eki ile tamamla.

- Ben her akşam televizyon seyret_____.
- Çocuklar parkta oyna_____.
- Öğretmen ders anlat_____.
- Sen sabah erken kalk_____.
- Siz burada bekle_____.
- Biz bu akşam dışarı çık_____.
- Ben bu gece erken yat_____.

2. Tümceleri olumsuz yap.

- a. Akşamları film izliyoruz. → _____.
- b. Şarkıcı şarkı söylüyor. → _____.
- c. Siz okula gidiyorsunuz. → _____.
- ç. Biz her gün bu kafede yemek yiyoruz. → _____.
- d. Ben İzmir’de yaşıyorum. → _____.
- e. Çocuklar parkta oynuyor. → _____.
- f. Ben yarın alışveriş yapıyorum. → _____.

3. Tümceleri şimdiki zamanda soru yap. (Soru sözcüklü ya da evet-hayır sorusu)

- a. Sen kahvaltıda ne ye _____?
- b. Siz spor yap _____?
- c. Öğrenciler nerede otur _____?
- ç. Çocuk geceleri süt iç _____?
- d. Biz saat kaçta çık _____?
- e. Ders devam et _____?
- f. Sen kitap oku _____?

Cevaplar

1. Boşlukları –(l)yor+ kişi eki ile tamamla.

- a. seyrediyorum b. oynuyorlar c. anlatıyor ç. kalkıyorsun
- d. bekliyorsunuz e. çıkıyoruz f. yatıyorum

2. Tümceleri olumsuz yap.

- a. izlemiyoruz b. söylemiyor c. gitmiyorsunuz ç. yemiyoruz
- d. yaşamıyorum e. oynamıyor. f. yapmıyorum.

3. Tümceleri şimdiki zamanda soru yap. (Soru sözcüklü ya da evet-hayır sorusu)

- a. yiyorsun? b. yapıyor musunuz? c. oturuyorlar? ç. içiyor mu?
- d. çıkıyoruz? E ediyor mu? f. okuyor musun?

KOŞAÇ

Tümcede bir eylem var, o zaman **-(l)yor** ekini kullanıyoruz. Ama yüklemde her zaman eylem kullanmıyoruz, bazen de ad ya da sıfat kullanıyoruz. Addan ya da sıfattan sonra **-(l)yor** eki gelmiyor, koşaç ekleri geliyor. O zaman bu ad tümcesi oluyor. “Şimdi” ve “her zaman” için bu eki kullanıyoruz.

Koşaç (olumlu)

Koşaç ekleri, şimdiki zaman için addan ya da sıfattan sonra geliyor ve kişilere göre değişiyor. Ses uyumu ile ilgili kurallar var. Uyum için son ünlüye bakıyoruz. Ünlü uyumu aynı **ml** eki gibi.

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı** → **-ı**

Son ünlü **e, i** → **-i**

Son ünlü **o, u** → **-u**

Son ünlü **ö, ü** → **-ü**

Örnek Tablo:

Kişi adıları	Manav	Güzel	Yorgun	Müdür
Ben	Manav- ım	Güzel- im	Yorgun- um	Müdür- üm
Sen	Manav- sın	Güzel- sin	Yorgun- sun	Müdür- sün
O	Manav- Ø	Güzel- Ø	Yorgun- Ø	Müdür- Ø
Biz	Manav- ız	Güzel- iz	Yorgun- uz	Müdür- üz
Siz	Manav- sınız	Güzel- siniz	Yorgun- sunuz	Müdür- sünüz
Onlar	Manav- Ø	Güzel- Ø	Yorgun- Ø	Müdür- Ø
	Manav- lar	Güzel- ler	Yorgun- lar	Müdür- ler

Bir ad ya da sıfat ünlü ile bitiyor, o zaman ‘ben’ ve ‘biz’ kişi adılarında **ekten önce /y/ sesi geliyor.**

*Ben hasta-**yım**.*

*Ben işçi-**yim**.*

*Biz hasta-**yız**.*

*Biz işçi-**yiz**.*

Bir ad ya da sıfat /p/, /ç/, /t/ ve /k/ ile bitiyor, o zaman ‘ben’ ve ‘biz’ kişi adılarında bu sesler değişiyor.

Ünsüz Uyumu

Son ünsüz p	→ b
Son ünsüz ç	→ c
Son ünsüz t	→ d
Son ünsüz k	→ ğ/g

Örnek:

Genç → Ben genc**im**

Biz genc**iz**.

Küçük → Ben küçü**ğüm**.

Biz küçü**ğüz**.

! İstisnalar var: **Avukat**

Ben avukat**ım**. / Biz avukat**ız**.

Koşaç (Olumsuz)

Olumlu tümcede koşaç ekleri ad ya da sıfattan sonra geliyor. Olumsuz tümcede ise ad ya da sıfattan sonra “**değil**” geliyor ve koşaç eklerini kişilere göre “**değil**”e ekliyoruz.

Kişi adıları	Olumlu Manav	Olumsuz Manav	Olumlu Yorgun	Olumsuz Yorgun
Ben	Manav- ım	Manav değil- im	Yorgun- um	Yorgun değil- im
Sen	Manav- sın	Manav değil- sin	Yorgun- sun	Yorgun değil- sin
O	Manav- Ø	Manav değil- Ø	Yorgun- Ø	Yorgun değil- Ø
Biz	Manav- ız	Manav değil- iz	Yorgun- uz	Yorgun değil- iz
Siz	Manav- sınız	Manav değil- siniz	Yorgun- sunuz	Yorgun değil- siniz
Onlar	Manav- Ø	Manav değil- Ø	Yorgun- Ø	Yorgun değil- Ø
	Manav- lar	Manav değil- ler	Yorgun- lar	Yorgun değil- ler

Örnek:

A: Nasıl**sin**?

→ B: Hasta **değilim**. İyiyim.

A: Neredes**sin**? (telefonda)

→ B: Evde**yim**.

A: Kaç yaşındas**ın**?

→ B: 20 yaşında**yım**.

A: Nerelis**in**?

→ B: İzmirli **değilim**. Ankara**lıyım**

Koşaç (Soru)

Olumlu soruda ad ya da sıfattan sonra “ml” soru eki geliyor ve koşaç eklerini kişilere göre “ml” soru ekine ekliyoruz. Ses uyumu ile ilgili kurallar var. Uyum için son ünlüye bakıyoruz.

Kişi adıları	Olumlu Manav	Olumsuz Manav	Olumlu Soru Manav
Ben	Manav- ım	Manav değil- im	Manav mı- yım ?
Sen	Manav- sın	Manav değil- sin	Manav mı- sın ?
O	Manav- Ø	Manav değil- Ø	Manav mı- Ø ?
Biz	Manav- ız	Manav değil- iz	Manav mı- yız ?
Siz	Manav- sınız	Manav değil- siniz	Manav mı- sınız ?
Onlar	Manav- Ø	Manav değil- Ø	Manav mı- Ø ?
	Manav- lar	Manav değil- ler	Manav-lar mı?

Kişi adıları	Olumlu Güzel	Olumsuz Güzel	Olumlu Soru Güzel
Ben	Güzel- im	Güzel değil- im	Güzel mi- yım ?
Sen	Güzel- sin	Güzel değil- sin	Güzel mi- sın ?
O	Güzel- Ø	Güzel değil- Ø	Güzel mi- Ø ?
Biz	Güzel- iz	Güzel değil- iz	Güzel mi- yız ?
Siz	Güzel- siniz	Güzel değil- siniz	Güzel mi- siniz ?
Onlar	Güzel- Ø	Güzel değil- Ø	Güzel mi- Ø ?
	Güzel- ler	Güzel değil- ler	Güzel-lar mı?

!

‘Onlar’ kişi adılında /-lAr/ eki ‘ml’ soru ekinden önce geliyor.

Olumsuz soruda ad ya da sıfattan sonra “değil” geliyor. “mı” soru eki “değil”den sonra geliyor ve koşaç eklerini kişilere göre “mı” soru ekine ekliyoruz. Ses uyumu ile ilgili kurallar var. Uyum için son ünlüye bakıyoruz.

Kişi adıları	Olumlu Manav	Olumsuz Manav	Olumlu Soru Manav	Olumsuz Soru Manav
Ben	Manav-ım	... değil-im	... mı-yım?	... değil mi-yim?
Sen	Manav-sın	... değil-sin	... mı-sın?	... değil mi-sin?
O	Manav-Ø	... değil-Ø	... mı-Ø?	... değil mi-Ø?
Biz	Manav-ız	... değil-iz	... mı-yız?	... değil mi-yiz?
Siz	Manav-sınız	... değil-siniz	... mı-sınız?	... değil mi-siniz?
Onlar	Manav-Ø	... değil-Ø	... mı-Ø?	... değil mi-Ø?
	Manav-lar	... değil-ler	... -lar mı?	... değil-ler mi?

Alıştırımlar

1. Boşlukları tamamla.

- Ben çok aç_____. Yemek yemek istiyorum.
- Siz çok yorgun_____. Alışverişi bugün ben yapıyorum.
- Biz kitapçı_____. Alsancak'ta çalışıyoruz.
- Ben bugün ofiste_____.
- O bir doktor_____. Çocuk hastanesinde çalışıyor.

2. Tümceleri soru yap.

- Siz evli_____?
- Sen nerede_____?
- Ayşe ve Sevgi okulda_____?
- Çorba çok tuzlu_____?
- Biz bugün görevli_____?

3. Boşlukları tamamla.

- Ben öğrenci_____, öğretmenim.
- Biz tembel değiliz, çok çalışkan_____.
- Siz güzelsiniz, çirkin_____.
- O Türk, Alman_____.
- Ben evliyim, ben bekar_____.

- e. Annem yaşlı, genç _____.
- f. Sen üzgün _____, mutlu değilsin.
- g. Ben okulda _____, kütüphanedeyim.
- h. Onlar şimdi kahvaltıda _____, sınıfta değiller.
- ı. Öğretmenler bahçede değil _____, kütüphanede _____.

4. Soru yaz (koşaç ile).

- a. ben – sarışın _____.
- b. biz – avukat _____.
- c. onlar – uzun boylu _____.
- ç. siz –esmer _____.
- d. sen – aşçı _____.
- e. _____ o _____ – _____ müdür
_____.
- f. _____ biz _____ – _____ akıllı
_____.
- g. _____ kızlar _____ – _____ güzel
_____.
- h. _____ Ata _____ – _____ doktor
_____.
- ı. Murat ve Selim –öğrenci _____.

5. Soru yaz.

- a. Evet, ben mühendisim. _____?
- b. Hayır, biz Arap değiliz. _____?
- c. Hayır, onlar çalışkan değiller. _____?
- ç. Evet, siz çok güzelsiniz. _____?
- d. Hayır, ben öğrenciyim. _____?

6. Boşlukları tamamla (olumlu koşaç ya da -(l)yor+kişi şimdiki zaman eki ile)

- a. Ben bankada müdür _____.
- b. Biz kütüphanede kitap oku _____.

- c. O, kütüphanede memur_____.
- ç. Onlar hastanede hemşire_____.
- d. Ata üniversitede öğretmen_____.
- e. Ekin üniversitede ders anlat_____.

Cevaplar

1. Boşlukları tamamla.

a. açım b. yorgunsunuz c. kitapçımız ç. ofisteyiz d. doktor

2. Tümceleri soru yap.

a. evli misiniz b. neredesin c. okuldalar mı ç. tuzlu mu d. görevli miyiz

3. Boşlukları tamamla.

a. değilim b. çalışkanız c. değilsiniz ç. Alman d. değilim e. değil f. üzgünsün g. değilim
h. kahvaltıda 1. değıller/kütüphanedeler

4. Soru yaz (koşaç ile).

a. ben sarışın mıyım? b. Biz avukat mıyız? c. onlar uzun boylu mu? ç. Siz esmer misiniz? d.
Sen aşçı mısın? e. O müdür mü? f. Biz akıllı mıyız? g. Kızlar güzel mi? h. Ata doktor mu? 1.
Murat ve Selim öğrenciler mi?

5. Soru yaz.

a. Sen mühendis misin? b. Siz Arap mısınız? c. Onlar çalışkan mı?
ç. Biz güzel miyiz? d. Sen öğretm misin?

6. Boşlukları tamamla (olumlu koşaç ya da -(I)yor+kişi şimdiki zaman eki ile)

a. müdürüm b. okuyoruz c. memur ç. hemşireler d. öğretmen e. anlatıyor

-li/-sli EKLERİ

-li Eki

“-li” ekini bir adla ya da sıfat ve adla kullanıyoruz. Bu ek adı sıfat yapıyor ve “**içinde var**” ve “**özellik var ve sahip**” anlamını veriyor. “-li” eki ile ilgili ünlü uyumu kuralı var. Ünlü ses son ünlüye göre değişiyor. Ünlü uyumu kuralı aynı **ml** eki gibi.

Ad +li

Örnek: Bahçeli, tuzlu, asansörlü, yağlı

Sıfat ad +li

Örnek: Mavi elbiseli, iki çocuklu, sarı saçlı

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı** → -li

Son ünlü **e, i** → -li

Son ünlü **o, u** → -lu

Son ünlü **ö, ü** → -lü

• VAR anlamı için örnekler:

Çayda şeker var. Çay şekerli.

Kekte kakao var. Kek kakaolu.

Yemekte çok tuz var. Yemek çok tuzlu.

• Özellik var ve sahip anlamı için örnekler:

Çocukta sarı saç var. Çocuk sarı saçlı.

Adamda mavi ceket var. Mavi ceketli adam.

Ailede iki çocuk var. İki çocuklu aile.

Öğrencide espri var. Espirili öğrenci.

-sli Eki

“-sli” ekini adlara ekliyoruz ve adı sıfat yapıyoruz. “**Yok**” ya da “**sahip değil**” anlamı veriyor. “-sli” eki ile ilgili ünlü uyumu kuralı var. Ünlü ses son ünlüye göre değişiyor. Ünlü uyumu kuralı aynı “**ml**” gibi.

Ad +slz

Örnek: tuzsuz, şekersiz, sütsüz, yağsız

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı** → -s**ız**

Son ünlü **e, i** → -s**iz**

Son ünlü **o, u** → -s**uz**

Son ünlü **ö, ü** → -s**üz**

Her sıfat gibi tümcede farklı işlevleri var. Bir adı nitelemek için sadece sıfat oluyor ya da yüklem oluyor.

	Yüklem	Sıfat
Evde balkon yok.	Ev balkonsuz.	Balkonsuz ev...
Sınıfta bilgisayar yok.	Sınıf bilgisayarsız.	Bilgisayarsız sınıf...
Çayda şeker yok.	Çay şekersiz.	Şekersiz çay....

! (istisna) bazı sözcüklerde istisna var.

kalpsiz, alkolsüz, halsiz

Alıştırımlar

1. Boşluklar –İl ya da –sı ile tamamla.

- Çorbada tuz yok yani çorba tuz_____.
- Ben gözlük_____ değilim. Gözlük kullanmıyorum.
- Süt_____ kahve sevmiyorum. Lütfen sütlü olsun.
- Meyve_____ soda istiyorum, elmalı lütfen.
- Biz bahçe_____ bir evde yaşıyoruz. Bahçede çok ağaç var.
- Çikolata_____ pasta sevmiyorum. Vanilyalı istiyorum.

2. Boşlukları –İl/-sı ekleriyle tamamla.

Yemek yapmak çok keyifli. Herkes farklı yemek farklı tatlar seviyor. Aynur tavuk seviyor ama yağ___ sevmiyor. Çünkü çok yağ___ yemekler sağlık___ oluyor. O değişik aroma___ şeyler seviyor. Bu yüzden acı___ ve baharat___ pişiriyor. Çok lezzet___ oluyor. Birsene salata seviyor. Sebze___ bir yemekten hoşlanmıyor. Bol limon___ ve zeytinyağ___ salatalar yapıyor. Salata kalori___ bir yemek. Birsene için bu önem___ . O biraz kilo vermek istiyor. Bu yüzden tuz da kullanmıyor. Tuz___ salatalar yapıyor.

Cevaplar

1. Boşluklar –İl ya da –sız ile tamamla.

a. tuzsuz b. gözlüklü c. sütsüz ç. meyveli d. bahçeli e. çikolatalı

2. Boşlukları –İl/-sız ekleriyle tamamla.

Yağlı-yağlı-sağlıksız-aromalı-acılı-baharatlı-lezzetli-sebzesiz-limonlu-zeytinyağlı-kalorisiz-önemli-tuzsuz

-DAn (ÇIKMA DURUMU) / -(y)A (YÖNELME DURUMU)

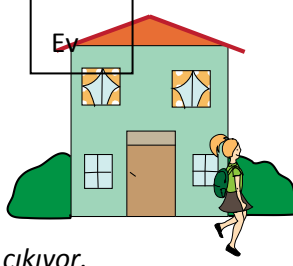
-DAn ve -(y)A ekleri durum eki ve bu ekleri bir ada ya da adıla ekliyoruz.

-DAn (Çıkma Durum Eki)

Bu eki bir adaya da adıla ekliyoruz ve ekin farklı işlevleri var.

1. Bir yerden çıkıyoruz ya da ayrılıyoruz, o zaman **-DAn** çıkma durum ekini kullanıyoruz. Uzaklaşma anlamı var.

Örnek:



Ayşe evden çıkıyor.

2. Bir yerden bakıyoruz ya da geçiyoruz, o zaman **-DAn** kullanıyoruz.

Örnek:

Camdan bakıyorum.

Köprüden geçiyoruz.

Merdivenlerden çıkıyorum.

3. Bazı eylemler **-DAn** eki istiyor. O zaman ada **-DAn** ekliyoruz.

Örnek:

-DAn kork- (Köpekten korkuyorum.)

-DAn bahset- (Müzikten bahsediyoruz.)

-DAn in- (Arabadan iniyoruz.)

-DAn sıkıl- (Ödevlerden çok sıkılıyorum.)

gibi örnekler var.

4. Nereden, kimden ve neden sorularına cevap veriyoruz. (“neden” niçin anlamında değil. İnsan, hayvan ya da nesneden bahsetmek için ne ve –DAn (ne-den) durum ekini kullanıyoruz.)

Nereden geliyorsun? → *Almanya’dan* geliyorum.
Kimden bahsediyorsun? → *Mozart’tan* bahsediyoruz.
Neden korkuyorsun? → *Böcekten* korkuyorum.

Ünlü ve ünsüz uyumu kuralı aynı –DA bulunma durum eki gibi.

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı, o, u** → -Dan

Son ünlü **e, i, ö, ü** → -Den

Ünsüz Uyumu

Son ses **f,s,t,k,ç,ş,h,p** → tAn

Son ses **diğer ünsüzler ve ünlüler** → -dAn

Kolay hatırlamak
için

“fıstıkçışahap”

ünsüzlerini kullan.

Örnek:

araba-**d**an , göl-**d**en, iş-**t**en, yurt-**t**an

Kişi Adılları ve –DAn

Benden

Senden

Ondan

Bizden

Sizden

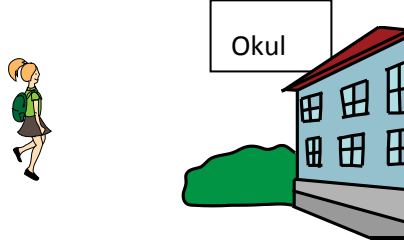
Onlardan

-(y)A (Yönelme Durum Eki)

Bu eki bir adaya da adıla ekliyoruz ve bu ekin farklı işlevleri var:

1. Bir yere gidiyoruz ya da yöneliyoruz, o zaman **-(y)A** yönelme durum ekini kullanıyoruz. Yakınlaşma anlamı da var.

Örnek:



Ayşe okula gidiyor.

2. Amaç ve hedef söylemek için **-(y)A** kullanıyoruz.

Örnek:

Sınavlara çalışıyorum.

3. Bazı eylemler **-(y)A** eki istiyor. O zaman ada **-(y)A** ekliyoruz.

Örnek:

-(y)A anlat- (Öğrencilere ders anlatıyorum.)

-(y)A bin- (Arabaya biniyoruz.)

-(y)A inan- (Sana inanmıyorum.) gibi örnekler var.

4. Nereye, kime ve neye sorularına cevap veriyoruz.

Nereye gidiyorsun? → *Almanya'ya gidiyorum.*

Kime anlatıyorsun? → *Öğrencilere anlatıyorum.*

Neye bakıyorsun? → *Yeni arabaya bakıyorum.*

Ünlü uyumu kuralı

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı, o, u** → **-(y)a**

Son ünlü **e, i, ö, ü** → **-(y)e**

Son ses ünlü o zaman -y kullanıyoruz.

Örnek:

ev-**e**

araba-**ya**

Son ses

/p/ /ç/ /t/ /k/ → o zaman son ses değişiyor.

Ünsüz Uyumu

Son ünsüz p → **b**

Son ünsüz ç → **c**

Son ünsüz t → **d**

Son ünsüz k → **ğ/g**

Örnek:

Kitap+a → kitab**a**

Ağaç+a → ağac**a**

Yurt+a → yurd**a**

Soka**k**+a → sokağ**a**

Kişi Adılları ve -(y)A

B**ana**

S**ana**

O**na**

Biz**e**

Siz**e**

Onlar**a**

Alıştırılmalar

1. Boşluklara uygun eki yaz. (-DA (bulunma) ya da -DAn (ayrılma))

- Öğrenciler bahçe_____ oynuyorlar.
- Annem mutfak_____ yemek yapıyor.
- Burak, okul_____ geliyor.
- Ben kediler_____ hoşlanmıyorum.
- Sen annen_____ izin almıyor musun?
- Siz ofis_____ misiniz?
- Biz deprem_____ korkmuyoruz.
- Siz neler_____ bahsediyorsunuz?
- Memur, banka_____ çalışıyor.
- Şoför araba_____ iniyor.
- Biz dersler_____ çok sıkılıyor.
- Sabahları bu trafik_____ nefret ediyorum!
- Çocuk cam_____ dışarı bakıyor.
- Pasta_____ yemek istiyor musun?
- Bu akşam yemek_____ ne var acaba?

2. Boşluklara uygun eki yaz. (-DA (bulunma), -DAn (ayrılma) ya da -(y)A (yönelme))

- Ben_____ anlat. Ben dinliyorum.
- Araba_____ biniyorum.
- Ben ev_____ kalıyorum, sinema_____ gitmiyorum.
- Tablo_____ bakıyoruz. Çok güzel bir tablo.
- Böcekler_____ nefret ediyorum.
- Okul_____ çıkıyorum ve ev_____ gidiyorum.
- Öğrenciler sınıf_____ değil, bahçe_____.

Cevaplar

1. Boşluklara uygun eki yaz. (-DA (bulunma) ya da -DAn (ayrılma))

- | | | | | |
|---------------|--------------|-------------|---------------|-------------|
| a. bahçede | b. mutfakta | c. okuldan | ç. kedilerden | d. annenden |
| e. ofiste | f. depremde | g. nelerden | h. bankada | ı. arabadan |
| i. derslerden | j. trafikten | k. camdan | l. pastadan | m. yemekte |

2. Boşluklara uygun eki yaz. (-DA (bulunma), -DAn (ayrılma) ya da -(y)A (yönelme))

- | | | | |
|----------------|----------------|--------------------|------------|
| a. bana | b. arabaya | c. evde / sinemaya | ç. tabloya |
| d. böceklerden | e. okuldan/eve | f. sınıfta/bahçede | |

EMİR KİPİ

Kişi adlı	Emir kipi (+)	Emir kipi (-)	Emir kipi (?)
Ben	-	-	-
Sen	gel ø.	gelme. ø	-
O	gel sin.	gelme sin	gelsin mi?
Biz	-	-	-
Siz	gel in. /gel iniz	gelme yin. /gelme yiniz	-
Onlar	gel sin. /gel sinler	gelme sin. /gelme sinler	gelsin mi? / gelsinler mi?

Bu yapıyı en çok 3 işlev için kullanıyoruz.

1. Bir kişiden bir şey istiyoruz. Bir kişiye söylüyoruz, o da bir eylem yapıyor. Adı emir ama sadece emir için değil, genellikle *istek* için kullanıyoruz. (Alıştırmalarda, yönergelerdeki dilbilgisi.)

Örnek: Öğretmen, 'Ayşe, tahtaya gel.' diyor. Ayşe tahtaya gidiyor.
Anne, çocuğa 'Eve erken gel.' diyor. Çocuk eve erken gidiyor.
Dinle ve yaz. (Alıştırmalarda, yönergelerdeki dilbilgisi.)

2. Bir kişide bir problem var. Bizden çözüm istiyor. Biz de öneri (tavsiye) veriyoruz. O zaman emir kipi kullanıyoruz.

Örnek: Ayşe hasta. Ali Ayşe'ye öneri veriyor. 'Doktora git.' diyor.
Asansör bozuk, çalışmıyor. 'Merdivenden çık.'
Onların çamaşır makinesi bozuk. 'Tamirci çağırırlar.'
Üç gün sonra sınav var. 'Ders çalışın.'

3. Yasak ya da kuralları da bu emir kipi ile söylüyoruz.

Örnek: Derste telefonla konuşma.
Sınıfta sigara içmeyin / içmeyiniz.

Üç kullanımda da biçim aynı. Sadece bağlam değişiyor o zaman işlev de değişiyor.

Örnekler:

Lütfen sessiz olunuz.

Kişi ekleri -Ünlü Uyumu

Son ünlü a, ı → -ı

Son ünlü e, i → -i

Son ünlü o, u → -u

Son ünlü ö, ü → -ü

Lütfen içeri *g*irin.

Sağlıklı olmak için *yü*zün.

Alıştırmalar

1. Soruları oku. Öneri yaz.

a. Ayşe çok yorgun. O ne yapsın?

b. Ali'de para yok. Telefon almak istiyor. O ne yapsın?

c. Odada fare var. Ayşe ne yapsın?

ç. Yarın çok önemli bir sınav var. O ne yapsın?

d. Ayşe ve Ali İstanbul'a gidiyor. Ama araba bozuk. Onlar ne yapsın?

e. Dışarıda çok yağmur yağıyor. Çocuklar ne yapsın?

f. Ali'nin arabası çalışmıyor. O ne yapsın?

g. Bugün yemekhanedeki yemekler güzel değil. Öğrenciler ne yapsın?

h. Onur arkadaşları ile sinemaya gitmek istiyor ama yarın sınavı da var. O ne yapsın?

ı. Gülay lokantada çorba sipariş ediyor. Ama çorba çok soğuk. O ne yapsın?

2. Boşlukları emir kipi ile tamamla.

a. Derste telefonla konuş_____.

b. Çocuklara söyle_____. Onlar hastanede sessiz ol_____.

c. Sınıfta arkadaşlarınla çok konuşuyorsun. Çok ses yap_____.

ç. Cüzdanda para yok. Bankadan para çek_____. (sen)

- d. Çiçeklere her gün çok su ver_____. Çok su veriyorsun, o zaman çiçekler ölüyor. (siz)
- e. Derste yüksek sesle konuş_____ (sen)
- f. Hava çok soğuk. Siz bugün dışarı çık_____ (siz)
- g. Kayıt için fotoğraf lazım. Yarın lütfen 2 tane fotoğraf getir_____. (siz)
- h. Yarın çok iş var. İşe biraz erken git_____ (siz)
- ı. Lütfen kapalı alanda sigara iç_____

Cevaplar

1. Soruları oku. Öneri yaz.

- | | | |
|------------------------|--|--------------------------------|
| a. O dinlensin. | b. O borç istesin. | c. O kapıyı açsın ve beklesin. |
| ç. O çok çalışsın. | d. Onlar otobüsle gitsinler. | e. Onlar içeri girsinler |
| f. O taksi çağırınsın. | g. Onlar lokantaya gitsinler. | |
| h. O evde kalsın. | ı. O garsonu çağırınsın ve yeni çorba istesin. | |

2. Boşlukları emir kipi ile tamamla.

- | | | | |
|------------------------|-------------------------|-------------|------------|
| a. konuşmayınız | b. koşmasın/koşmasınlar | c. yapma | ç. çek |
| d. vermeyin/vermeyiniz | e. konuşma | f. çıkmayın | g. Getirin |
| h. gidin | ı. içmeyiniz | | |

SAAT KAÇ?/ SAAT KAÇTA?

Saatler konusunda iki açıklama var.

1. Saat kaç?

2. Saat kaçta? (Ne zaman?)

“**Saat kaç?**” sorusu için şimdi saate bakıyoruz ve zamanı söylüyoruz. “**Saat kaçta?**” sorusunun cevabını da, bir olayın zamanını söylemek için kullanıyoruz. Olay geçmişte, şimdi ya da gelecekte.

Zamanı söylemek için yıllar, aylar, günler, mevsimler, saatler kullanıyoruz.

Aylar			
1. Ocak	4. Nisan	7. Temmuz	10. Ekim
2. Şubat	5. Mayıs	8. Ağustos	11. Kasım
3. Mart	6. Haziran	9. Eylül	12. Aralık

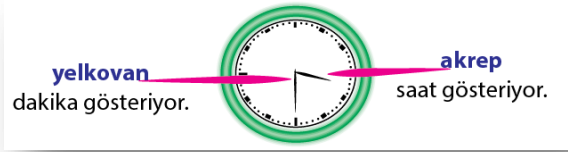
Günler	
Hafta içi	Pazartesi
	Salı
	Çarşamba
	Perşembe
	Cuma
Hafta sonu	Cumartesi
	Pazar

Zaman ile ilgili bazı gerekli bilgiler

1 yıl:	12 ay
1 ay:	30/31 gün (Şubat: 28/29gün)
1 hafta:	7 gün
1 gün:	24 saat
1 saat:	60 dakika
1 dakika:	60 saniye

Saat Kaç?

“Saat kaç?” sorusuna cevap için **şimdi** saate bakıyoruz ve zamanı söylüyoruz. Analog saatlerde akrep ve yelkovan var. Aşağıdaki resimde akrep ve yelkovan görüyoruz. Akrep saati gösteriyor ve daha kısa oluyor. Yelkovan daha uzun oluyor var dakikayı gösteriyor.



Saati tam saat, buçuk ve diğer saatler için farklı dilbilgisi yapısı ile söylüyoruz.

Tam saat: Tam saatler aşağıdaki resimdeki gibi. Dakika yok, sadece saat var. Yani yelkovan on ikide.

Örnekler:



Saat on iki. (12.00 ya da 00.00)



Saat üç. (03.00 ya da 15.00)



Saat sekiz. (08.00 ya da 20.00)

Buçuk: Buçuk, bir tam bir de yarım demek. Yelkovan analog saatte 6'da (30). O zaman önce saati söylüyoruz ve saatten sonra **buçuk** diyoruz.

Örnekler:



Saat on iki **buçuk**. (12.30 ya da 00.30)



Saat üç **buçuk**. (03.30 ya da 15.30)



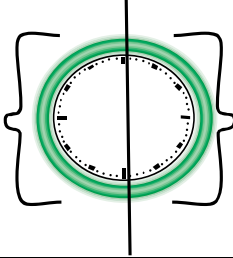
Saat sekiz **buçuk**. (08.30 ya da 20.30)

“... (y)I geçiyor” ve “... (y)A var” (Çeyrek ve diğer saatler):

Çeyrek 4'te bir demek ya da $\frac{1}{4}$. Yelkovan ya 3'te ya da 9'da. Yelkovan 3'te o zaman **“... (y)I çeyrek geçiyor”** diyoruz. Yelkovan 9'da, o zaman **“... (y)A çeyrek var”** diyoruz. (Not: 15 (on beş) için “çeyrek” kullanıyoruz.)

“... (y)I geçiyor” ve “... (y)A var” ifadeleri sadece çeyrek ile ilgili değil. Tam ve buçuklar hariç diğer saatler için **“... (y)I geçiyor”** ve **“... (y)A var”** ifadelerini kullanıyoruz.

Peki, ne zaman **“... (y)I geçiyor”** ne zaman **“... (y)A var”** kullanıyoruz? Bunu anlamak için saati ikiye bölüyoruz. 1 ile 29 dakika arasında **“... (y)I geçiyor”** 31 ile 59 dakika arasında **“... (y)A var”** kullanıyoruz.

.....(y)A var (<u>Saat(y)A dakika var</u>)		(y)I geçiyor. (<u>Saat(y)I dakika geçiyor</u>)
---	--	--

Örnek:



Saat 8'i **çeyrek geçiyor**. (08.15 / 20.15)



Saat 2'ye **çeyrek var**. (01.15 / 13.45)



Saat 3'e **on var**. (02.50 / 14.50)



Saat 3'ü on geçiyor. (03.10/ 15.10)



“...-(y)A ... var” “Bir sonraki saate kaç dakika var” anlamında. Yani 15.50, 4’e 10 dakika var demek. (10 dakika sonra saat 4)

Saat Kaçta?

“Saat kaçta?” sorusu “ne zaman?” demek. Bu soruya tam saat, buçuk ve diğer saatler için farklı dilbilgisi ile cevap veriyoruz.

Örnek: A: Film saat kaçta? B: Film saat sekizde.

Tam saatte: Tam saatlerde bir şeyin zamanını söylemek için **–DA** ekini kullanıyoruz. **–DA** bulunma durum eki ve bu ek ünlü ve ünsüz uyumu kuralı **–DA** bulunma durum eki konusunda var. Saatleri rakam olarak yazıyoruz o zaman “ ’ ” eki **–DA** ekini ayırıyoruz.

Örnekler:



Saat on ikide. (12.00’**de** ya da 00.00’**da**)



Saat üçte. (03.00’**te** ya da 15.00’**te**)



Saat sekizde. (08.00’**de** ya da 20.00’**de**)

Buçuk: Yelkovan analog saatte 6’da (30). O zaman bir şeyin zamanını söylemek için buçuk ile birlikte yine **–DA** ekini kullanıyoruz. Yani “... buçuk**ta**” biçiminde zaman söylüyoruz.

Örnekler:



Saat on iki buçuk**ta**. (12.30’**da** ya da 00.30’**da**)



Saat üç **buçukta**. (03.30'**da** ya da 15.30'**da**)



Saat sekiz **buçukta**. (08.30'**da** ya da 20.30'**da**)

“... (y)l geçe” ve “... (y)A kala” (Çeyrek ve diğer saatler):

Tam ve buçuklar hariç diğer saatler için “... (y)l geçe” ve “... (y)A kala” ifadelerini kullanıyoruz.

Saati ikiye bölüyoruz. 1 ile 29 dakika arasında **“... (y)l geçe”** 31 ile 59 dakika arasında **“.... (y)A kala”** kullanıyoruz.

.....(y)A kala (<u>Saat(y)A dakika kala</u>)		(y)l geçe. (<u>Saat(y)l dakika geçe</u>)
--	--	---

Örnek:

	Saat 8'i çeyrek geçe ders başlıyor. (08.15' te / 20.15' te)
	Saat 2'ye çeyrek kala ders bitiyor. (01.15' te / 13.45' te)
	Saat 3'e on kala kala okula gidiyorum. (02.50' de / 14.50' de)
	Saat 3'ü on geçe eve gidiyorum. (03.10' da / 15.10' da)



Türkçede saatleri 24'e kadar söylüyoruz. Sabah 8 mi, akşam 8 mi, ayırmak için **akşam** ve **sabah** ifadelerini kullanıyoruz ya da dijital saat söylüyoruz.

Örnek:

	08.00: Saat sekizde / Sabah sekizde. 22.00: Saat yirmi ikide/ Akşam sekizde.
---	--



Saati rakam olarak yazıyoruz, o zaman rakamları okuyoruz ve eki rakama göre yazıyoruz. Ama son rakamlar "00", o zaman sıfır sıfır diye okumuyoruz.

Örnek: Saat 22.45'te (yirmi iki kırk beşte)

Saat 12.00'de (Saat on ikide.)



Günün bölümleri, gün, ay, yıl ve diğer zamanları söylemek için farklı ifadeler kullanıyoruz.

- **Günün bölümleri var:** Sabah, öğlen ve akşam. Tek bir sabah ya da birden fazla sabahtan bahsetmek için sabah kullanıyoruz. Genel olarak çok/her sabahtan bahsetmek istiyoruz, o zaman sabahları kullanıyoruz. Akşam ve öğlen için de aynı biçimleri kullanıyoruz.

Örnek:

Sabah çok erken kalkıyorum. ya da **Sabahları** çok erken kalkıyorum.

Akşam eve çok geç geliyorum. ya da **Akşamları** eve çok geç geliyorum.

Öğlen yemek yemiyorum. ya da **Öğlenleri** yemek yemiyorum.

- Günler için hangi günden bahsediyoruz, sadece o günü söylüyoruz ya da o gün ile birlikte "günü" ifadesini kullanıyoruz. Aynı günden rutin bir iş için bahsetmek istiyoruz o zaman sadece günü söylüyoruz ya da güne "-ları" ekliyoruz.

Örnek:

Cumartesi geliyoruz. ya da **Cumartesi günü** geliyoruz.

Cumartesileri tatil. ya da **Cumartesi günleri** tatil.

- Hafta içi ve hafta sonu ifadelerini eksiz kullanıyoruz.

Örnek: Hafta içi çok ders çalışıyorum.

Hafta sonu çok yoruluyorum.

- Aylar için hangi aydan bahsediyoruz, o aya –DA ekliyoruz, ya da o ay ile birlikte “ayında” ifadesini kullanıyoruz.

Örnek: Ocakta tatil var. ya da Ocak ayında tatil var.

- Yıllar için hangi yıldan bahsediyoruz, o yıla –DA ekliyoruz, ya da “yılında” ifadesini kullanıyoruz.

Örnek: 2015’te öğrenciyiz. ya da 2015 yılında öğrenciyiz.

- Yılla birlikte tam tarih söylüyoruz, o zaman o yıla –DA ekliyoruz.

Örnek: 25 Ocak 2015’te dersler başlıyor.

- Mevsimler için farklı bir kullanım var.

Yaz:

- Tek bir yazdan ya da her yazdan bahsediyoruz, o zaman “**yazın**” kullanıyoruz.

Örnek: Yazın geliyor.

- Her yazdan bahsediyoruz, o zaman yazları kullanıyoruz.

Örnek: İzmir yazları (her yazdan bahsediyoruz) sıcak oluyor.

- ‘Bu’ ‘geçen’ ‘gelecek’ gibi ifadelerle kullanıyoruz, o zaman eksiz kullanıyoruz.

Örnek: Bu yaz hava çok sıcak değil.

Gelecek yaz Antalya’ya gidiyoruz.

- Yaz aylarından bahsetmek istiyoruz, o zaman “**yaz aylarında**” kullanıyoruz.

Örnek: Yaz aylarında Avrupa’da kalıyorum.

- Yaz ile birlikte mevsim kullanmak istiyoruz, o zaman “**yaz mevsiminde**” kullanıyoruz.

Örnek: Yaz mevsiminde Avrupa’da kalıyorum.

Kış:

- Tek bir kıştan ya da her kıştan bahsediyoruz, o zaman “**kışın**” kullanıyoruz

Örnek: *Kışın çok üşüyorum.*

- Her kıştan bahsediyoruz, o zaman “**kışları**” kullanıyoruz.

Örnek: *Kışları İzmir’e çok turist gelmiyor.*

- ‘Bu’ ‘geçen’ ‘gelecek’ gibi ifadelerle kullanıyoruz, o zaman eksiz kullanıyoruz.

Örnek: *Bu kış hava çok soğuk değil.*

Gelecek kış Uludağ’a gidiyoruz.

- Kış aylarından bahsetmek istiyoruz, o zaman “**kış aylarında**” kullanıyoruz.

Örnek: *Kış aylarında Avrupa’da kalıyorum.*

- Kış ile birlikte mevsim kullanmak istiyoruz, o zaman “**kış mevsiminde**” kullanıyoruz.

Örnek: *Kış mevsiminde kayak yapıyorum.*

İlkbahar:

- Tek bir ilkbahardan ya da her ilkbahardan bahsediyoruz, o zaman “**ilkbaharda**” kullanıyoruz

Örnek: *İlkbaharda dersler bitiyor.*

Sonbahar:

Tek bir sonbaharda ya da her sonbaharda bahsediyoruz, o zaman “**sonbaharda**” kullanıyoruz

Örnek: *Sonbaharda dersler başlıyor.*

Alıştırmalar

1. Saat kaç? Yaz.

Örnek: 18.20 Saat altıyı yirmi geçiyor.

- a. 13.15 _____
- b. 22.20 _____
- c. 14.10 _____
- ç. 17.05 _____
- d. 18.30 _____
- e. 15.25 _____
- f. 23.40 _____
- g. 15.45 _____
- h. 13.50 _____
- ı. 19.55 _____

2. Saat kaç? Yaz.

Örnek:

Saat altıyı yirmi geçiyor. 18.20 ya da 06.20

- a. Saat üçe on var. _____
- b. Saat sekizi beş geçiyor. _____
- c. Saat dokuza on var. _____
- ç. Saat yediye çeyrek var. _____
- d. Saat dördü çeyrek geçiyor. _____

3. Saat kaçta? Yaz.

a. Parti saat kaçta? (21.30)

b. Akşam yemeği saat kaçta? (20.00)

c. Türkçe dersi saat kaçta başlıyor? (10.15)

ç. Toplantı saat kaçta? (14.10)

d. Evden saat kaçta çıkıyorsun? (07.45)

Cevaplar**1. Saat kaç? Yaz.**

- a. Saat biri çeyrek geçiyor. b. Saat onu yirmi geçiyor. c. Saat ikiyi on geçiyor.
ç. Saat beşi beş geçiyor. d. Saat altı buçuk. e. Saat üçü yirmi beş geçiyor.
f. Saat on ikiyi yirmi var. g. Saat dörde çeyrek var. h. Saat ikiye on var.
ı. Saat sekize beş var.

2. Saat kaç? Yaz.

- a. 14.50 ya da 02.50 b. 20.05 ya da 08.05 c. 20.50 ya da 08.50
ç. 18.45 ya da 06.45 d. 16.15 ya da 04.15

3. Saat kaçta? Yaz.

- a. Parti saat dokuz buçukta. b. Akşam yemeği saat sekizde
c. Türkçe dersi (saat) onu çeyrek geçe başlıyor. ç. Toplantı saat ikiyi on geçe.
d. Evden saat sekize çeyrek kala çıkıyorum.

-DI (BELİRLİ GEÇMİŞ ZAMAN)

-DI ekinin adı belirli geçmiş zaman eki. Eylemin zamanını gösteriyor. Belirli geçmiş zaman ekini ne zaman kullanıyoruz?



geçmişte bir zaman/nokta

şimdi

Geçmişte bir olay oldu. Bunu anlatıyoruz. O zaman kullanıyoruz.

Örnek: *Dün okula gittim. (Ne zaman okula gittin? Dün.)*

Dün, geçen gün, önceki gün, geçen cumartesi, geçen hafta, geçen hafta sonu, geçen ay, geçen yıl, geçen yaz, bir saat önce, bir yıl önce, daha önce, eskiden, 1923'te... gibi zaman sözcükleri ile kullanıyoruz.

-DI / Olumlu

-DI ekinin ünlü ve ünsüz harfleri için ses uyumu kuralı var. Aşağıda ünsüz harfler ve ünlü harfler ile ilgili özellikler ve örnekler var.

Ünsüz Uyumu

Son ses **f,s,t,k,ç,ş,h,p** → **tl**

Son ses **diğer ünsüzler ve ünlüler** → **-dl**



Kolay hatırlamak için
"fıstıkçı**ş**ahap"
ünsüzlerini kullan.

Örnekler: *konuştu, kapattı, açtı, koptu*
uyudu, ağladı, aldı, yazdı

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı** → **-dı**

Son ünlü **e, i** → **-di**

Son ünlü **o, u** → **-du**

Son ünlü **ö, ü** → **-dü**

Örnekler:

yaptı, kırdı

geldi, gitti

koştı, konuştı

gördü, güldü



Ünlü ve ünsüz uyumu kuralına göre 8 farklı biçimde kullanıyoruz.

Örnekler: *aldı, geldi, oldu, gördü, açtı, gitti, koştu, görüştü*

-DI ekinden sonra kişi eki kullanıyoruz. Kural aşağıdaki gibi ve tabloda örnek bir eylem var.

Örnek Tablo: otur-

Kişi Adılları	eylem	-DI	Kişi eki
Ben	otur	du	m
Sen	otur	du	n
O	otur	du	ø
Biz	otur	du	k
Siz	otur	du	nuz
Onlar	otur	du	(lar)

-DI / Olumsuz

Olumsuz biçimde **-mA** ekini kullanıyoruz. Eylemden sonra **-mA** ekliyoruz, sonra **-DI** ekliyoruz. **-mA** ekini ses uyumuna göre iki biçimde kullanıyoruz.

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı, o, u** → **-ma**

Son ünlü **e, i, ö, ü** → **-me**

Kural:

Eylem + -mA + -DI + Kişi eki

Örnek: *O git-**me**-di*
 *Ben konuş-**ma**-dı-m.*



Olumsuz biçimde son ses her zaman /a/ ya da /e/, o zaman geçmiş zaman eki her zaman “**dı**” ya da “**di**”. **-mA** kullanıyoruz, o zaman ek-**tl** olmuyor.

yap-ma-~~tı~~ → yapmadı

gül-me-~~di~~ → gülmedi

-DI / Soru

İki tip soru var.

1. Soru sözcüklü

“**Kim, ne, nerede, ne zaman, saat kaçta, nasıl, neden**” soru sözcükleriyle soru yapıyoruz. O zaman eylem olumlu ya da olumsuz biçim ile aynı oluyor.

Örnekler:

- | | |
|------------------------------------|-------------------------------|
| - Kim geldi? | → -Ali geldi. |
| -Dün ne yaptın? | → -Dün okula gittim. |
| -Ne zaman/ Saat kaçta yemek yedin? | → -Saat 13.00'te yemek yedim. |
| -Nasıl geldin? | → -Otobüsle geldim. |

2. “mi” (evet/hayır soruları)

Belirli geçmiş zaman evet-hayır sorusu ile geçmişte bir şey oldu mu, olmadı mı, bunu soruyoruz. Evet/Hayır sorusu için eylemden sonra kişi eki kullanıyoruz ve sonra **mi** kullanıyoruz. Kişi eki **-DI** ekinden sonra geliyor ve “**mi**” dan sonra ek gelmiyor.

Eylem + (-mA) + DI + Kişi eki mi?

Örnek: -Çocuklar yemek yedi mi?

-*Evet*, çocuklar yemek *yedi*. (olumlu)

-*Hayır*, çocuklar yemek *yemedi*. (olumsuz)

Örnek Tablo:

	Yap- (olumlu)	Söyle- (olumsuz)
Ben	Yap-tı-m mi ?	Söyle- me -di-m mi ?
Sen	Yap-tı-n mi ?	Söyle- me -di-n mi ?
O	Yap-tı mi ?	Söyle- me -di mi ?
Biz	Yap-tı-k mi ?	Söyle- me -di-k mi ?
Siz	Yap-tı-nız mi ?	Söyle- me -di-niz mi ?
Onlar	Yap-tı mi ?	Söyle- me -di mi ?
	Yaptı-lar mi ?	Söyle- me - di-ler mi ?

AD/SIFAT + -(y)DI (GEÇMİŞ ZAMANDA AD TÖMCELERİ)

Belirli geçmiş zaman ad tÖmcesi ile “geçmişte bir şey için bir durum vardı ya da yoktu”, bunu anlatıyoruz. Eylem yok, ad ya da sıfat ile geçmiş zamanda yüklem yapıyoruz.

Ad/Sıfat + -(y)DI

Örnek 1:

-*Dün* hava nasıldı?

-*Dün* hava güneşliydi



Şimdiki Zaman -Bugün hava nasıl?

-Bugün hava güneşli.

Örnek 2:

-*Geçen hafta* hava nasıldı?

-*Geçen hafta* hava soğuktu.



Geçmiş zaman eylem tÖmcesi gibi, bu biçimi de “**dün, geçen gün, önceki gün, geçen cumartesi, geçen hafta, geçen hafta sonu, geçen ay, geçen yıl, geçen yaz, bir saat önce, bir yıl önce, daha önce, eskiden, 1923’te...**” gibi zaman sözcükleri ile kullanıyoruz.

Ad/Sıfat + (y)DI Olumlu

-(y)DI ekinin de ünlü ve ünsüz harfleri için ses uyumu kuralı var. Aşağıda ünsüz harfler ve ünlü harfler ile ilgili özellikler ve örnekler var.

Ünsüz Uyumu

Son ses **f,s,t,k,ç,ş,h,p** → **tı**

Son ses **diğer ünsüzler ve ünlüler** → **-dı**



Kolay hatırlamak için
“**fıstıkçışahap**”
ünsüzlerini kullan.

Örnekler:

boştu, açıktı, mühendisti, kasaptı

sarıncıdı, kumraldı, esmerdi,

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı** → -**mı**

Son ünlü **e, i** → -**mi**

Son ünlü **o, u** → -**mu**

Son ünlü **ö, ü** → -**mü**

Örnekler: *sıcak**tı**, açık**tı***
*zor**du**, yorgun**du***

*öğretm**endi**, sinirli**ydi***
*çöpç**ü**yd**ü**, üzg**ün**d**ü***

Son ses ünlü o zaman -ydı

Örnek: *evli**ydi**, güneşli**ydi**, yağmurlu**uydu***

Yani ses uyumlarına göre 12 farklı biçimde kullanıyoruz:

-ydı, -ydi, -ydu, -ydü -dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü

Örnekler: *rüzgarlı**ydı**, renkli**ydi**, mutlu**ydu**, gözlükl**ü**yd**ü**, sıcak**tı**, mühendis**ti**, soğuk**tu**, sönük**tü***

-(y)DI ekinden sonra kişi ekleri kullanıyoruz.

Örnek tablo:

	yorgun	mühendis	öğrenci	bekar
Ben	Yorgun-du- m	Mühendis-ti- m	Öğrenci-ydi- m	Bekar-dı- m
Sen	Yorgun-du- n	Mühendis-ti- n	Öğrenci-ydi- n	Bekar-dı- n
O	Yorgun-du- ø	Mühendis-ti- ø	Öğrenci-ydi- ø	Bekar-dı- ø
Biz	Yorgun-du- k	Mühendis-ti- k	Öğrenci-ydi- k	Bekar-dı- k
Siz	Yorgun-du- nuz	Mühendis-ti- niz	Öğrenci-ydi- niz	Bekar-dı- niz
Onlar	Yorgun-du- ø / Yorgun- lar -dı	Mühendis-ti- ø / mühendis- ler -di	Öğrenci-ydi- ø / Öğrenci- ler -di	Bekar-dı- ø / Bekar- lar -dı



Var, yok tümceleri geçmiş zamanda “var+dı” ve “yok+tu” oluyor.

Ad/Sıfat + (y)DI Olumsuz ve Soru

Geçmiş zaman ad tümcelerinde olumsuz için “**değil**” kullanıyoruz ve “**değil**”e **-DI** ekliyoruz. Kişi eki de **-DI**’dan sonra geliyor. Soru sormak soru sözcüklü soru ya da **ml** ile evet /hayır sorusu kullanıyoruz. Aşağıdaki olumsuz, soru ve olumsuz soru biçimleri için kural ve örnek tablo var.

Olumsuz Tümce	Ad/Sıfat değil + -di + Kişi Eki
Evet-Hayır Sorusu	Ad/Sıfat ml + -ydl + Kişi Eki
Olumsuz Evet-Hayır Sorusu	Ad/Sıfat değil miydi + Kişi Eki?

Örnek Tablo:

	Ad/Sıfat ml + ydl + Kişi Eki	Ad/Sıfat değil+di + Kişi Eki	Ad/Sıfat değil miydi + Kişi Eki?
Ben	başarılı mı-ydı-m?	başarılı değil-di-m	başarılı değil mi-ydi-m?
Sen	başarılı mı-ydı-n?	başarılı değil-di-n	başarılı değil mi-ydi-n?
O	başarılı mı-ydı?	başarılı değil-di	başarılı değil mi-ydi?
Biz	başarılı mı-ydı-k?	başarılı değil-di-k	başarılı değil mi-ydi-k?
Siz	başarılı mı-ydı-nız?	başarılı değil-di-niz	başarılı değil mi-ydi-niz?
Onlar	başarılı mı-ydı?/ başarılı-lar mı-ydı?	başarılı değil-di/ değil-ler-di	başarılı değil mi-ydi-? / değil-ler mi-ydi?

Örnek Diyaloglar:

A.

Soru: Ali hasta mıydı?

Cevap: Evet, Ali hastaydı./Hayır, Ali hasta değildi.

B.

Soru: Siz yorgun muydunuz?

Cevap: Evet, yorgunduk. / Hayır, yorgun değildik.

C.

Soru: Sen hasta değil miydin?

Cevap: Evet/Hayır, hastaydım. Ama şimdi iyiyim.

Soru Sözcüklü Sorular

Geçmiş zaman ekini [-(y)DI] soru sözcüklerine de ekliyoruz.

“neydi, kimdi, nasıldı, neredeydi, ne zamandı...”

Örnekler:

- Soru: Dün hava nasıldı? → Cevap: Dün hava güzeldi.
Soru: Toplantı ne zamandı? → Cevap: Toplantı dündü.
Soru: O kız kimdi? → Cevap: Arkadaşımdı

ad + DA + ydl + Kişi Eki

–DA bulunma durum ekinden sonra –(y)DI biçimini kullanıyoruz ve geçmişte bir şey bir yerdeydi ya da bir şey bir yerde değildi, bunu anlatıyoruz.

Örnekler:

- Soru: Sevgi neredeydi? → Cevap: Sevgi okuldaydı.
Soru: Siz neredeydiniz? → Cevap: Biz sınıftaydık.
Soru: Sen neredeydin? → Cevap: Ben kafedeydim./
Ben kafede değildim.
Soru: Sen derste miydin? → Cevap: Evet, ben dersteydim./
Hayır, ben derste değildim.
Soru: Kitap sende miydi? → Cevap: Bende idi / Bende değildi.

Alıştırmalar

1. Tabloyu tamamla.

	görüş- (olumlu)	görüş- (olumsuz)	görüş-(soru)
Ben			
Sen			
O			
Biz			
Siz			
Onlar			

2. Programa bak. O geçen hafta sonu ne yaptı? Yaz.

saat	Cumartesi	Pazar
10.10		
14.20		
17.45		
21.10		

Örnek: O geçen cumartesi günü saat dokuzda uyandı.

1. _____.
2. _____.
3. _____.
4. _____.
5. _____.
6. _____.
7. _____.
8. _____.

3. Boşlukları uygun ek ile tamamla.

- a. Ben dün akşam kafeye git _____ ve kahve iç _____.
- b. Sen kardeşinin doğum günü için hediye al _____?
- c. Ayşe dün ev temizle _____?

- ç. Siz dün gece saat kaçta gel_____?
- d. Sen anneni çok kır_____. Hemen özür dile.
- e. Sevgi ve ben dün akşam dışarıda yemek ye_____.
- f. Onlar geçen hafta partide eğlen_____?
- g. Baban eve saat kaçta gel_____?
- h. Ali ve sen geçen yıl burada çalış_____?
- ı. Öğrenciler ödev yap_____?

4. Tabloyu belirli geçmiş zamanda, olumlu, olumsuz, olumlu soru ve olumsuz soru ile tamamla.

	çalış-(+)	tembel (-)	hemşire (+/?)	bankacı (-/?)
Ben				
Sen				
O				
Biz				
Siz				
Onlar				

5. Boşlukları tamamla.

- a. Ben dün akşam çok çalış_____. Dün akşam çok yorgun_____.
- b. Biz eskiden bu üniversitede öğrenci_____. 4 yıl burada oku_____.
- c. Siz dün okulda çok mutlu_____. Çok eğlen_____.
- ç. Dün gece partide yemekler çok lezzetli_____. Ben çok ye_____.
- d. Geçen hafta pazar çok ucuz_____. Biz çok alışveriş yap_____.
- e. Soru: Sen dün sabah toplantıda _____?
- Cevap: Hayır, değildim. Dışarıdaydım.
- f. Soru: Siz dün gece nerede_____?
- Cevap: Biz dün gece yoldaydık.
- g. Onlar geçen hafta okulda değil_____. Ben görmedim.
- h. Soru: Öğrenciler 2 saat önce sınıfta _____?
- Cevap: Hayır, değillerdi. Bahçedelerdi.
- ı. Soru: Hasta dün gece daha iyi _____? Cevap: Evet.

Cevaplar:

1. Tabloyu tamamla.

Olumlu: Ben görüştüm, sen görüştün, o görüştü, biz görüştük, siz görüştünüz, görüştü(ler)

Olumsuz: Ben görüşmedim, sen görüşmedin, o görüşmedi, biz görüşmedik, siz görüşmediniz, onlar görüşmedi(ler)

Soru: Ben görüştüm mü? Sen görüştün mü? O görüştü mü? Biz görüştük mü? Siz görüştünüz mü? Onlar görüştü mü?/Onlar görüştüler mi?

2. Programa bak. O geçen hafta sonu ne yaptı? Yaz.

1. O cumartesi günü saat onu on geçte balık tuttu.
2. O pazar günü saat onu on geçte alışveriş yaptı.
3. O cumartesi günü saat ikiyi yirmi geçte bilgisayarda oyun oynadı.
4. O pazar günü saat ikiyi yirmi geçte koştı.
5. O cumartesi günü saat altıya çeyrek kala bisiklet sürdü.
6. O pazar günü saat altıya çeyrek kala havuzda yüzdü.
7. O cumartesi günü saat dokuzu on geçte dans etti.
8. O Pazar günü saat dokuzu on geçte kitap okudu.

3. Boşlukları uygun ek ile tamamla.

- a. Ben dün akşam kafeye gittim ve kahve içtim.
- b. Sen kardeşinin doğum günü için hediye aldın mı?
- c. Ayşe dün ev temizledi mi?
- ç. Siz dün gece saat kaçta geldiniz?
- d. Sen anneni çok kırdın. Hemen özür dile.
- e. Sevgi ve ben dün akşam dışarıda yemek yedik.
- f. Onlar geçen hafta partide eğlendiler mi?
- g. Baban eve saat kaçta geldi?
- h. Ali ve sen geçen yıl burada çalıştınız mı?
- ı. Öğrenciler ödev yaptı mı?

4. Tabloyu belirli geçmiş zamanda, olumlu, olumsuz, olumlu soru ve olumsuz soru ile tamamla.

Olumlu: Ben çalışkandım, sen çalışkandın, o çalışkandı, biz çalışkandık, siz çalışkandınız, onlar çalışkandı/çalışkanlardı

Olumsuz: Ben tembel değildim, sen tembel değildin, o tembel değildi, biz tembel değildik, siz tembel değildiniz, onlar tembel değildi/değillerdi

Olumlu soru: Ben hemşire miydim? Sen hemşire miydin? O hemşire miydi? Biz hemşire miydik? Siz hemşire miydiniz? Onlar hemşire miydi/hemşireler miydi?

Olumsuz soru: Ben nakacı değil miydim? Sen bankacı değil miydin? O bankacı değil miydi? Biz bankacı değil miydik? Siz bankacı değil miydiniz? Onlar bankacı değil miydi?/değiller miydi?

5. Boşlukları tamamla.

- a. Ben dün akşam çok çalıştım. Dün akşam çok yorgundum.
- b. Biz eskiden bu üniversitede öğrenciydik. 4 yıl burada okuduk.
- c. Siz dün okulda çok mutluydunuz. Çok eğlendiniz.
- ç. Dün gece partide yemekler çok lezzetliydi. Ben çok yedim.
- d. Geçen hafta pazar çok ucuzdu. Biz çok alışveriş yaptık.
- e. Soru: Sen dün sabah toplantıda mıydın? Cevap: Hayır, değildim. Dışarıdaydım.
- f. Soru: Siz dün gece neredeydiniz? Cevap: Biz dün gece yoldaydık.
- g. Onlar geçen hafta okulda değillerdi. Ben görmedim.
- h. Soru: Öğrenciler 2 saat önce sınıfta mıydı? Cevap: Hayır, değillerdi. Bahçedelerdi.
- ı. Soru: Hasta dün gece daha iyi miydi? Cevap: Evet.

-DAn SONRA / -DAn ÖNCE

Bir olayın zamanını söylemek istiyoruz ama saat, gün gibi zaman ifadesi değil, olayların sırasını kullanmak istiyoruz. Yani iki iş için sıra belirtmek istiyoruz, o zaman adlarla birlikte “-DAn önce” ya da “-DAn sonra” yapılarını kullanıyoruz. Kural aşağıdaki gibi:

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı, o, u** → -DAn

Son ünlü **e, i, ö, ü** → -Den

Ünsüz Uyumu

Son ses **f,s,t,k,ç,ş,h,p** → tAn

Son ses **diğer ünsüzler ve ünlüler** → -dAn

1. iş+DAn sonra 2. iş

2. iş+DAn önce 1. iş

-DAn önce ve -DAn sonra ada ekleniyor.-DAn önce ve -DAn sonra sadece ada ekleniyor. Eyleme eklemiyoruz. Eylem ile sıra nasıl oluyor, sonraki konularda anlatıyoruz (*bkz. Eylem+DıktAn sonra, eylem+mAdAn önce*). -DAn çıkma durum eki ve biz bu ekin biçimsel özelliklerini biliyoruz.

Örnekler:

Sinemadan sonra yemeğe gidiyoruz.

1. İş: sinema, 2. İş: yemek → (Önce sinemaya, sonra yemeğe gidiyoruz.)

Yemekten önce sinemaya gidiyoruz.

1. İş: sinema, 2. İş: yemek → (Önce sinemaya, sonra yemeğe gidiyoruz.)

Mutfaktan sonra salonu temizliyoruz.

1. İş: mutfak, 2. İş: salon → (Önce mutfak, sonra salonu temizliyoruz.)

Salondan önce mutfağı temizliyoruz.

1. İş: mutfak, 2. İş: salon → (Önce mutfak, sonra salonu temizliyoruz.)

Mandalinadan sonra elmaları yedim.

1. İş: mandalina, 2. İş: elma → (Önce mandalina, sonra elma yedim.)

Elmadan önce mandalinaları yedim.

1. İş: mandalina, 2. İş: elma → (Önce mandalina, sonra elma yedim.)

Alıştırımlar

1. Tümceleri -DAn sonra ya da -DAn önce ile birleştir.

Örnek: Önce yemek yedik. Sonra kahve içtik. --> Yemekten sonra kahve içtik.

a. Önce okula gittim. Sonra kütüphaneye gittim.

b. Önce spor yaptı. Sonra duş aldı.

c. Öğretmen önce açıklama yaptı. Sonra sınavı başlattı.

ç. Önce ödevleri bitirdiler. Sonra kitap okudular.

d. Önce TV seyrettiler. Sonra uyudular.

2. Tümceleri tekrar yaz.

Örnek: Sinemadan sonra yemek yedik. --> Yemekten önce sinema izledik.

a. Sevgi'den sonra Onur geldi.

b. Yürüyüşten önce yemek yedik. →

c. Okuldan sonra kütüphaneye gittiniz. →

ç. Otobüsten önce trene bindi. →

d. E-postalardan sonra mesajları okudum. →

Cevaplar

1. Tümceleri -DAn sonra ya da -DAn önce ile birleştir.

a. Okuldan sonra kütüphaneye gittim.

b. Spordan sonra duş aldı.

c. Öğretmen açıklamadan sonra sınavı başlattı.

ç. Ödevlerden sonra kitap okudular.

d. TV'den sonra uyudular.

2. Tümceleri tekrar yaz.

a. Onur'dan önce Sevgi geldi.

b. Yemekten sonra yürüyüş yaptık.

c. Kütüphaneden önce okula gittiniz.

ç. Trenden sonra otobüse bindi.

d. Mesajlardan sonra e-postaları okudum.

BAĞLAÇLAR (BU NEDENLE/ÇÜNKÜ)

Bağlaçlar tümceleri ve sözcükleri birbirine bağlıyor. Eklemek, zıtlık, neden-sonuç gibi işlevlerle bağlaçlar kullanıyoruz.

"ve"

"ve" tümceleri ya da benzer sözcükleri birbirine bağlıyor ve sıralama yapıyor.

Örnek: Ali **ve** Ayşe okula gidiyor.

Ben elma **ve** muz yiyorum.

Öğrenciler sohbet ediyor **ve** çay içiyor.

Mehmet büyük **ve** pahalı bir ev alıyor.

"ama"

"ama" karşıtlık anlamı veriyor. Karşıt anlamlı tümceleri ve sözcükleri birbirine bağlıyor.

Örnek: Bu çocuk küçük **ama** çok güçlü.

Sinema seviyorum **ama** tiyatro sevmiyorum.

"çünkü"

"çünkü" bağlacı neden bildiriyor ve açıklama yapıyor. Tümcede "çünkü" bağlacından sonra bir sebep/neden geliyor.

Örnek: 1. O araba kullanmıyor **çünkü** korkuyor.

(sonuç)

(neden)

O neden araba kullanmıyor?

Çünkü korkuyor.

2. Ayşe okula gitmiyor **çünkü** o hasta.

(neden)

Ayşe neden okula gitmiyor?

Çünkü o hasta

"o/bu nedenle", "o/bu sebeple", "o/bu yüzden"

"bu nedenle", "bu sebeple" ve "bu yüzden" bağlaçlarının anlamı aynı. Tümcede bu bağlaçlardan sonra sonuç geliyor.

Örnek: O korkuyor **bu nedenle** araba kullanmıyor.

(neden)

(sonuç)

Ayşe hasta **bu sebeple** okula gitmiyor.

(sonuç)

"dA"

"dA" tümcede eşitlik/benzerlik anlamı veriyor.

Örnek: A: Ben resim yapıyorum.

B: Ben **de** resim yapıyorum.

Bir konudan bahsediyoruz, aynı konu hakkında başka bir bilgi veriyoruz o zaman "dA" kullanıyoruz.

Örnek: A: Ben resim yapıyorum.

B: Ben **de** piyano çalıyorum.



Bağlaç "dA" ve bulunma eki "-DA" aynı değil. Bağlaç "dA" her zaman ayrı yazılıyor ve bulunma eki "-DA" gibi "D" sesi /t/ olmuyor.

Örnek: A: Bu sandalye çok rahat.

B: Bu koltuk **da** çok rahat (bağlaç)

A: Bu koltuk**ta** kitaplar **var**. (bulunma durum eki)

Alıştırmalar

1.Boşlukları "ve, ama, çünkü, bu nedenle, dA" bağlaçlarıyla tamamla.

1. Ali öğretmen. Ben _____ öğretmenim.

2. Elma sevmiyorum _____ elma yemiyorum.

3. Ders çalışıyorum _____ yarın sınav var.
4. O çok güzel _____ çok kıskanç.
5. Yemekte makarna _____ yoğurt var.
6. Bu akşam konsere gelmiyorum _____ çok yorgunum.
7. Ayşe iyi bir şarkıcı _____ ünlü değil.
8. Ben İngilizce bilmiyorum _____ İngilizce kitap okumuyorum.
9. Ali futbol oynuyor _____ gitar çalıyor.
10. Ben spor yapıyorum _____ kilo vermek istiyorum.

Cevaplar

- | | | | | |
|----------|---------------|---------------|--------|-----------|
| 1. de | 2. bu nedenle | 3. çünkü | 4. ama | 5. ve |
| 6. Çünkü | 7. ama | 8. bu nedenle | 9. ve | 10. çünkü |

İYELİK EKLERİ

İyelik Ekleri

Bir nesne ya da bir kişi bir kişiye ya da nesneye ait. Bunu söylemek için iyelik eklerini kullanıyoruz. Ses uyumu ile ilgili kurallar var. Aşağıda biçim, anlam ve kullanım ile ilgili özellikler var. “Kimin?” sorusuna cevap veriyor.

İyelik Adılı Ad+(çoğul eki)+İyelik Eki

İyelik Adıları	İyelik Ekleri
Ben im	-(l) m
Sen in	-(l) n
On un	-(s) l
Biz im	-(l) mlz
Siz in	-(l) nlz
Onlar ın	- lAr l / -(s) l

1. Adda son ses **ünlü** o zaman:

İyelik Adıları	İyelik Ekleri	
Ben im	- m	arabam
Sen in	- n	araban
On un	- sl	arabası
Biz im	- mlz	arabamız
Siz in	- nlz	arabanız
Onlar ın	- lAr l / - sl	arabaları / arabası

2. Adda son ses **ünsüz**, o zaman:

İyelik Adıları	İyelik Ekleri
Ben im	- lm
Sen in	- ln
On un	- l
Biz im	- lmlz
Siz in	- lnlz
Onlar ın	- lAr l / - l

İyelik eklerinde ses uyumu var.

Ünlü Uyumu	
Son ünlü a, ı →	-mı
Son ünlü e, i →	-mi
Son ünlü o, u →	-mu
Son ünlü ö, ü →	-mü

Örnekler:

benim kitabım, benim kızım
benim topum, benim okulum

benim evim, benim işim
benim tişörtüm, benim ütüm

Örnekler:

A: Kimin arabası burada? B: Benim arabam burada.

Benim kitabım yeni.

Benim kızım 10 yaşında.

Senin evin kaç metrekare?

Senin dizin ağrıyor mu?

Ben onun tişörtünü çok beğendim.

Bizim horozumuz günde beş kere ötüyor.

Bizim okulumuz Buca'da.

! Aşağıdaki sözcükler gibi bazı istisnalar var.

Saat	→	Saatim
Harf	→	Harfi
Kalp	→	Kalbim

! Bazı sözcüklerde iyelik eki var, o zaman son hecede ünlü yok. Aşağıda bazı örnekler var.

ağız	→	Benim ağzım
alın	→	Senin alnın
isim	→	Onun ismi



Çoğul adlarda iyelik ekleri:

İyelik adlı	Ad+çoğul eki+ iyelik eki	İyelik adlı	Ad+çoğul eki+ iyelik eki
Benim	arabalar arım	Benim	gemiler im
Senin	arabalar arın	Senin	gemiler erin
Onun	arabalar arı	Onun	gemiler i
Bizim	arabalar arımız	Bizim	gemiler erimiz
Sizin	arabalar arınız	Sizin	gemiler eriniz
Onların	arabalar arı	Onların	gemiler i



İyelik adlarını özellikle karşılaştırma için ve vurgu için kullanıyoruz. İyelik adlı yok, o zaman iyelik eki “**kimin?**” bize gösteriyor.

Benim ev**im** çok güzel => Ev**im** güzel

Senin araba**n** yeni mi? => Araba**n** yeni mi?

Özel Ad+(n)In Ad+(s)I / (Özel Ad İle Sahiplik Belirtme)

Bir kişi var, onun eşyaları ya da vb. şeyleri var. Onlardan bahsetmek istiyoruz. O zaman “onun” yerine özel ada –(n)In ekliyoruz. Yani iyelik kuralındaki “o” yerine ad kullanıyoruz. Özel ad var bu yüzden addan sonra ekten önce “ ’ ” işaretini koyuyoruz.

Örnek:

Ali’ **nin** çanta**sı**



O-nun çantası

Sadece eşyalar değil, kişi bir şeylere sahip, onlardan da “özel ad+(n)In ad+(s)I” yapısı ile bahsediyoruz.

Örnekler:

Ali’**nin** okulu**u** çok büyük.

Ali'nin yaşı 18.

Ayşe'nin saçları uzun.

Ahmet'in kardeşi parkta oyun oynuyor.

Cristina'nın ülkesi çok uzak.



Bir sözcükte iki iyelik eki mümkün.

Örnek:

Benim kedi-m-in adı Minnoş.

Alıştırılmalar

1. Tabloyu iyelik ekleriyle tamamla.

	yurt	kedi	bardak	arkadaş
Benim				
Senin				
Onun				
Bizim				
Sizin				
Onların				

2. Boşlukları tamamla.

- Bu _____ kitabım değil.
- Senin çanta _____ nerede bilmiyorum.
- Bizim öğretmen _____ bahçede ama _____ öğretmeninizi görmedim.
- Benim çay _____ şekersiz. Ben şekerli çay sevmiyorum.
- A: Sizin kardeş _____ var mı?
B: Evet, benim 3 tane kardeş _____ var.
- _____ şemsiyeniz yok mu? Çok yağmur yağıyor.
- Benim anne _____ kütüphanede çalışıyor.
- Onların sınıf _____ klimalı.
- Sizin çocuk _____ nerede okuyor?
- Affedersiniz, fazla kalem _____ var mı acaba?

3. Boşlukları uygun ek ile tamamla.

- a. Ahmet' _____ baba _____ bu okulda müdür.
b. Türkiye' _____ başkent _____ Ankara.
c. Gülay' _____ araba _____ bugün çalışmıyor.
ç. Onur' _____ kardeş _____ iş arıyor.

Cevaplar

1. Tabloyu iyelik ekleriyle tamamla.

	yurt	kedi	bardak	arkadaş
Benim	yurdum	kedim	bardağım	arkadaşım
Senin	yurdun	kecin	bardağın	arkadaşın
Onun	yurdu	kedisi	bardağı	arkadaşı
Bizim	yurdumuz	kedimiz	bardağımız	arkadaşımız
Sizin	yurdunuz	keciniz	bardağınız	arkadaşınız
Onların	yurdu	yurdunuz	bardağınız	arkadaşınız

2. Boşlukları tamamla.

- a. benim b. çantan c. öğretmenimiz-sizin ç. çayım d. kardeşiniz-kardeşim
e. sizin f. annem g. sınıfı/sınıfları h. çocuğunuz ı. kaleminiz

3. Boşlukları uygun ek ile tamamla.

- a. Ahmet'in babası b. Türkiye'nin başkenti c. Gülay'ın arabası ç. Onur'un kardeşi

-DAki EKİ

Ad + -DAki

Adıl + -DAki

Bir nesne hakkında “**kimde**” ya da “**nerede?**” sorusu için cevap biliyoruz. Bu cevapla sıfat yapmak istiyoruz. O zaman ada ya da adıla **-DAki** ekliyoruz.

Uyum: **-DA** Durum eki gibi değişiyor. **-ki** hiçbir zaman değişmiyor.

Ad+DAki

Örnekler:

Evde bir bilgisayar var. O bilgisayar çalışmıyor. Ofiste bilgisayar var o çalışıyor.

Evdeki bilgisayar çalışmıyor. (Hangi bilgisayar? → Evdeki bilgisayar.)

Karşı masada bir kadın var. O benim öğretmenim.

Karşı masadaki kadın benim öğretmenim. (Hangi kadın? → Karşı masadaki)

İstanbul’da bir arkadaşım var. O yarın sınava giriyor.

İstanbul’daki arkadaşım yarın sınava giriyor. (Hangi arkadaş? → İstanbul’daki)

Mutfakta masa var. O masa yuvarlak. Salonda masa var. O kare.

Mutfaktaki masa yuvarlak. (Hangi masa yuvarlak? → Mutfaktaki)

Adıl + DAki

Bendeki

Sendeki

Ondaki

Bizdeki

Sizdeki

Onlardaki

Örnekler:

Bendeki kitap sendeki kitaptan daha pahalı.

Sizdeki anahtarı bana verin.

Bizdeki çay bitti. Sizdeki çaydan alıyorum.

Ad+DAki ve **Adıl+DAki** ile sıfat yapıyoruz bu yüzden sonra bir ad kullanıyoruz. Bazen **-DAki**'den sonra ad kullanmıyoruz, o zaman **Ad+DAki** ve **Adıl+DAki** bir ad gibi oluyor. Ad eklerini **-DAki**'den sonra kullanıyoruz.

Örnekler:

Yan odadaki insanlar gürültü yapıyor.

Yan odadakiler gürültü yapıyor.

Bizdeki çay bitti. Sizdeki çaydan alıyorum.

Bizdeki çay bitti. Sizdekiden alıyorum.

Kaldırımdaki çocuklar okuldan geliyor.

Kaldırımdakiler okuldan geliyor.

Otobüsteki yolcuların çoğu telefonla konuşuyor.

Otobüsteki insanların çoğu telefonla konuşuyor.

Soru sözcükleriyle de kullanıyoruz. “**Kim**” ve “**nere**” sözcüklerinden sonra **-DAki** ekliyoruz ve soru yapıyoruz.

Örnekler:

Kimdeki telefon çalışıyor? Bendeki telefon çalışıyor.

Neredeki parka gittiniz?

Kimdeki tabak boş?

Alıştırımlar

1. Tümceleri –DAki ile tamamla.

- Bu lokanta _____ yemekler çok tuzlu.
- Bahçe _____ araba arkadaşımın.
- Ege Bölgesi' _____ yemekler genellikle sebzeli.
- Türkiye'nin doğusu _____ şehirler kışın çok soğuk oluyor.
- Okul _____ arkadaşlarımı çok özledim.
- Sizin sınıfınızdaki bilgisayar çalışıyor mu? Biz _____ çalışmıyor.
- Ben _____ çanta çok ağır. Sen _____ nasıl?
- Yeni yıl için sınıf _____ arkadaşlarıma hediye aldım.
- Resim _____ kadın kim? Annen mi?
- Bu kimlik _____ fotoğraf hiç net değil.

2. Tümceleri örnekteki gibi tekrar yaz.

Örnek: Bende ki kitaplar çok eski, sendeki kitaplar yeni. → Bende ki kitaplar çok eski, sendekiler yeni.

- Otobüsteki yolcular biletli ama trendeki yolcular biletsiz.
_____.
- Kimlikteki fotoğraflar eski ama pasaportlardaki fotoğraflar yeni.
_____.
- Bu sınıftaki öğrenciler tembel ama diğer sınıftaki öğrenciler çalışkan.
_____.
- Buradaki yiyecekler soğuk ama oradaki yiyecekler sıcak
_____.
- Kutudaki hediyeler bizim ama çantadaki hediyeler bizim değil.
_____.

Cevaplar

1. Tümceleri –DAki ile tamamla.

- | | | | |
|----------------|--------------|----------------------|----------------|
| a. lokantadaki | b. bahçedeki | c. Ege Bölgesi'ndeki | ç. doğusundaki |
| d. okuldaki | e. bizdeki | f. bende ki/sendeki | g. sınıftaki |
| ı. kimlikteki | | | h. resimdeki |

2. Tümceleri örnekteki gibi tekrar yaz.

- Otobüsteki yolcular biletli ama trendekiler biletsiz.
- Kimlikteki fotoğraflar eski ama pasaportlardakiler yeni.
- Bu sınıftaki öğrenciler tembel ama diğer sınıftakiler çalışkan.
- Buradaki yiyecekler soğuk ama oradakiler sıcak.
- Kutudaki hediyeler bizim ama çantadakiler bizim değil.

İSTEK KİPİ

Gelecekte bir şey yapıyoruz/yapmak istiyoruz, o zaman istek kipi kullanıyoruz. İstek kipini sadece “ben” ve “biz” ile kullanıyoruz. Kişi farklı o zaman işlev de farklı. (Sen, o siz, onlar için emir kipi kullanıyoruz.)

Ben eylem + istek kipi → ben bir şey yapmak istiyorum, bunu söylüyorum

Biz eylem + istek kipi → biz için bir önerim var, bunu söylüyorum

Aşağıda biçim ile ilgili özellikler var.

İstek Kipi / Olumlu

Ben	Eylem + -(y) A ım
Biz	Eylem + -(y) A lım

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı, o, u** → -(y)**a**ım / -(y)**a**lım /

Son ünlü **e, i, ö, ü** → -(y)**e**yim / -(y)**e**lim /

Örnek: *yap**a**yım, yap**a**lım, gele**y**im, gele**e**lim*

Örnek:

a. (Ben) biraz ders çalışayım. Yarın sınavım var.

(Ben ders çalışmak istiyorum, yarın sınavım var.)

b. (Biz) televizyon izleyelim. Bu akşam güzel bir film var.

(Biz için bir önerim var: televizyon izlemek.)

Örnek Tablo

Ben	konus -ayım	söyle -y-eyim	görüş -eyim	gid -eyim
Biz	konus -alım	söyle -y-elim	görüş -elim	gid -elim



Şimdiki zaman gibi olumlu tümcelerde “git-, tat- ve et-” eylemlerinin son sesi /d/ oluyor. (seyredeyim, kahvaltı edelim)



“Ye- ve de-” sözcüklerinin son sesi düşüyor. (yiyeyim, diyelim)

İstek Kipi / Olumsuz

Ben Eylem + -mA + -yAılm
Biz Eylem + -mA + -yAlım

Örnekler:

Ben dışarı çıkmayayım. Çünkü çok yorgunum.

(Ben dışarı çıkmak istemiyorum. Bunu söylüyorum.)

(Biz) bugün alışverişe gitmeyelim. Çünkü hava çok soğuk.

(Ben bizim için bir öneri sunuyorum: alışverişe gitmemek.)

İstek Kipi / Soru

Soru sözcükleri ile:

“Ne”, “nerede”, “nasıl” ... gibi soru sözcükleriyle örnekler:

Soru tümcesi	Anlamı
<i>(Ben) piknik için ne getireyim?</i>	<i>Siz benden ne istiyorsunuz, bunu soruyorum.</i>
<i>(Biz) bu akşam ne yapalım?</i>	<i>Bu akşam ne yapmak istiyorsun/ne yapmak istiyorsunuz? Öneriniz ne, bunu soruyorum.</i>

Soru: Evet-Hayır

Ben Eylem + -(y)Aılm mı?
Biz Eylem + -(y)Alım mı?

Örnekler:

Ben evden erken çıkayım *mi*?

Biz yarın kitaplarımızı getirelim *mi*?

Soru tümcesi

Anlamı

(Ben) yemek yapayım mı?

Ben yemek yapıyorum, siz bunu istiyor musunuz, istemiyor musunuz, bunu soruyorum.

(Biz) sinemaya gidelim mi?

Sen/siz (benimle) sinemaya gitmek istiyor musun/istiyor musunuz, istemiyor musun/istemiyor musunuz, bunu soruyorum.

Alıştırmalar

1. Tabloyu istek kipi ile tamamla.

	seyret-	oyna-	çık-	otur-
Ben				
Biz				

2. Tabloyu istek kipi (olumsuz ve soru) ile tamamla.

	izle-	bekle-	anlat-	git-
Ben				
Biz				

3. Tümceleri istek ya da emir kipi ile tamamla.

- Çok yoruldum. (Ben) şu sandalyeye biraz _____.
- Akşam misafir geliyor. Biz eve gidip yemek hazırla _____.
- Hava çok soğuk. (Biz) okula otobüsle git _____?
- Çok yoruldun. (Ben) sana biraz yardım et _____?
- Benim çok işim var. Ben bu gece sizinle gel _____.
- A: Anne, marketteyim. Bir şey lazım mı?
B: Evde süt yok, süt al _____.
A: Tamam, kaç litre al _____?
B: 1 litre yeter.
A: Tamam. İçecek al _____?

B: Hayır, al _____. Evde içecek var.

f. Bu hafta sonu için hala plan yapmadık! Nereye git _____?

g. Yarın sınavım var, ben eve gidip ders çalış _____.

h. Hava çok soğuk. Bence ceketini al _____.

ı. Yemeği nerede ye _____, nereyi tavsiye ediyorsunuz?

i. A: Saat 15.00'teki uçuş için evden saat kaçta çık _____? Yol ne kadar sürüyor?

B: Bence saat 13.00'de çık _____. Yol en az 1 saat sürüyor çünkü.

j. A: Hazır mısın? Çık _____?

B: Olur, çık _____ hadi!

Cevaplar

1. Tabloyu istek kipi ile tamamla.

Ben seyredeyim-ben oynayayım-ben çıkayım-ben oturayım

Biz seyredelim-biz oynayalım-biz çıkalım-biz oturalım

2. Tabloyu istek kipi (olumsuz ve soru) ile tamamla.

Ben izlemeyeyim-ben beklemeyeyim-ben anlatayım mı?-ben gideyim mi?

Biz izlemeyelim-biz beklemeyelim-biz anlatalım mı?-biz gidelim mi?

3. Tümceleri istek ya da emir kipi ile tamamla.

a. Çok yoruldum. (Ben) şu sandalyeye biraz oturayım.

b. Akşam misafir geliyor. Biz eve gidip yemek hazırlayalım.

c. Hava çok soğuk. (Biz) okula otobüsle gidelim mi?

ç. Çok yoruldun. (Ben) sana biraz yardım edeyim mi?

d. Benim çok işim var. Ben bu gece sizinle gelmeyeyim.

e. A: Anne, marketteyim. Bir şey lazım mı?

B: Evde süt yok, süt al.

A: Tamam, kaç litre alayım?

B: 1 litre yeter.

A: Tamam. İçecek alayım mı?

B: Hayır, alma. Evde içecek var.

f. Bu hafta sonu için hala plan yapmadık! Nereye gidelim?

g. Yarın sınavım var, ben eve gidip ders çalışayım.

h. Hava çok soğuk. Bence ceketini al.

ı. Yemeği nerede yiyelim? Nereyi tavsiye ediyorsunuz?

i. A: Saat 15.00'teki uçuş için evden saat kaçta çıkayım? Yol ne kadar sürüyor?

B: Bence saat 13.00'de çık. Yol en az 1 saat sürüyor çünkü.

j. A: Hazır mısın? Çıkalım mı?

B: Olur, çıkalım hadi!

-(y)A GÖRE/-CE

Bir konu hakkında fikrimizi söylemek istiyoruz o zaman **özel ad+A göre** ya da **adıl + -A göre** kullanıyoruz. Ben, sen, biz ve siz adıları için bence, sence, bizce ve sizce de kullanıyoruz.

Özel ad + -(y)A göre

Murat'a göre
Ali'ye göre

Adıl + -A göre

Bana göre	=	Bence
Sana göre	=	Sence
Ona göre	=	-
Bize göre	=	Bizce
Size göre	=	Sizce
Onlara göre	=	-

Örnek:

A- Bana göre Türkçe çok kolay.

B- Bana göre Türkçe kolay değil, Türkçe çok zor.

A- Sence Ayşe güzel bir kız mı?

B- Evet, bence Ayşe çok güzel.

Alıştırıcılar

1. Boşlukları "Ayşe'ye göre", "bize göre", "ona göre", "bence", "sence" ile tamamla.

- a. A: Bence bu yemek çok güzel, _____?
B: Bence bu yemek güzel değil.
- b. A: Bana göre bu film çok sıkıcı. Sen ne düşünüyorsun?
B: _____ de bu film çok sıkıcı.
- c. A: Selin'e göre Ali çok yakışıklı. Ayşe ne düşünüyor?
B: _____ Ali yakışıklı değil.
- ç. A: Bence yılan çok korkunç, o ne düşünüyor?
B: _____ de yılan çok korkunç.
- d. A: Bizce bu ev pahalı. Siz ne düşünüyorsunuz?
B: _____ bu ev ucuz.

Cevaplar

1. Boşlukları "Ayşe'ye göre", "bize göre", "ona göre", "bence", "sence" ile tamamla.

a.sence b. bence c. Ayşe'ye göre ç. ona göre d. bize göre

-(y)Ip (ULAÇ)

Özneleri ve eylemlerin zamanı aynı iki tümce var. Ayrıca bu iki tümce arasına ‘ve’ bağlacı yazıyoruz. Çünkü bu iki tümce eylemlerin sırası ile ilgili. Bu tümceleri bir tümce içinde yazmak için bu ulacı kullanıyoruz. Bu ulacı sadece eylemlerin sonuna ekliyoruz. Her eylem ve her zaman eki ile kullanmak mümkün. Bu ulaçta eylemlerin sırası önemli. Çünkü bu ulacı öncelik/sonralık anlatmak için kullanıyoruz.

Biçim

Ünlü uyumu kuralları **ml** soru eki gibi. Eylemin son harfi ünlü, o zaman **-(y)** yazıyoruz.

Eylemde son ünlü “a, ı” o zaman “ı”

örnek: bak**ı**p, bağ**ı**rıp

Eylemde son ünlü “e, i” o zaman “i”

örnek: gel**i**p, bil**i**p

Eylemde son ünlü “o, u” o zaman “u”

örnek: okuy**u**p, doy**u**p

Eylemde son ünlü “ö, ü” o zaman “ü”

örnek: gör**ü**p, gül**ü**p

Örnekler:

Eve geldik ve televizyon izledik. → *Eve gelip televizyon izledik.*

- İki tümcede de eylemde –DI geçmiş zaman eki var. Zaman ekleri aynı.
- İki tümcede de biz kişi adılı ve kişi eki var. Kişiler aynı.
- Önce eve geldik. Sonra televizyon izledik.

Örnek: Her sabah erken kalkıyorum ve duş alıyorum. → *Her sabah erken kalkıp duş alıyorum.*

- İki tümcede de eylemde –(I)yor şimdiki zaman eki var. Zaman ekleri aynı.
- İki tümcede de ben kişi adılı ve kişi eki var. Kişiler aynı.

- Önce erken kalkıyorum. Sonra duş alıyorum.

Örnek: Markete gideyim ve çikolata alayım. → Markete gidip çikolata alayım.

- İki tümcede de eylemde -(y)Aylm istek kipi var. İstek kipleri aynı.
- İki tümcede de ben kişi adılı ve kişi eki var. Kişiler aynı.
- Önce makete gideyim. Sonra çikolata alayım.

Eve erken gelin ve bulaşıkları yıka. → Eve erken gelip bulaşıkları yıkayın.

- İki tümcede de eylemde -(y)In emir kipi var. Emir kipleri aynı.
- İki tümcede de siz kişi adılı ve kişi eki var. Kişiler aynı.
- Önce eve erken gelin. Sonra bulaşıkları yıkayın.



Eyleme zaman eki ya da kip eki yazmadan **-(y)Ip** ekliyoruz.

Örnek: Eve ~~geldip~~ televizyon izledik.

Her sabah erken kalkıyor ~~duş~~ alıyorum.



-(y)Ip kullanıyoruz, o zaman **'ve'** kullanmıyoruz.

Örnek: Eve ~~gelip ve~~ televizyon izledik.

Her sabah erken kalkıp ~~ve~~ duş alıyorum.



İki tümcede farklı özne var o zaman **-(y)Ip** ulacı kullanmıyoruz.

Örnek: ~~Onlar~~ eve ~~gelip~~ televizyon izledik.



İki tümcede de aynı zaman eki/kip yok o zaman **-(y)Ip** ulacı kullanmıyoruz.

Örnek: Eve ~~geldim ve~~ şimdi televizyon izliyorum.

Eve ~~gelip~~ ~~şimdi~~ televizyon izliyorum.



“Et-”, “git-” ve “tat-” eylemlerinde /t/ sesi /d/ oluyor.

gidip, seyredip...vb.



“Ye-” için, **yiyip** kullanıyoruz. “de-” için **deyip** kullanıyoruz.

Alıştırımlar

1. Tümceleri -(y)Ip ulacı ile yeniden yaz.

a. Hep birlikte kahve içtik ve sohbet ettik.

_____.

b. Her gün akşam yemeğimi yıyorum ve yürüyüş yapıyorum.

_____.

c. Sen çok güzel elbiseler alıyorsun. Birlikte alışverişe gidelim ve bana elbise alalım.

_____.

ç. İki gün sonra sınav var. Ders çalış ve tekrar yap.

_____.

d. Ayşe ve Zeynep partide dans etti ve şarkı söyledi.

_____.

e. Bu hafta sonu pikniğe gidelim ve mangal yapalım.

_____.

2. Sözcükleri sıraya koy ve -(y)Ip ulacı ile yaz. Kişi/zaman eki /kip eklerini sen seç.

a. git- / alışveriş / yeni / al- / kazaklar

b. dolap / gömlekler / yerleştir- / ütüle-

c. oku- / o kitap / bitir-

ç. yaz- / kalem / bırak- / defter / yazıları / tahtadaki

d. ışıkları / uyu- / kapat-

e. Kapı / çık- / ev / kilitle-

Cevaplar

1. Boşlukları “Ayşe'ye gör”e, “bize göre”, “ona göre”, “bence”, “sence” ile tamamla.

- a. Hep birlikte kahve içip sohbet ettik.
- b. Her gün akşam yemeğimi yiyip yürüyüş yapıyorum.
- c. Sen çok güzel elbiseler alıyorsun. Birlikte alışverişe gidip bana elbise alalım.
- ç. İki gün sonra sınav var. Ders çalışıp tekrar yap.
- d. Ayşe ve Zeynep partide dans edip şarkı söyledi.
- e. Bu hafta sonu pikniğe gidip mangal yapalım.

2. Sözcükleri sıraya koy ve -(y)Ip ulacı ile yaz. Kişi/zaman eki / kip eklerini sen seç.

- a. Dün alışverişe gidip yeni kazaklar aldım.
- b. Gömlekleri ütileyip dolaba yerleştirdik.
- c. Kitabı okuyup bitirdi.
- ç. Tahtadaki yazıları deftere yazıp kalemi bıraktım.
- d. Işıkları kapatıp uyudu.
- e. Kapıyı kilitleyip evden çıktık.

-mAk

Eylem +- mAk

Bu eki eylemle birlikte kullanıyoruz. O zaman eylem ad oluyor. Yani o eylemin adını söylüyoruz.

Örnekler:

Eylem Ad

Oku- okumak

Yap- yapmak

Eylem Ad

Sev- sevmek

Gör- görmek

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı, o, u** → **-mak**

Son ünlü **e, i, ö, ü** → **-mek**

Örnekler:

Kitap istiyorum.

Ad

Su çok faydalı.

Ad

Çocuklar çikolata istiyor.

Ad

Kitap okumak istiyorum.

ad

Su içmek çok faydalı.

ad

Çocuklar şarkı söylemek istiyor.

ad

Eylem + -mA + -mAk (olumsuz)

Olumsuz eylemle birlikte de kullanıyoruz. O zaman olumsuz eylemin adını söylüyoruz.

Örnekler:

Kahvaltı yapmamak sağlıklı değil.

Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp.

Alıştırılmalar

1. Tümceleri eylem+-mAk ile tekrar yaz.

Örnek: Su sağlığa yararlı. → Su içmek sağlığa yararlı.

a. Spor sağlık için çok önemli. → _____.

b. Televizyon hiç eğlenceli değil. → _____.

c. Müzik çok dinlendirici bir hobi. → _____.

Cevaplar

1. Tümceleri eylem+-mAk ile tekrar yaz.

a. Spor yapmak sağlık için çok önemli. b. Televizyon izlemek hiç eğlenceli değil.

c. Müzik dinlemek çok dinlendirici bir hobi.

A2

-(y)I (BELİRTME DURUMU)

Ad + -(y)I

Biçim

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı** → -(y) **ı**

Son ünlü **e, i** → -(y) **i**

Son ünlü **o, u** → -(y) **u**

Son ünlü **ö, ü** → -(y) **ü**

Ünsüz Uyumu

Son ünsüz **p** → **b**

Son ünsüz **ç** → **c**

Son ünsüz **t** → **d**

Son ünsüz **k** → **ğ/g**

Anlam ve Kullanım

Bir şeyden söz ediyoruz. Bu şey ne biliyoruz. Genel değil, belirtmek istiyoruz o zaman belirtme durum eki kullanıyoruz.

Örnek:

1. *Mert simit yedi.*

2. *Mert simidi yedi.*

1. tümcede “simit” genel bir yiyecek adı.

2. tümcede belirtme durum eki var. O zaman o simit hangi simit biliyoruz. (masadaki, taze, vb.) ve o simit hakkında bilgimiz var. Ama 1.tümcedeki simit hakkında bilgimiz yok ya da çok az.

3. *Betül araba aldı.*

4. *Betül arabayı aldı.*

3. tümcede Betül bir araba aldı. Ama “Hangi araba?” tümcede bir bilgi yok.

4. tümcede ise “arabayı” aldı. O zaman hangi arabayı aldı, bilgi var. Daha önce konuştuk, gördük ve şimdi biz o arabadan söz ediyoruz. Belirtiyoruz.

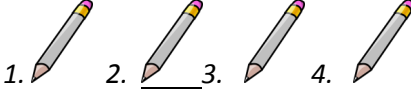
Belirtme durum eki bir şeyin altını çizmek gibi.

Örnek:



Kalem aldım.

Hangi kalem? 1. mi, 2. mi, 3.mü, 4.mü? bilmiyoruz. Bu önemli değil ya da belirtmek istemiyoruz, o zaman belirtme durum eki yok.



Kalemi aldım.

Bu tümcede hangi kalem biliyoruz. 2.kalem ve o kalemi belirtmek istiyoruz, o zaman belirtme durum eki kullanıyoruz.

Aşağıdaki paragrafları oku.

Her gün kitap okuyorum. Dün yeni bir kitap aldım. Dün kitap okudum. Bugün kitap bitirdim. Kitap çok güzeldi. Herkese kitap öneriyorum. Bence herkes kitap okusun.

Her gün kitap okuyorum. Dün yeni bir kitap aldım. Dün kitabı okudum. Bugün kitabı bitirdim. Kitap çok güzeldi. Herkese kitabı öneriyorum. Bence herkes kitap okusun.

İlk paragrafta genel kitaptan söz ediyor. Belirli bir kitaptan bahsetmiyor. Ama 2. Paragrafta belirli bir kitaptan (dün aldı, yeni) söz ediyor. O kitabı okudu, bitirdi ve öneriyor. Başka bir kitap ya da genel kitap değil. O kitaptan söz ediyor.



Ali kitap aldı. → doğru

~~Kitap Ali aldı.~~ → yanlış (Çünkü hangisi nesne, hangisi özne bilmiyoruz. O zaman nesnede **-(y)ı** lazım.)

Kitabı Ali aldı. → doğru

Alıştırma

1. Boşlukları **-(y)ı** belirtme durumu ya da **Ø** ile doldur.

- Dün mağazada bir elbise _____ gördüm. Elbise _____ çok beğendim.
- Annem bana o kırmızı çanta _____ aldı!

c. Dün yeni bir lokanta_____ denedik. O lokanta_____ bize arkadaşım tavsiye etti.

ç. Dün sabah bahçede küçük bir kedi_____ buldum. Kedi_____ çok açtı. Kedi_____ eve getirdim ve besledim. O artık benim kedim.

d. Sana yeni bir ayakkabı_____ alalım.

2. Tümceleri oku. Doğru mu, yanlış mı? Seç.

- | | | |
|--------------------|---|---|
| a. Sevgi ev aldı. | D | Y |
| b. Sevgi evi aldı. | D | Y |
| c. Evi Sevgi aldı. | D | Y |
| ç. Ev Sevgi aldı. | D | Y |

3. Metni oku. Tümceler doğru mu, yanlış mı? Seç.

Burcu bir parti düzenledi. Partide Barış'ı, Ayşegül'ü, Batu'yu ve Elif'i davet etti. Burcu Oktay'ı davet etmedi. Çünkü Oktay da Burcu'yu daha önce partisine davet etmedi.

- | | | |
|---|---|---|
| a. Burcu Barış'ı partiye davet etti. | D | Y |
| b. Burcu'yu Oktay partisine davet etti. | D | Y |
| c. Burcu Oktay'ı partiye davet etmedi. | D | Y |
| ç. Ayşegül Burcu'yu partiye davet etti. | D | Y |

Cevaplar

1. Boşlukları –(y)I belirtme durumu ya da Ø ile doldur.

- a. Dün mağazada bir elbise Ø gördüm. Elbiseyi çok beğendim.
b. Annem bana o kırmızı çantayı aldı!
c. Dün yeni bir lokanta Ø denedik. O lokantayı bize arkadaşım tavsiye etti.
ç. Dün sabah bahçede küçük bir kedi Ø buldum. Kedi Ø çok açtı. Kediye eve getirdim ve besledim. O artık benim kedim.
d. Sana yeni bir ayakkabı Ø alalım.

2. Tümceleri oku. Doğru mu, yanlış mı? Seç.

- a. doğru b. doğru c. doğru d. yanlış (çünkü nesne tümce başında ve hangisi özne hangisi nesne, bunu anlamak için nesneye –(y)I ekliyoruz. "Evi Sevgi aldı" doğru.)

3. Metni oku. Tümceler doğru mu, yanlış mı? Seç.

- a. doğru b. yanlış c. Doğru ç. yanlış

-DAn DAHA / EN

Karşılaştırma: -DAn daha

Ad + -DAn daha sıfat

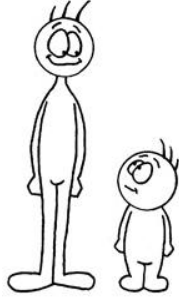
Ünsüz Uyumu

Son ses **f,s,t,k,ç,ş,h,p** → -tan/-ten

Diğer ünsüzler ve ünlüler → -dan/den

Karşılaştırma: İki ya daha fazla şeyi büyüklük, küçüklük ya da diğer özellikler açısından karşılaştırmak için kullanıyoruz.

Örnekler:



Hakan Berk

*Hakan Berk'ten daha uzun.
ya da
Berk Hakan'dan daha kısa.*



Özel ad var o zaman ['] kullanıyoruz. (Ahmet Gökhan'dan daha şişman.)

Enüstünlük: En + Sıfat

En + sıfat

En üstünlük: Bir grup nesne/varlıktan birinin özelliği diğerlerinden farklı, o zaman “**en + sıfat**” kullanıyoruz.

Örnekler:



En uzun çocuk Fuat.

En kısa çocuk Selma.



Dünyadaki **en yüksek** dağ Everest.



Dünyadaki **en büyük** kıta Asya kıtası.

KARŞILAŞTIRMA: ‘KADAR’ ve ‘GİBİ’

‘Kadar’

İki şeyin miktarı, sayısı aynı; bir şey başka bir şey ölçüsünde, derecesinde. O zaman ‘kadar’ kullanıyoruz.

Örnek: Siz de onlar **kadar** başarılısınız.

Örnek: Burak’ın 20 tane kalem var. Sevgi’nin de 20 tane kalem var. O zaman:

Sevgi: Benim kalemlerim senin kalemlerin **kadar**.

Benzetme için ‘kadar’

‘Kadar’ı benzerlik için de kullanıyoruz.

Örnekler:

O bir melek **kadar** güzeldi.

Benzetme için ‘gibi’

‘Gibi’yi de benzerlik için kullanıyoruz.

Örnek: “Ayşe’nin kalemleri renkli. Hakan’ın kalemleri de renkli.”

O zaman;

“Hakan’ın kalemleri de Ayşe’nin kalemleri **gibi** renkli.”

Alıştırmalar

1. Tümceleri karşılaştırma biçimi ile tamamla.

- Sevgi Ahmet _____ çalışkan.
- Gül ben _____ kısa.
- Ağrı Dağı Erciyes Dağı _____ yüksek.
- Ege Denizi Marmara Denizi _____ büyük.
- İstanbul _____ kalabalık.

2. Tümceleri ifadelerle tamamla.

-Dan daha yüksek daha küçük daha koyu daha kalabalık

- a. Senin saçların kahverengi. Benim saçlarım sarı. Senin saçların _____.
- b. Bizim evimiz 4 katlı. Sizin eviniz iki katlı. Bizim evimiz _____.
- c. Onun odası 4 metrekare. Benim odam 3 metrekare. Benim odam _____.
- ç. Benim şehirimde 1.200.000 insan yaşıyor. Sizin şehrinizde 1.400.000 insan yaşıyor. Sizin şehriniz benim şehrim _____.

3. Resimlere bak ve tümceler yaz. (Karşılaştırma ve enüstünlük)

		
Asya kıtası 44,579,000 km	Afrika kıtası 30.221.53 km ²	Avrupa kıtası 10.180.000 km ²

1. _____.
2. _____.
3. _____.
4. _____.
5. _____.

4. Resme bak ve tümceler yaz. ('Kadar' ve 'gibi' kullan.)

1. _____.
2. _____.



Cevaplar

1. Tümceleri karşılaştırma biçimi ile tamamla.

- a. Sevgi Ahmet'ten daha çalışkan.
- b. Gül benden daha kısa.

- c. Ağrı Dağı Erciyes Dağı'ndan daha yüksek.
ç. Ege Denizi Marmara Denizi'nden daha büyük.

d. İstanbul İzmir'den daha kalabalık.

2. Tümceleri kutudaki ifadelerle tamamla.

- a. Senin saçların kahverengi. Benim saçlarım sarı. Senin saçların daha koyu.
b. Bizim evimiz 4 katlı. Sizin eviniz iki katlı. Bizim evimiz daha yüksek.
c. Onun odası 4 metrekare. Benim odam 3 metrekare. Benim odam daha küçük.
ç. Benim şehirimde 1.200.000 insan yaşıyor. Sizin şehrinizde 1.400.000 insan yaşıyor. Sizin şehriniz benim şehrimden daha kalabalık.

3. Resimlere bak ve tümceler yaz.

- a. En büyük kıta Asya Kıtası.
b. En küçük kıta Avrupa Kıtası.
c. Afrika Kıtası Avrupa Kıtası'ndan daha büyük.
ç. Asya Kıtası Avrupa Kıtası'ndan daha büyük.
d. Avrupa Kıtası Afrika Kıtası'ndan daha küçük.
e. Afrika Kıtası Asya Kıtası'ndan daha küçük.
4. Resme bak ve tümceler yaz. (Örnek cevaplar)
a. Turuncu saçlı kızın elbisesi kahverengi saçlı kızın elbisesi kadar.
b. Yeşil elbiseli kızın saçları turuncu elbiseli kızın saçları gibi.

İYELİK ADILI + -ki / ÖZEL AD + İYELİK ADILI + -ki

Önce bir şeyden bahsediyorum. Örneğin "kitap"tan bahsediyorum. Sonra tekrar tekrar "kitap" demiyorum, "kitap" için -ki kullanıyorum.

İyelik Adılı + -ki Özel Ad + İyelik Eki + -ki

Örnekler:

A- Benim kitabım mavi. Senin kitabın ne renk?/

A-Benim kitabım mavi. Seninki ne renk?

B- Benim kitabım yeşil. B-Benimki yeşil. -ki = kitap

Ayşe'nin kardeşi öğrenci. Ali'nin kardeşi doktor.

Ayşe'nin kardeşi öğrenci. Ali'ninki doktor. -ki = kardeş

! -ki için ses uyum kuralı yok, her zaman -ki yazıyoruz.

Örnek:

Bizim evim bizimki

Murat'ın arabası Murat'inki

Onun kalemi Onununki

İyelik Adılı+-ki

Benim	ki
Senin	ki
Onun	ki
Bizim	ki
Sizin	ki
Onların	ki

- Çoğul yapmak için -ki'den sonra -ler ekliyoruz.

Örnek:

Bizim çocuklarımız küçük. Sizin çocuklarınız büyük.

Bizim çocuklarımız küçük. Sizin kiler büyük.

Alıştırma

1. Tümceleri “iyelik adlı + -ki” ya da iyelik eki + -ki” ile tamamla.

a. A: Ayşe bu kalem senin mi?

B: Evet, o _____.

b. A: Masadaki dergiler onların mı?

B: Hayır, _____ çantada.

c. A: Ali'nin annesi öğretmen ama Murat _____ doktor.

ç. A: Benim evim Buca'da. _____ nerededir?

B: Benimki Konak'ta.

d. A: Bizim sınavımız yarın. Sizininki ne zaman? _____ de yarın.

e. Senin ayakkabılarının yeni benim _____ çok eski.

f. Bu öğrencilerin üniformaları lacivert, o öğrenciler _____ bordo.

g. A: Benim sınav notum 78. _____?

B: Benimki 75.

h. Bizim şehrimiz çok kalabalık değil ama siz _____ kalabalık.

ı. Sevgi'nin mezuniyet elbisesi kırmızı. Ayşe _____ ne renk?

Cevaplar

a. benimki

b. onlarınki

c. Murat'ın ki

ç. seninki d. bizimki

e. benimkiler

f. öğrencilerinin

g. Senininki. sizininki

ı. Ayşe'ninki

-mAdAn (ULAÇ)

Eylem + –mAdAn

Bu ulaç *nasıl/ne zaman* sorularına cevap veriyor. ‘Birinci tümceyi yapmadı/ Birinci tümce gerçekleşmedi.’ demek için birinci tümcenin eylemine -mAdAn ekliyoruz ve ikinci tümceyi yazıyoruz.

Ünlü Uyumu

Son ünlü a, ı, o, u → -**madan**

Son ünlü e, i, ö, ü → -**meden**

Örnek: *Kıyafetleri denemeden alma.* = *Denemiyorsun, o zaman alma.*
Deneyip al.
Önce dene, sonra al.

Örnek: *Dişlerini fırçalamadan uyudu.* = *Dişlerini fırçalamadı ve uyudu.*

İkinci tümce olumlu ya da olumsuz. Bu anlama göre değişir.

Örnek: *Dişlerini fırçalamadan uyuma.* (Öneri/tavsiye/emir kipi)
Dişlerini fırçalamadan uyudu. (Dün/geçmişte ne oldu, onu anlatıyorum.)
Her akşam ışığı kapatmadan uyuyorum. (Her gün/ alışkanlık anlatıyorum.)

Alıştırmalar

1. Tümcelere –mAdAn ekle ve anlamı yaz.

Örnek: *Ödevi yapmadan gelmeyin.* → *Ödevi yapıp gelin. / Ödevi yap, gel.*

a. Her akşam duş al _____ uyumuyorum.

b. Gömleğini ütüle _____ giydi.

c. Dün sabah kahvaltı yap _____ evden çıktım.

ç. Bu işi bitir _____ başka işe başlama!

d. Kapıyı kontrol et _____ çıktı.

2. Tümceleri oku ve –mAdAn ile cevaplar yaz.

Örnek: Arkadaşın parayı ödemedi, unuttu ve mağazadan çıkıyor.

→ Parayı ödemededen mağazadan çıkma.

a. Arkadaşının sınavı var. Ona tavsiye ver.

b. Ayşe ışıkları kapatmıyor ve evden çıkıyor.

c. Çocuğun ödevlerini bitirmiyor ve TV izliyor.

ç. Arkadaşın seni anlamıyor ve sana sürekli akıl veriyor.

d. Dışarıda yağmur yağıyor. Kardeşine tavsiye ver.

Cevaplar

1. Tümcelere –mAdAn ekle ve anlamı yaz.

a. Her akşam duş almadan uyumuyorum. → Önce duş alıyorum, sonra uyuyorum.

b. Gömleğini ütölemeden giydi. → Gömleğini ütölemedi ve giydi.

c. Dün sabah kahvaltı yapmadan evden çıktım. → Kahvaltı yapmadım ve evden çıktım.

ç. Bu işi bitirmeden yeni bir işe başlama! → Önce bu işi bitir sonra yeni bir işe başla.

d. Anahtarlarını kontrol et_____ çıktı. → Anahtarlarını kontrol etmedi ve çıktı.

2. Tümceleri oku ve –mAdAn ile cevaplar yaz.

a. Çalışmadan sınava girme.

b. Işıkları kapatmadan evden çıkma.

c. Ödevlerini bitirmeden TV izleme.

ç. Beni anlamadan bana akıl verme.

d. Şemsiye almadan çıkma.

ile/-(y)IA (ARAÇ/BİRLİKTELİK)

Bir şey yapmak için bir nesne/araç kullanıyoruz. Bu aracı söylemek için ada –(y)IA ekliyoruz. –(y)IA için ses uyumu ile ilgili kurallar var:

Ad + -(y)IA

Addaki son ses “ünlü”, o zaman –yla ya da –yle oluyor.

Ünlü Uyumu

Son ünlü a, ı, o, u → -(y)la

Son ünlü e, i, ö, ü → -(y)le

Örnekler:

Uçakla Kalemle

Tırla Çekiçle

Kamyonla Düdükle

Arabayla Gemiyle

Annem bıçakla ekmek kesti.

Biz yarın İstanbul’a trenle gidiyoruz.

Ablam okuldan arabayla geldi.

Hakem maçı düdükle bitirdi.

Tükenmez kalemle yazı yazmak çok zor.

Hasan makasla kağıtları kesti.

Suyu bardakla içiyorum.

Kredi kartıyla ödemek istiyorum.



Soru sormak için “nasıl?” ve “neyle?” kullanıyoruz.

Örnek: Okula neyle geliyorsun? Metroyla.

Bir eylemi başka kişiyle birlikte yapıyoruz. Bu kişiyi söylemek için ada –(y)IA ekliyoruz.

Örnekler:

Babamla Annemle
Arkadaşımla Kardeşimle
Komşuyla Öğretmenle
Arzuyla Ayşeyle
Hasan'la Hüseyin'le

Kardeşim babamla konuşuyor.
Ben arkadaşım la alışveriş yaptım.
Hasan'la alışverişe gidiyoruz.
Annemle film izlemek istiyorum.
Ayşeyle görüşüyor musun?
Cenk, Hüseyin'le kavga etti.

Adıllar:

Benimle Seninle Onunla
Bizimle Sizinle Onlarla

Onlarla pikniğe gidelim mi?
Dün onunla yine karşılaştım.
Ben seninle görüşmek istemiyorum.



Soru sormak için “kimle?” ve “kiminle?” kullanıyoruz.

Örnek: Okula kimle/kiminle geliyorsun? → Arkadaşımla.

Alıştırılmalar

1. Tümceleri -(y)la ile tamamla.

- Çocuklar pastel boya_____ resim yapıyor.
- Eve tren_____ gittim, kısa sürdü.
- Annem evdeki portakallar_____ kek yaptı.
- Ç. Odayı balonlar_____ süsledik. Çok güzel oldu!
- Bu klavye_____ yazı yazmak çok kolay.

- e. Ormancı testere_____ ağaçları kesiyor.
f. Tabloyu çivi_____ duvara astık.
g. Gömleğini siyah iplik_____ dikti.
h. Arabayı krikoyu_____ kaldırıp lastiği değiştirdik.
ı. Pasaport ve 2 fotoğraf_____ kayıt yaptılar.

2. Tümceleri -(y)IA ile tamamla. İşlevi yaz. Araç mı? Birliktelik mi?

- a. Ben bir daha sen_____ alışverişe çıkmam! _____
b. Annem_____ pazara gitmek çok eğlenceli. _____
c. Peçete_____ masayı sildim. _____
ç. Bütün insanlar_____ anlaşmak mümkün değil. _____
d. Bebek oyunca ayısı_____ uyumak istiyor. _____

Cevaplar

1. Tümceleri -(y)IA ile tamamla.

- a. boyayla b. trenle c. Portakallarla ç. balonlarla d. klavyeyle
e. testereyle f. çiviyle g. İplikle h. Krikoyla ı. fotoğrafla

2. Tümceleri -(y)IA ile tamamla. İşlevi yaz. Araç mı? Birliktelik mi?

- a. seninle (birliktelik) b. annemle (birliktelik) c. Peçeteyle (araç)
ç. insanlarla (birliktelik) d. ayısıyla (birliktelik)

-(I)yordu (SÜREN GEÇMİŞ ZAMAN)

Geçmişte bir iş (bir süre) devam ediyor o zaman -(I)yordu kullanıyoruz.

-(I)yordu / Olumlu

Eylem + -(I)yordu + Kişi Eki

Ben geçen yıl her sabah 8.00'de kalkıyordum.

Sen sadece sebze yiyordun.

O üniversitede çalışıyordu.

Ben arkadaşımın her akşam bir film izliyordum.

Siz dün gece saat 23.30'da televizyon seyrediyordunuz.

Onlar hafta sonu bisiklete biniyordu / biniyorlardı.

-(I)yordu için şimdiki zaman gibi ünlü uyumu kuralı var.

Örnekler: Kapatıyordu, içiyordu, koşuyordu, görüyordu,

Ünlü Uyumu

Son ünlü a, ı	→ ı
Son ünlü e, i	→ i
Son ünlü o, u	→ u
Son ünlü ö, ü	→ ü



Kişi eki her zaman -(I)yordu ekinden sonra geliyor, ancak "onlar" için "biniyordular" yanlış. "Onlar biniyorlardı" doğru.



"Git-", "tat-" ve "et-" eylemleri için kural şimdiki zaman gibi: Gidiyordu, seyrediyordu...vb.

-(I)yordu / Olumsuz

Eylem + -mA + -(I)yordu + Kişi Eki

Ben hiç spor yapmıyordum.

Sen eskiden sinemaya gitmiyordun.

O üç yıl önce hiç kitap okumuyordu.

Biz tatilde denizde yüzmüyorduk.

Siz geçen yıl bu zamanlarda Türkçe öğrenmiyordunuz.

Onlar beş yıl önce İzmir’de yaşamıyordu / yaşamıyorlardı.

-(I)yordu / Soru

Eylem + -(I)yor mu + ydu + kişi eki

-(I)yordu için soru yapıyoruz, o zaman soru eki -(I)yor ve -du’nun arasına geliyor.

Ben beş sene önce yüzüyor muydum?

Sen geçen yıl Türkçe biliyor muydun?

O geçen hafta evde ders çalışıyor muydu?

Biz eskiden yemek yapıyor muyduk?

Siz okulda matematik öğreniyor muydunuz?

Onlar okula yalnız gidiyor muydu / gidiyorlar mıydı?



Kişi eki her zaman -(I)yordu ekinden sonra geliyor, ancak “onlar” için “biniyor muydular?” yanlış. “Biniyorlar mıydı?” doğru.

Alıştırılmalar

1. Tabloyu -(I)yordu biçimi ile tamamla.

	git- (olumlu)	git-(olumsuz)	git- (soru)
Ben			
Sen			
O			
Biz			
Siz			
Onlar			

2. Tümceleri -(I)yordu ya da –DI ile tamamla.

- a. Ben ödev yap_____ o anda elektrik git_____.
- b. Biz okula git_____ o anda kaza ol_____.
- c. Arkadaşım geçen cumartesi saat 6 altıda beni arayıp sinemaya davet et_____ ama ben git_____. Çünkü bir gün sonra sınavım var_____ ve ben o sırada ders çalış_____.
- ç. Ben önceden sigara iç_____ ama bırak_____. Şimdi içmiyorum.
- d. Hafta sonu alışveriş yapmak iste_____ ama hastaydım ve hiç iyi hisset_____. Bu yüzden hiç dışarı çık_____, evde dinlen_____.
- e. Dün sabah kitap okumak iste_____. Kitaplıktan bir kitap al_____ ve koltuğa otur_____. Ama bahçede çocuklar oyun oyna_____ ve çok gürültü yap_____. Kalkıp pencereyi kapat_____ ama gürültü dur_____. Ben de kitabı kapat_____ ve müzik aç_____.
- f. Biz 1928’de Harf Devrimi ile Latin alfabesine geç_____. Ondan önce Arap Alfabesi kullan_____.

Cevaplar

1. Tabloyu -(I)yordu biçimi ile tamamla.

Olumlu: Ben gidiyordum-sen gidiyordun-o gidiyordu-biz gidiyorduk-siz gidiyordunuz-onlar gidiyordu/gidiyorlardı

Olumsuz: Ben gitmiyordum-sen gitmiyordun-o gitmiyordu-biz gitmiyorduk-siz gitmiyordunuz-onlar gitmiyordu/gitmiyorlardı

Soru: Ben gidiyor muydum?-Sen gidiyor muydun?-O gidiyor muydu?-Biz gidiyor muyduk?-Siz gidiyor muydunuz?-Onlar gidiyor muydu?/Gidiyorlar mıydı?

2. Tümceleri -(I)yordu ya da -DI ile tamamla.

- a. yapıyordum-gitti b. gidiyorduk-oldu c. etti-gitmedim-varđı-çalışıyordum
ç. biçiyordum-bıraktım d. istedim/istiyordum-hissetmiyordum-çıkmadım-dinlendim
e.istedim/istiyordum-aldım-oturdum-oyunuyordu-yapıyorlardı-kapattım-durmadı-kapattım-
açtım f. geçtik-kullanıyorduk

-(y)ken

İki tümce var. Bunlardan biri ad tümcesi ve iki tümcedeki iş/durum aynı zamanda gerçekleşiyor. O zaman **-(y)ken** kullanıyoruz.

Ad/sıfat + (y)ken

Ben çocuktum. Ben her sabah bal yiyordum.

Bu tümcelerde çocuk ol- ve bal ye- aynı zamanda gerçekleşiyor. O zaman koşaçlı tümceyi **-(y)ken** ile kullanıyorum:

Örnekler:

*Ben çocuk**ken** her sabah bal yiyordum.*

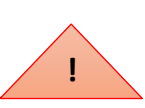
*Sen öğrenci**yen** çok kitap okuyordun.*

*O müdür**ken** hafta sonu da erken uyanıyordu.*

*Biz mutlu**yen** müzik dinliyoruz.*

*Siz heyecanlı**yen** yüzünüz kızarıyor.*

*Onlar yorgun**ken** yemek yemiyorlar.*



Ad ya da sıfatın son sesi ünlü, o zaman **-(y)ken**’den önce –y geliyor. **-(y)ken** yapısında zaman yok ama tümcedeki ana eylemin zamanı **-(y)ken** yapısında da var:

*Ahmet çocuk**ken** çok kitap okuyordu.*

Bu tümcede “**oku-yordu**” ana eylem ve geçmiş zamanda. O zaman “**çocuk**ken****” yapısı da geçmiş zamanda oluyor.

Bir kişi, bir yerde bir süre kalıyor ve o sürede bir şeyler yapıyor. O yeri ve süreyi söylemek için bu kuralı kullanıyoruz. Bu yer bir şehir/kent, ülke gibi özel ad ya da ev, okul, sınıf, havuz, sahil gibi bir yer de olur:

Ad + -DA + -yken

Örnekler:

*Ben Türkiye’**deyken** Türkçe öğrendim.*

*Sen okul**dayken** çok yaramazdın.*

*O ülkesin**deyken** daha sosyal bir kadındı.*

Biz ev**deyken** film seyrediyoruz.

Siz pazar**dayken** annem aradı.

Onlar izin**deyken** biz odayı boyadık.



İki tümcenin öznesi aynı. O zaman genelde ikinci defa özneyi söylemiyoruz:

Ben Türkiye’deyken (**ben**) Türkçe öğrendim. (Özneler aynı)

Ali okuldayken (**o/Ali**) çok yaramazdı. (Özneler aynı)



İki tümcenin öznesi **farklı**, o zaman özneleri söylüyoruz.

Kardeşim pazardaydı. O zaman annem aradı.

→ **Kardeşim** pazardayken **annem** aradı. (Özneler farklı)

Onlar izindeydi. Biz evi boyadık.

→ **Onlar** izindeyken **biz** odayı boyadık. (Özneler farklı)

Alıştırırmalar

1. Tümceleri –yken ya da –DA+-yken ile tamamla.

- Ben yemek_____ babam aradı.
- Biz toplantı_____ haber geldi.
- Çocuk_____ çok süt içiyordum.
- Ev_____ hep TV izliyor.
- Öğrenci_____ her zaman burada yemek yiyorduk.

2. Tümceleri –yken ya da –DA+-yken ile tekrar yaz.

- Kardeşim küçüktü. O zaman biz hep kavga ediyorduk.

_____.

- Annem buradaydı. O zaman ben çok mutluydum.

_____.

- Burada kafe vardı. O zaman sizi her gün görüyorduk.

_____.

ç. Ben sınavdayım. O sırada beni arama.

d. Hızlı tren yoktu. O zaman otobüsle yolculuk yapıyordum.

Cevaplar

1. Tümceleri –yken ya da –DA+-yken ile tamamla.

- a. Ben yemekten babam aradı.
- b. Biz toplantıdayken haber geldi.
- c. Çocukken çok süt içiyordum.
- ç. Evdeyken hep TV izliyor.
- d. Öğrenciyken her zaman burada yemek yiyorduk.

2. Tümceleri –yken ya da –DA+-yken ile tekrar yaz.

- a. Kardeşim küçükken biz hep kavga ediyorduk.
- b. Annem buradayken ben çok mutluydum.
- c. Burada kafe varken sizi her gün görüyorduk.
- ç. Ben sınavdayken beni arama.
- d. Hızlı tren yokken otobüsle yolculuk yapıyordum.

BELİRTİLİ AD TAMLAMASI

Biz daha önce iyelik eklerini öğrendik. İyelik ekiyle bir kişi neye sahip, onu belirtiyoruz. Ad tamlamasında da sahiplik belirtiyoruz ama tamlamada iyelik adlı yok. İki ad (nesne, yer vb.) arasında sahiplik ilişkisi var, o zaman belirtili ad tamlaması kullanıyoruz. Ekler aşağıdaki gibi.

Ad+(n)In ad+(s)I

Örnek: oda-*nın* pencere-*si*

Sahip ada **-(n)In** ekliyoruz ve bu ada **“tamlayan”** diyoruz. İlk ada ait ikinci ada da **-(s)I** ekliyoruz ve ona da **“tamlanan”** diyoruz. Örnekteki **“oda-nın”** tamlayan, **“pencere-si”** tamlanan oluyor. İki sözcük arasında sahiplik ilişkisi var. Biz bir pencereden bahsediyoruz ama herhangi bir pencereden bahsetmiyoruz. Bir oda var ve odaya ait pencere hakkında konuşuyoruz.

Belirtili ad tamlamalarının biçimsel ve kullanımsal özellikleri var.

- Ünlü uyumu ile ilgili kural “mI” gibi.

Örnekler:

duvar*ın* boyası

ev*in* adresi

gözlüğü*ün* camı

okul*un* sınıfı

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı** → **ı**

Son ünlü **e, i** → **i**

Son ünlü **o, u** → **u**

Son ünlü **ö, ü** → **ü**

Ad+(n)In ad+(s)I

Kuralda parantez içinde ekler görüyoruz. Sözcüğün son sesi ünsüz o zaman parantez içindeki ünsüz sesleri kullanmıyoruz. Ama sözcüğün son sesi ünlü o zaman bu ekleri de kullanıyoruz.

Örnekler:

Kapı-**nın** kol-u

kapı → ünlü ile bitiyor, bu durumda ek -nın oluyor,

kol → ünsüz ile bitiyor, bu durumda biz -s kullanmıyoruz.

otobüs-**ün** şoför-ü

otobüs → ünsüz ile bitiyor, bu durumda ek -In oluyor,

şoför → ünsüz ile bitiyor, bu durumda biz -s kullanmıyoruz.

- Son ses p, ç, t, k ünsüzleri, o zaman bu sesler de değişiyor.

Ünsüz Uyumu

Son ünsüz p	→ b
Son ünsüz ç	→ c
Son ünsüz t	→ d
Son ünsüz k	→ ğ/g

Örnek:

kitap-**ın** sayfa-sı → kitab**ın** sayfası

ağaç-**ın** yaprak-ı → ağac**ın** yaprağı

- İki ada da çoğul eki ekliyoruz. Çoğul eki tamlayan ve tamlanan ekinden önce geliyor.

Örnek:

Ağac**ın** yaprak-**ları**

Sınıf**ların** kliması

Sınıf**ların** klimaları

- Belirtili ad tamlamalarında, tamlayan ile tamlanan arasında sıfat kullanmak mümkün. Tamlanandan önce sıfat kullanıyoruz, o zaman sıfat tamlananı niteliyor.

Örnek:

Ağac**ın** kuru yaprak**ları**

değil, yaprak kuru)

→ kuru (sıfat) yaprağı niteliyor (ağaç kuru

Otobüs**ün** genç şoför**ü**

değil, şoför genç)

→ genç (sıfat) şoförü niteliyor (otobüs genç

- Belirtili ad tamlamalarından önce sıfat kullanıyoruz, o zaman tamlayanı niteliyoruz.

Örnek:

Kuru ağacın yaprakları → kuru (sıfat) ağacı niteliyor (yapraklar kuru mu değil mi, bilmiyoruz. Ağaç kuru)

Eski otobüsün şoförü → eski (sıfat) otobüsü niteliyor (şoför hakkında bir niteleme yok, otobüs eski)

- Belirtili ad tamlamalarını diğer adlar gibi tümcede farklı görevler için kullanıyoruz.

Özne

Sınıfın kapısı bozuk.

Nesne

Boyacılar sınıfın kapısını boyadı. → sınıfın kapısı-nı (belirtili nesne – hangi sınıf ve hangi kapı biliyoruz.)

Tümleç

Sınıfın kapısında resimler var.

Öğrenciler sınıfın kapısına resim yaptı.

Öğrenciler sınıfın kapısından resimleri sildi.

Yüklem

Bu kapı eskiden sınıfın kapısıydı.



Tamlanandan sonra durum eki kullanıyoruz, o zaman durum ekinden önce “-n” ünsüzünü kullanıyoruz.

Örnekler:

Sınıfın kapısında bir not var.

Okulun bahçesinde arabalar var.

Çocuğun çantasına yiyecek koydum.

Alıştırımlar

1. Aşağıdaki sözcüklerle belirtili ad tamlaması yaz.

- a. çiçek-yaprak _____
- b. klima-kumanda _____
- c. salon-perde _____
- ç. gömlek-kol _____
- d. masa-ayak _____

2. Tablodaki belirtili ad tamlamalarına durum eklerini ekle.

	-DA	-DAn	-A	-I
mutfağın lambası				
dolabın kapağı				
bilgisayarın ekranı				
çocuğun çantası				
oyuncağın parçaları				
Türkiye'nin doğusu				

3. Tümceleri belirtili ad tamlaması ve uygun durum ekleriyle tamamla.

- a. Çorba _____ tuz _____ az koydun.
- b. Kitaplar _____ para _____ ödedin mi?
- c. Halı _____ renk _____ çok sevdim.
- ç. İstanbul _____ trafik _____ nefret ediyorum.
- d. Kız _____ elbise _____ bak!
- e. Annesi çocuk _____ çanta _____ yiyecek koydu.
- f. Televizyon _____ ekran _____ leke var.
- g. Toplantıda personellerimiz _____ sorunlar _____ bahsettik.
- h. Çocuk telefon _____ kapak _____ kırdı.
- ı. Ekran _____ ışık _____ rahatsız oluyor musun?
- i. Bu okul _____ üniforma _____ lacivert.

Cevaplar

1. Aşağıdaki sözcüklerle belirtili ad tamlaması yaz.

- a. çiçeğin yaprağı b. klimanın kumandası c. salonun perdesi
ç. gömleğin kolu d. masanın ayağı

2. Tablodaki belirtili ad tamlamalarına durum eklerini ekle.

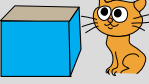
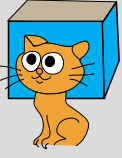
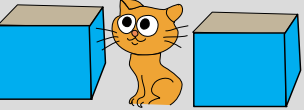
	-DA	-DAn	-A	-I
mutfağın lambası	Mutfağın lambasında	Mutfağın lambasından	Mutfağın lambasına	Mutfağın lambasını
dolabın kapağı	Dolabın kapağında	Mutfağın kapağında	Mutfağın kapağına	Mutfağın kapağını
bilgisayarın ekranı	Bilgisayarın ekranında	Bilgisayarın ekranından	Bilgisayarın ekranına	Bilgisayarın ekranını
çocuğun çantası	Çocuğun çantasında	Çocuğun çantasından	Çocuğun çantasına	Çocuğun çantasını
oyuncağın parçaları	Oyuncağın parçalarında	Oyuncağın parçalarından	Oyuncağın parçalarına	Oyuncağın parçalarını
Türkiye'nin doğusu	Türkiye'nin doğusunda	Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin doğusuna	Türkiye'nin doğusunu

3. Tümceleri belirtili ad tamlaması ve uygun durum ekleriyle tamamla.

- a. Çorbanın tuzunu az koydun.
b. Kitapların parasını ödedin mi?
c. Halının rengini çok sevdim.
ç. İstanbul'un trafiğinden nefret ediyorum.
d. Kızın elbisesine bak!
e. Annesi çocuğun çantasına yiyecek koydu.
f. Televizyonun ekranında leke var.
g. Toplantıda personellerimizin sorunlarından bahsettik.
h. Çocuk telefonun kapağını kırdı.
ı. Ekranın ışığından rahatsız oluyor musun?
i. Bu okulun üniforması lacivert.

YER BELİRTİCİLERİ

Yer belirtmek için “**alt, üst, iç, ara**” gibi yer yön ifadelerini kullanıyoruz. Bu konumları belirtmek için tamlama yapılarına ihtiyacımız var.

	Kedi, kutu- nun iç-i-nde		Kedi, kutu- nun üst-ü-nde
	Kedi, kutu- nun alt-ı-nda		Kedi kutu- nun yan-ı-nda
	Kedi, kutu- nun ön-ü-nde		Kedi, kutu- nun arka-sı-nda
	Kedi, kutu- ların ara-sı-nda		

Diğer durum eklerini de tamlama yapıları ve yer yön ifadeleri ile kullanmak mümkün.

Örnek: Kedi, kutu-**nun üst-ü-nden** atladı.

Kedi, kutu-**nun arka-sı-na** saklandı.

Kedi, kutu-**nun iç-i-ni** çok seviyor.

Yönleri belirtmek için de bu tamlama yapısını kullanıyoruz.

Örnek: İzmir Türkiye’nin **batı**sında yer alıyor.

Türkiye’nin **kuzey**inde sık ormanlar var.



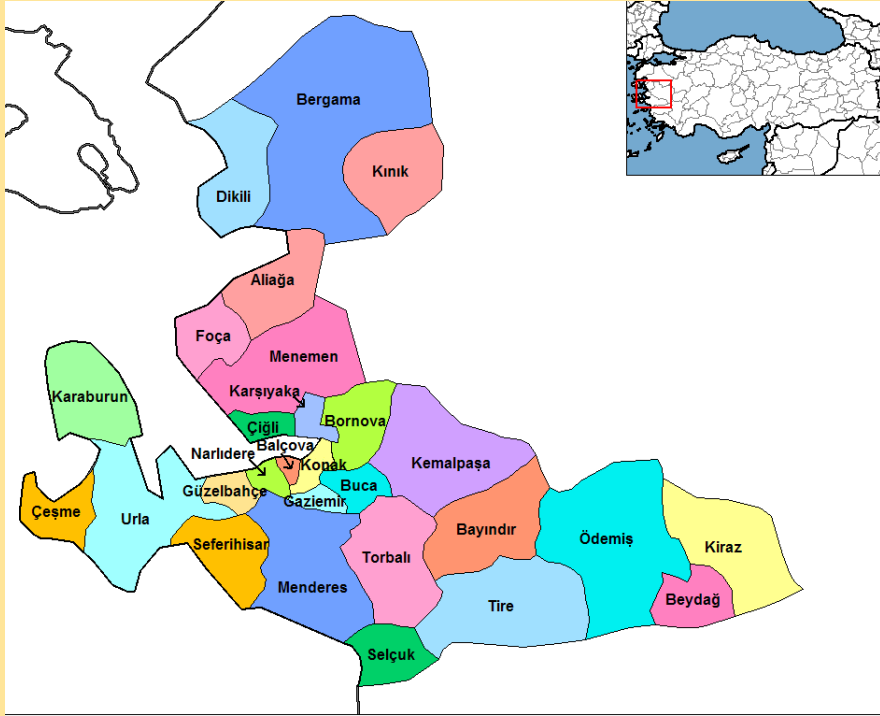
Alıştırımlar

1. Tümceleri uygun tamlama ve durum ekleriyle tamamla.

Örnek: Ağaçların arasından ışık geliyordu.

- Masa _____ üst _____ kalem var, onu bana getir.
- Bütün gün dolaplar _____ alt _____ temizledik.
- Çocuklar _____ üst _____ çok tozluysa. Galiba maç yaptılar.
- Kedi masa _____ arka _____ duruyordu.
- Öğrenciler okul _____ ön _____ toplandılar.

2. İzmir haritasına bak ve tümceleri tamamla.



Örnek: Dikili İzmir'in kuzeybatısında bir ilçe.

- Selçuk İzmir _____.
- Çeşme İzmir _____.
- Bergama İzmir _____.
- Buca İzmir _____.
- Seferihisar İzmir _____.
- Kemalpaşa Bornova _____.

- g. Bayındır Kemalpaşa_____.
- h. Urla Çeşme_____.
- ı. Ödemiş Bayındır_____.

Cevaplar

1. Tümceleri uygun tamlama ve durum ekleriyle tamamla.

- a. Masanın üstünde kalem var, onu bana getir.
- b. Bütün gün dolapların altını temizledik.
- c. Çocukların üstü çok tozluysa. Galiba maç yaptılar.
- ç. Kedi masanın arkasında duruyordu.
- d. Öğrenciler okulun önünde toplandılar.

2. Haritaya bak ve tümceleri tamamla.

- a. Selçuk İzmir'in güneyinde bir ilçe.
- b. Çeşme İzmir'in batısında bir ilçe.
- ç. Bergama İzmir'in kuzeyinde bir ilçe.
- d. Buca İzmir'in ortasında bir ilçe.
- e. Seferihisar İzmir'in güneybatısında bir ilçe.
- f. Kemalpaşa Bornova'nın batısında bir ilçe.
- g. Bayındır Kemalpaşa'nın güneydoğusunda bir ilçe.
- h. Urla Çeşme'nin doğusunda bir ilçe.
- ı. Ödemiş Bayındır'ın batısında bir ilçe.

BELİRTİSİZ TAMLAMASI

Bir adın belirli bir özelliğini anlatmak için başka bir ada ihtiyacımız oluyor. Özelliği sıfatla değil, başka bir ad ile belirtmek gerekiyor, bu durumda iki adı birlikte kullanıyoruz. İki ad kullanıyoruz ama biz tek bir şeyden bahsediyoruz. İki sözcük birlikte yeni bir nesneye ya da benzeri bir şeye ad oluyor. İki sözcük arasında sahiplik ilişkisi yok.

Ekler aşağıdaki biçimde.

Ad Ad+(s)ı

Örnek: sokak lamba-sı

Ses uyumu belirtili tamlamadaki gibi. İlk adın eki yok ve bu ada “**tamlayan**” diyoruz. İkinci ada **-(s)ı** ekliyoruz ve ona da “**tamlanan**” diyoruz. Örnekteki “**sokak**” tamlayan, “**lamba-sı**” tamlanan oluyor. İki sözcük arasında sahiplik ilişkisi yok. Biz bir lambadan bahsediyoruz, bu lamba, sokakta kullanmak için. Farklı türde lambalar var, örneğin duvar lambası var, masa lambası var ama biz bu örnekte sokaktaki lambalardan söz ediyoruz. Lambanın özelliğini belirtiyoruz. (Aslında ilk adı sıfat gibi kullanıyoruz ama ikisi de ad bu yüzden ikisini birbirine bağlamak için ikinci ada **-sı** ekliyoruz.)

Başka örneklerle bakalım.

Örnekler: bilgisayar-**ın** çanta-**sı**
bilgisayar çanta-**sı**

“bilgisayar-**ın** çanta-**sı**” belirtili ad tamlaması örneği, “bilgisayar çanta-**sı**” belirtilsiz ad tamlaması. “bilgisayar-**ın** çanta-**sı**” örneğinde belirli bir bilgisayar ve ona ait çantadan söz ediyoruz. “bilgisayar çanta-**sı**” örneğinde ise bilgisayar için çantadan söz ediyoruz. Çantanın belirli bir bilgisayar ile bağlantısı yok, herhangi bir bilgisayarı koymak mümkün, ama o çanta kitap ya da başka şeyler için değil.

Bir örnek daha verelim.

Örnekler: ağac-**ın** yaprağ-**ı**
 ağaç yaprağ-**ı**

“ağac-**ın** yaprağ-**ı**” belirtili ad tamlaması. Bir ağaç var ve biz o ağacın yaprağından bahsediyoruz. “ağaç yaprağ-**ı**” örneğinde ise biz ağaçtaki yapraklardan bahsediyoruz ama belirli bir ağaç hakkında konuşmuyoruz. Burada yaprak için özellik belirtiyoruz, bir sahiplik ilişkisi yok.

- Tamlayan ada çoğul eki eklemiyoruz. Tamlanan ada eklemek mümkün. İki ad birlikte tek bir nesnenin adı gibi. Bu yüzden ikinci ada çoğul eklemek yeterli.

Örnekler: Ağaç yaprak-ları
 Sınıf klimaları
 ~~Sınıflar klimaları~~

- Belirtisiz ad tamlamalarında, tamlayan ile tamlanan arasında sıfat kullanmak mümkün değil. Tamlayandan önce sıfat kullanıyoruz, o zaman sıfat tüm tamlamayı niteliyor.

Örnekler:

Kuru ağaç yaprakları → kuru (sıfat) tüm tamlamayı niteliyor. (ağaç yaprakları var ve onlar kuru)

Genç otobüs şoförü → genç (sıfat) otobüs şoförünü niteliyor (otobüs genç değil, otobüs şoförü genç)

- Belirtisiz ad tamlamalarını diğer adlar gibi tümcede farklı görevler için kullanıyoruz.

Özne

Bilgisayar çantası benim odamda.

Nesne

Arkadaşım bana bilgisayar çantası verdi. (belirtisiz nesne)

Arkadaşım bana bilgisayar çantasını verdi. (belirtili nesne)

Tümleç

Bilgisayar çantasında kalemler var.

Fareyi **bilgisayar çantasına** koydum.

Bilgisayarı, **bilgisayar çantasından** çıkardım.

Yüklem

Masanın üstündeki çanta **bilgisayar çantası**.

Tamlanandan sonra durum eki kullanıyoruz, o zaman durum ekinden önce “-n” ünsüzünü kullanıyoruz (belirtili ad tamlamasındaki gibi).



Örnekler:

Yemek masasınanı tabakları koyduk.

Çamaşır makinesindenden çamaşırları aldın mı?

Yemek kitabınını açıp tariflere baktım.



Tamlananda -sı eki var ve biz iyelik eki eklemek istiyoruz. O zaman tamlanandaki -sı ekini kullanmıyoruz, sadece iyelik eki kullanıyoruz. Ancak tamlananda -s yok o zaman tamlanan ekinden sonra iyelik eki geliyor.

Örnekler:

Benim fotoğraf makine-~~si-m~~ → **yanlış**. benim fotoğraf makine-**m** → **doğru**

Benim çalışma masa-~~si-m~~ → **yanlış**. Benim çalışma masa-**m** → **doğru**

Uçak bilet-i-**m** → **doğru** (çünkü tamlanan ekinde /s/ yok)

Cep telefon-u-**m** → **doğru** (çünkü tamlanan ekinde /s/ yok)

Alıştırmalar

1. Aşağıdaki sözcüklerle belirtisiz ad tamlaması yaz.

- | | | |
|--------------------|-------|-------|
| a. kitap-ayraç | _____ | _____ |
| b. TV-koltuk | _____ | _____ |
| c. yemek-kaşık | _____ | _____ |
| ç. öğretmen-eğitim | _____ | _____ |
| d. çöp-poşet | _____ | _____ |

2. Aşağıdaki tümceleri uygun tamlama ve durum ekleriyle tamamla.

- a. Bugün internette yeni bir teknoloji_____ mağaza_____ buldum.
b. Okullar yakında açılıyor. Kırtasiyelere yeni okul_____ çanta_____ geldi.
c. Kızım yeni bir matematik_____ defter_____ istiyor.
ç. Sen hangi futbol_____ takım_____ tutuyorsun?
d. İstanbul'a uçak_____ bilet_____ almak istiyorum.
e. Yemek_____ masa_____ sildiniz mi?
f. Pardon! Mama_____ sandalye_____ var mı acaba?
g. Alsancak'ta yeni bir ayakkabı_____ dükkan_____ açtılar.
h. Sen de meyve_____ su_____ içmek ister misin?
ı. Sana yeni bir telefon_____ kılıf_____ alalım mı?

Cevaplar

1. Aşağıdaki sözcüklerle belirtisiz ad tamlaması yaz.

- a. kitap ayracı b. TV koltuğu c. yemek kaşığı ç. öğretmen eğitimi d. çöp poşeti

2. Aşağıdaki tümceleri uygun tamlama ekleri ile tamamla.

- a. teknoloji mağazası b. okul çantaları c. matematik defteri ç. futbol takımınıd. uçak bileti e. yemek masasını f. mama sandalyesig. ayakkabı dükkanı
h. meyve suyu ı. telefon kılıfı

EYLEM + -Dıktan sonra / EYLEM + -mAdAn önce

Bir olayın zamanını söylemek istiyoruz ama saat, gün gibi zaman ifadesi değil, olayların sırasını kullanmak istiyoruz. Yani iki iş için sıra belirtmek istiyoruz, o zaman adlarla birlikte –DAn önce ya da –DAn sonra yapılarını kullanıyoruz. Bu kuralı daha önce gördük. Eylem ile sıra nasıl oluyor, şimdi ona bakalım. Kural aşağıdaki gibi:

1.eylem +-DıktAn sonra 2.eylem

2.eylem + -mADAn önce 1.eylem

Ünlü Uyumu (-DıktAn)

Son ünlü **a, ı** → **-Dıktan**
Son ünlü **e, i** → **-Dikten**
Son ünlü **o, u** → **-Duktan**
Son ünlü **ö, ü** → **-Dükten**

Ünsüz Uyumu (-DıktAn)

Son ses **f,s,t,k,ç,ş,h,p** → **-tlıktAn**
Diğer ünsüzler ve ünlüler → **-dıktAn**

Ünlü Uyumu -(mAdAn)

Son ünlü **a, ı, o, u** → **-madan**
Son ünlü **e, i, ö, ü** → **-meden**

-**DıktAn sonra** ve -**mAdAn önce** ekleri var, o zaman eylemde zaman eki ya da kişi kullanmıyoruz. Eyleme sadece bu ekleri ekliyoruz. Yani “*sinemaya gidiyordıktan sonra*” gibi bir örnek yanlış. Eylemlerin sırasını bu ek söylüyor. Eylemin zamanını yüklemden anlıyoruz.

Örnekler:

Biraz yürüdükten sonra otobüse biniyoruz.

1. İş: yürü- , 2. İş: otobüse bin- → (Önce yürüyoruz, sonra otobüse biniyoruz.)

Otobüse binmeden önce biraz yürüyoruz.

1. İş: yürü- , 2. İş: otobüse bin- → (Önce yürüyoruz, sonra otobüse biniyoruz.)

Mutfağı temizledikten sonra salonu temizliyoruz.

1. İş: mutfağı temizle-, 2. İş: salonu temizle- → (Önce mutfağı temizliyoruz, sonra salonu temizliyoruz.)

Salonu temizlemeden önce mutfağı temizliyoruz.

1. İş: mutfağı temizle-, 2. İş: salonu temizle- → (Önce mutfağı temizliyoruz, sonra salonu temizliyoruz.)

Alışveriş yaptıktan sonra eve gittim.

1. İş: alışveriş yap-, 2. İş: eve git- → (Önce alışveriş yaptım, sonra eve gittim.)

Eve gitmeden önce alışveriş yaptım.

1. İş: alışveriş yap-, 2. İş: eve git- → (Önce alışveriş yaptım, sonra eve gittim.)

Birinci eylem ve ikinci eylemi farklı kişiler yapıyor, o zaman bunu mutlaka belirtiyoruz. Kişi belirtmiyoruz, o zaman aynı kişi yapıyor anlamına geliyor.

Örnekler:

Siz sinemaya gittikten sonra ben evi temizledim.

1. İş: siz/sinemaya git- , 2. İş: ben/ev temizle- → (Önce siz sinemaya gittiniz, sonra ben evi temizledim.)

Ben yemek yemeden önce annem sizi aradı.

1. İş: ben/yemek ye- , 2. İş: annem/sizi ara- → (Önce annem sizi aradı, sonra ben yemek yedim.)

Alıştırıcılar

1. Aşağıdaki ifadelerle bak ve -Dıktan sonra ve -mAdAn önce ile tümceler yaz. Zaman/kip ve kişiyi sen belirle.

a. önce: dolapları sil- sonra: tabakları dolaba yerleştir-

_____.

_____.

b. önce: dinlen- sonra: ödev yap-

_____.

_____.

c. önce: spor yap- sonra: duş al-

ç. önce: yemek yap- sonra: arkadaşları davet et-

d. önce: domatesleri soy- sonra: domatesleri doğra-

2. Aşağıdaki tümceleri –DıktAn ya da -mAdAn önce ile tekrar yaz.

a. Biz dün alışveriş yapıp yemek yedik.

b. Önce babandan izin al, sonra dışarı çık.

c. Yemek yiyip dışarı çıkalım mı?

ç. Her sabah spor yapıyorum sonra kahvaltı hazırlıyorum.

d. Önce kullanma kılavuzunu oku sonra makineyi çalıştır.

e. Lütfen önce bonenizi takın sonra havuza girin.

Cevaplar

1. Aşağıdaki ifadelere bak ve -Dıktan sonra ve -mAdAn önce ile tümceler yaz. Zaman ve kişiyi sen belirle.

a. Dolapları sildikten sonra tabakları dolaba yerleştirin./Tabakları dolaba yerleştirmeden önce dolabı silin.

b. Biraz dinlendikten sonra ödev yaptım./Ödev yapmadan önce biraz dinlendim.

c. Spordan yaptıktan sonra duş aldım./Duş almadan önce spor yaptım.

ç. Yemek yaptıktan sonra arkadaşları davet et./Arkadaşları davet etmeden önce yemek yap.

d. Domatesleri soyduktan sonra doğradık. / Domatesleri doğramadan önce soyduk.

2. Aşağıdaki tümceleri –DıktAn ya da -mAdAn önce ile tekrar yaz.

a. Biz dün alışveriş yaptıktan sonra yemek yedik.

b. Dışarı çıkmadan önce babandan izin al.

c. Yemek yedikten sonra dışarı çıkalım mı?

ç. Her sabah spor yaptıktan sonra kahvaltı hazırlıyorum.

d. Makineyi çalıştırmadan önce kullanma kılavuzunu oku.

e. Lütfen önce bonenizi taktıktan sonra havuza girin./Lütfen havuza girmeden önce bonenizi takın.

ADLAŞTIRMA: -mA + DURUM EKLERİ

Eylem + -mA + Durum Ekleri

Türkçede eylemleri nasıl ad yapıyoruz, önce onu hatırlayalım. Eylemlere –**mAk** ekliyoruz ve ad kategorisinde kullanıyoruz.

*Spor yap**mak** çok zevkli. / Spor yap**mak** istiyorum. / Spor **yap**ıyorum.*

spor yap- : eylem / spor yap**mak**: ad

Eylem + -mA + -(y)I = -mAyI

Şimdi aşağıdaki örneğe bakalım. Bu örnekte sev- eylemi var. Hatırlayalım, **sev-** eylemi **-(y)I** durum eki istiyor.

1. Ayşe'**yi** seviyorum.

2. Koş**may**ı seviyorum.

Birinci örnekte Ayşe bir ad. “Sev-” eylemi **-(y)I** durum eki istiyor. Bu nedenle **-(y)I** durum ekliyoruz. Ama ikinci örnekteki “koş-” bir eylem. Bu nedenle önce onu ad yapmak için **-mA** eki kullanıp ad yapıyoruz. Sonra **-(y)I** durum eki yazıyoruz. Çünkü sev- eylemi **-(y)I** durum eki istiyor.

*Koş**may**ı seviyorum.*

*Tatilde İstanbul'a git**me**yi düşünüyorum.*

*Yemek yap**may**ı bilmiyorum.*

Eylem + -mA + -(y)A = -mAyA

Aynı kural bütün eylemler için var.

Örnekler:

*Ayşe ödev yap**ma**ya başladı.*

*Ayşe Türkiye'de yaşa**ma**ya karar ver*di.

Bu örneklerde ödev yap- ve yaşa- aslında eylem. Bu nedenle önce **-mA** eki yazıp bunları ad yapıyoruz. Sonra tümcenin eylemine bakıyoruz, tümcelerin eylemleri durum eki istiyor: **-(y) A** başla-, **-(y)A** karar ver-.



-mAyA ekini amaç bildirmek için de kullanıyoruz.

Örnekler:

Kitap okumaya kütüphaneye gitti. (Kitap okumak için kütüphaneye gitti.)

Süt almaya çıktı. (Süt almak için çıktı.)

Eylem + -mA + -dA = -mAdA

Başarı hakkında sözcükler (iyi, kötü, başarılı, başarısız vb.) var, o zaman eyleme -mA + -dA (-mAdA) yazıyoruz.

Yüzmede çok başarılıyım.

Satranç oynamada çok kötüyüm.

Eylem + -mA + -tAn = -mAktAn

Tümcenin eylemi -DAn eki istiyor, o zaman -mA değil, -mA ekiyle ad yapıyoruz.

Aşı olmaktan korkuyorum.

Bulaşık yıkamaktan nefret ediyorum.

Örnekler:

Trafikten nefret ediyorum.

→ Trafikte beklemekten nefret ediyorum.

Kahvaltıya hiç vaktim yok.

→ Kahvaltı yapmaya hiç vaktim yok.

Dün sabah spora başladım.

→ Dün sabah spor yapmaya başladım.

Basketbolu sevmiyorum.

→ Basketbol izlemeyi sevmiyorum.

Adlaştırma Eki -mA ve Olumsuz -mA

Adlaştırma -mA eki ile olumsuzluk eki kullanmak mümkün. Kural aynı. Sadece birinci -mA olumsuzluk eki. İkinci -mA ad yapıyor ve sonra durum ekini yazıyoruz.

Örnek: O dersi dinlememeye başladı.

Alıştırılmalar

1. Tabloyu eylem + -mA durum ekleri ile tamamla.

	-mAyı	-mAdA	-mAyA	mAktAn
seyret-				
çöz-				
koş-				
gör-				
taşı-				

2. Boşlukları uygun adlaştırma ve durum ekleriyle tamamla.

- Film seyret_____ çok seviyorum.
- Ailem ile vakit geçir_____ çok özledim.
- Bugün çok işim vardı. Sana mesaj at_____ vaktim olmadı.
- Yağmuru izle_____ çok hoşlanıyorum.
- Arkadaşım hızlı oku_____ okul birincisi oldu!
- Ödev yap_____ çok yoruldun.
- Çocuk kalem ve kağıdı alıp resim yap_____ başladı.
- Artık çayı şekersiz iç_____ karar verdim.
- Alışverişe çıkıp anneme hediye al_____ düşünüyorum. Geliyor musun?

3. Aşağıdaki sözcüklerle tümceler yaz.

- a. dans et- / o / sev- / çok

- b. ben / doktor / karar ver- / git-

- c. diyet yap- / çok kilo / sen / başla-

- ç. biz / sıcak denizde / hoşlan- / yüz-

- d. not al- / ben / çok kötü

Cevaplar

1. Tabloyu eylem + -mA durum ekleri ile tamamla.

Seyretmeyi, seyretmede, seyretmeye, seyretmekten

Çözmeyi, çözmede, çözmeye, çözmekten

Koşmayı, koçmada, koşmaya, koşmaktan

Görmeyi, görmede, görmeye, görmekten

Taşımayı, taşımada, taşımaya, taşımaktan

2. Boşlukları uygun adlaştırma ve durum ekleriyle tamamla.

a. Film seyretmeyi çok seviyorum.

b. Ailem ile vakit geçirmeyi çok özledim.

c. Bugün çok işim vardı. Sana mesaj atmaya vaktim olmadı.

d. Yağmuru izlemekten çok hoşlanıyorum.

e. Arkadaşım hızlı okumada okul birincisi oldu!

f. Ödev yapmaktan çok yoruldun.

g. Çocuk kalem ve kağıdı alıp resim yapmaya başladı.

h. Artık çayı şekersiz içmeye karar verdim.

ı. Alışverişe çıkıp anneme hediye almayı düşünüyorum. Geliyor musun?

3. Aşağıdaki sözcüklerle tümceler yaz.

a. O dans etmeyi çok seviyor.

b. Ben doktora gitmeye karar verdim.

c. Sen çok kilolusun, diyet yapmaya başla.

ç. Biz sıcak denizde yüzmekten hoşlanıyoruz.

d. Ben not almada çok kötüyüm.

BAĞLAÇLAR (HEM ... HEM DE/YA..YA DA/ NE..NE DE)

Bağlaçlar tümceleri ve sözcükleri birbirine bağlıyor. Bu bağlaçlar tümcede özne, nesne, eylem gibi farklı kategorideki öğeleri bazen de tümceleri karşılaştırıyor ve "biri, hepsi/ikisi ya da hiçbiri" anlamı veriyor.

Hem .. hem (de)

"İnsan, özellik, nesne, eylem gibi öğelerin ikisi/hepsi de var" anlamı var, o zaman "**hem ... hem (de)**" bağlacını kullanıyoruz.

Hem ...1. Öğe... hem (de) ...2. Öğe...

Öğeler: *ad, sıfat, belirteç, eylem gibi sözcükler ve tümceler oluyor.*

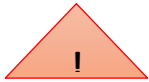
Örnekler:

Okul ✓ İş ✓
Mehmet **hem** okula **hem de** işe gidiyor. → Okula gidiyor, işe de gidiyor.

akıllı ✓ çalışkan ✓
Mehmet **hem** akıllı **hem de** çalışkan bir insan. → Mehmet akıllı ve çalışkan bir insan.

Çay iç- ✓ Televizyon seyret – ✓
Mehmet **hem** çay içiyor **hem de** televizyon seyrediyor. → Çay içiyor ve televizyon da izliyor.

"aç değilim" de- ✓ Yemek ye- ✓
Mehmet **hem** "aç değilim" diyor **hem (de)** yemek yiyor. → Aç değilim diyor. Yemek de yiyor.



"hem... hem de" bağlacında bazen "**de**" kullanıyoruz, bazen kullanmıyoruz. Kullanıyoruz o zaman daha güçlü ve daha vurgulu anlam oluyor.

Ya .. ya (da)

“İnsan, özellik, nesne, eylem gibi öğelerin sadece biri var” anlamı var, o zaman “**ya ... ya (da)**” bağlacını kullanıyoruz.

Ya...1. Öğе... ya (da) ...2. Öğе...

Öğeler: ad, sıfat, belirteç, eylem gibi sözcükler ve tümceler oluyor.

Örnekler:

Sınav gir- ✓ / X

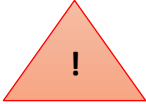
Ödev ver- X / ✓

Ya sınava gireceksin **ya (da)** ödev vereceksin. → Sınava gireceksin, o zaman ödev vermeyeceksin. Ödev vereceksin, o zaman sınava girmeyeceksin.

Ali ✓ / X

Ayşe X / ✓

Vazoyu **ya** Ayşe **ya (da)** Ali kırdı. → Vazoyu sadece bir kişi kırdı. Ayşe kırdı o zaman Ali kırmadı. Ali kırdı o zaman Ayşe kırmadı.



“**ya... ya (da)**” bağlacında bazen “**da**” kullanıyoruz, bazen kullanmıyoruz. Kullanıyoruz o zaman daha güçlü ve daha vurgulu anlam oluyor.

Ne .. ne (de)

“İnsan, özellik, nesne, eylem gibi öğelerin hiçbirisi yok” anlamı var, o zaman “**ne ... ne (de)**” bağlacını kullanıyoruz.

Ne...1. Öğе... ne (de) ...2. Öğе...

Öğeler: ad, sıfat, belirteç, eylem gibi sözcükler ve tümceler oluyor.

Örnekler:

Ders dinle- X / X

Ödev yap- X / X

Ne ders dinliyorsun **ne (de)** ödev yapıyorsun. → Sen ders dinlemiyorsun ve ödev yapmıyorsun. Hiçbirini yapmıyorsun.

yemek X / X

su X / X

Ne yemek **ne (de)** su istiyorum → Yemek istemiyorum su da istemiyorum



“Ne ... ne de” bağlaçları cümleye olumsuz anlam veriyor. Ancak bazen eylemi de **olumsuz** kullanıyoruz ama anlam yine “hiçbiri” oluyor.

yemek X / X

su X / X

Ne yemek **ne (de)** su istemiyorum → Yemek istemiyorum su da istemiyorum

Alıştırma

Tümceleri “hem ... hem de”, “ya ...ya da”, “ne... ne de” kullanarak yeniden yaz.

a. Sağlık için spor yapmak ve çok su içmek lazım.

_____.

b. Bu akşam belki televizyon izleyeceğim belki de sinemaya gideceğim.

_____.

c. Ayşe sebze yemiyor ve süt içmiyor.

_____.

ç. Seni çok seviyorum ama aynı zamanda çok kıskanıyorum.

_____.

d. Mehmet işe ve okula gitmiyor.

_____.

e. Beni dinliyor aynı zamanda televizyon da seyrediyor.

f. "Balık sevmiyorum" diyor ama sık sık balık yiyor.

g. Hemen yola çıkalım, çıkmıyoruz o zaman gitmekten vazgeçelim.

h. İyileşmiyor ve doktora gitmiyor.

Cevaplar

Tümceleri "hem ... hem de", "ya ...ya da", "ne... ne de" kullanarak yeniden yaz.

a. Sağlık için hem spor yapmak hem de çok su içmek lazım.

b. Bu akşam ya televizyon izleyeceğim ya da sinemaya gideceğim.

c. Ayşe ne sebze yiyor ne de süt içiyor.

ç. Seni hem çok seviyorum hem de çok kıskanıyorum.

d. Mehmet ne işe ne de okula gidiyor.

e. Hem beni dinliyor hem de televizyon seyrediyor.

f. Hem balık sevmiyorum diyor hem de sık sık balık yiyor.

g. Ya hemen yola çıkalım ya da gitmekten vazgeçelim.

h. Hem iyileşmiyor hem doktora gitmiyor/ Ne iyileşiyor ne de doktora gitmiyor.

-(y)AcAK (GELECEK ZAMAN EKİ)

Gelecekte bir eylem hakkında konuşuyoruz, o zaman gelecek zaman kullanıyoruz. Planlarımızı, kararlarımızı gelecek zamanla anlatıyoruz.

Örnek: *Ben yarın film seyredeceğim.*

Biz gelecek yıl İstanbul'a taşınacağız.

Gelecek zaman eki için ses uyumu kuralları var. Ben ve biz adıkları için, kişi eki ünlü ile başlıyor, bu yüzden **-(y)AcAK** ekindeki 'k' sesi 'ğ'ye dönüşüyor.

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı, o, u** → **-(y)acaK**

Son ünlü **e, i, ö, ü** → **-(y)eceK**

Gelecek zaman için belirteçler de kullanıyoruz.

Örnekler: *Yarın*

Öbür gün

İki gün sonra

Bir ay sonra

Gelecek hafta

Gelecek ay

Seneye (bir yıl sonra)

2025'te (şimdi 2018) vb.

Bir planda başka bir kişiye isteklerimizi söylemek için ve emirler vermek için de gelecek zaman kullanıyoruz.

Örnek: *Sen alışveriş yap**acaksın**, tamam mı?*

*O köpeklerle yemeklerini vere**cek**.*

Gelecek zaman Olumlu

Eylem + -(y)AcAK+ kişi eki

	yaz-	git-	söyle-
Ben	yaz- acağ-ım	gid- eceğ-im	söyle- y-eceğ-im
Sen	yaz- acak-sın	gid- ecek-sin	söyle- y-ecek-sin
O	yaz- acak-ø	gid- ecek- ø	söyle- y-ecek- ø
Biz	yaz- acağ-ız	gid- eceğ-iz	söyle- y-eceğ-iz
Siz	yaz- acak-sınız	gid- ecek-siniz	söyle- y-ecek-siniz
Onlar	yaz- acak-(lar)	gid- ecek-(ler)	söyle- y-ecek-(ler)

Örnekler:

Ben **gelecek sene** okuldan mezun **olacağım**.

O (**gelecek**) **hafta sonu** bize yemek **yapacak**.

Siz **yarın dersten sonra** kütüphaneye **gideceksiniz**.



edeceğim)

Gelecek zaman ekiyle olumlu tümcelerde “git-, tat- ve et-” eylemlerinin son sesi /d/ oluyor. (seyredeceğim, kahvaltı



“ye-” ve “de-” eylemlerinde son ünlü değişiyor. (yiyeceğim, diyeceğim)

Gelecek Zaman Olumsuz

Eylem + -mA + yAcAK + kişi eki

	yaz-(-)	git-(-)
Ben	yaz-ma-y- acağ-ım	git-me-y- eceğ-im
Sen	yaz-ma-y- acak-sın	git-me-y- ecek-sin
O	yaz-ma-y- acak-ø	git-me-y- ecek- ø
Biz	yaz-ma-y- acağ-ız	git-me-y- eceğ-iz
Siz	yaz-ma-y- acak-sınız	git-me-y- ecek-siniz
Onlar	yaz-ma-y- acak-(lar)	git-me-y- ecek-(ler)

Örnekler:

Ben resim yap-**ma**-y-acağ-ım

Sen arkadaşlarınla sinemaya **git-me**-y-ecek-sin

Onlar yarın bizi bekle-**me**-y-ecek-ler



Gelecek zaman ekiyle olumsuz tümcelerde “git-, tat- ve et-” eylemlerinin son sesi değişmiyor. (seyretmeyeceğim, kahvaltı etmeyeceğim)

Gelecek Zaman Soru

Gelecek zamanda diğer zamanlar gibi 2 tip soru mümkün: soru sözcüklü soru ve evet/hayır sorusu (mı?):

Soru sözcüklü sorular

Örnekler: *Siz ne zaman geleceksiniz?*
 Kim yarın toplantıya katılacak?
 Onlar nereye taşınacaklar?
 O hangi otelde kalacak?

Evet/Hayır sorusu

Evet/hayır sorusunu “mı?” ile yapıyoruz.

Eylem + (-mA) + yAcAK mı+ kişi eki?

	Gel-	Oyna-
Ben	Gel-ecek mi-y-im?	Oyna-y-acak mı-y-ım?
Sen	Gel-ecek mi-sin?	Oyna-y-acak mı-sın?
O	Gel-ecek mi-ø?	Oyna-y-acak mı-ø?
Biz	Gel-ecek mi-y-iz?	Oyna-y-acak mı-y-ız?
Siz	Gel-ecek mi-siniz?	Oyna-y-acak mı-sınız?
Onlar	Gel-ecek mi? /Gel-ecek-ler mi?	Oyna-y-acak mı? / Oyna-y-acak- lar mı?

ol + -(y)AcAk

-(y)AcAk gelecek zaman ekini sadece eylemlere ekliyoruz. Ad/sıfatlara eklemiyoruz. Ad sıfat ile kullanmak istiyoruz o zaman 'ol-' eylemini kullanıyoruz.

Geçmiş zaman	Şimdiki zaman	Gelecek zaman
Mutlu-ydu-m	Mutlu-y-um	Mutluyacağım Mutlu ol-acağ-ım

Örnekler:

Ben şimdi öğrenciyim. 2 yıl sonra öğretmen **olacağım**.

Ben dün İzmir'deydim. Bugün Ankara'dayım, yarın evde **olacağım**.

Alıştırmalar

1. Tümceleri olumlu gelecek zaman ile tamamla.

- Biz yarın arkadaşlarla dışarı çık_____.
- Ben saat 12'de yemek ye_____.
- Annem akşam gel_____.
- Siz havalimanında 1 saat bekle_____.
- Onlar yemekten sonra alışverişe git_____.
- Sen gelecek ay yurtdışında ol_____.

2. Tümceleri olumsuz gelecek zaman ile tamamla.

- Ben yemek ye_____.
- Onlar işten erken çık_____.
- Öğretmen yarın sınav yap_____.
- Sen beni hiç anla_____.
- Siz 2 gün daha okula git_____.
- Biz sabah erken kalk_____.

3. Tümceleri gelecek zamanda soru ile tamamla.

- Sen şimdi yemek ye_____?
- Biz yarın akşam sizinle gel_____?
- Çocuklar okuldan ne zaman dön_____?

- ç. Ben gidiyorum, sen daha otur_____?
- d. Sence annem çabuk iyileş_____?
- e. Siz ne zaman bir işi tam yap_____?

Cevaplar

1. Tümceleri olumlu gelecek zaman ile tamamla.

- a. çıkacağız b. yiyeceğim c. gelecek ç. bekleyeceksiniz
- d. gidecekler e. olacaksın

2. Tümceleri olumsuz gelecek zaman ile tamamla.

- a. yemeyeceğim b. çıkmayacaklar c. yapacak ç. anlamayacaksın
- d. gideceksiniz e. Kalkacağız

3. Tümceleri gelecek zamanda soru ile tamamla.

- a. yiyecek misin? b. gelecek miyiz? c. dönecekler?
- ç. oturacak mısın? d. iyileşecek mi? e. Yapacaksınız?

ÖYLEYSE / MADEM

Bu bağlaçlar tümceleri birbirine bağlıyor. Bu bağlaçların sebep sonuç ve koşul ilişkisi gibi farklı işlevleri var. Bu bağlaçları örnekler içinde inceleyelim.

Öyleyse

“öyleyse” bağlacını tümce başında ve sonunda kullanıyoruz.

Tümce başında

1. A: *Ali hasta.*
B: *Öyleyse doktora gitsin.*

1. örnekte “öyleyse” tümce başında. “öyleyse” “o zaman, bu durumda, bu koşulda” anlamında. “Birinci durum var, o zaman ikinci durum gerekli, normal ya da kolay” demek istiyoruz. (*Ali hasta, bu durumda o doktora gitsin. / Hasta bu yüzden doktora gitmek gerekli.*)

2. A: *Çok yorgunum.*
B: *Öyleyse dinlen.*

2. örnekte “Yorgunsun, o zaman dinlen.” ya da “yorgunsun, bu durumda dinlenmek normal.” anlamı var.

Tümce sonunda

3. A: *Ali hasta.*
B: *Doktora gitsin öyleyse.*

3. örnekte “öyleyse” tümce sonunda. “öyleyse” “o zaman” anlamında. “Bir durum var, o zaman diğeri gerekli” anlamı var yani 1. örnekle aynı. Sadece sözcük yeri farklı.

Madem

“Bir durum var, o zaman diğeri durum gerekli, normal ve kolay oluyor” anlamı var. “madem” bağlacını tümce başında ve sonunda kullanıyoruz.

Tümce başında

1.

A: Hazırım

B: **Madem** hazırsın, haydi çıkalım.

1. örnekte, “Hazırsın o zaman çıkalım. Hazırsın bu durumda çıkmak kolay” anlamları var.

Tümce sonunda

2.

A: Hazırım.

B: Haydi çıkalım **madem**.

2. örnekte, A, “hazırım” diyor ve B de hazır bilgisini tekrar söylemiyor ve “o zaman çıkalım” anlamında bir tümce söylüyor. 1. Örnek ile aynı anlamda sadece sözcüklerin yerleri değişik.

3.

A: Denize gitmek istemiyorum.

B: Ben mayomu giydim.

A: Gidelim **madem**.

3. örnekte, A kişisi gitmek istemiyor. Ama B kişisi hazır ve bu yüzden A kişisi kabul ediyor. Bu durumda da “Madem mayonu giydin, tamam gidelim.” “Mayonu giydin o zaman gidelim” “Ben istemiyorum ama mayonu giydin o zaman gidelim” anlamları var.

Alıştırmalar

1. Tümceyi oku ve “öyleyse” ve “madem” ile tekrar yaz.

Örnek: A: Bugün yağmur yağıyor.

B: Öyleyse dışarı çıkmayalım.

a. A: Yarın önemli bir sınavım var.

B: _____.

b. A: Sabah erken kalkmam lazım.

B: _____.

c. A: Bugün başım çok ağrıyor.

B: _____.

ç. A: Cumartesi günü Ali'nin doğum günü.

B: _____.

d. A: Arabam bozuldu.

B: _____.

e. A: Ayşe çok kilo aldı.

B: _____.

f. A: Saçlarım çok uzadı. Artık rahatsız oluyorum.

B: _____.

g. A: Annemi çok kırdım galiba.

B: _____.

h. A: Yarın çok işim var.

B: _____.

ı. A: Film izlemek istiyorum.

B: _____.

Örnek cevaplar (başka alternatifler de mümkün)

a. Öyleyse ders çalış. b. O zaman erken yat. c. O zaman ilaç iç.

ç. Öyleyse gidip ona bir hediye alalım. d. O zaman tamirciyi arayalım.

e. Madem kilo aldı o da diyet yapsın. f. Öyleyse kestir.

g. O zaman git özür dile. h. Öyleyse bugün iyice dinlen. ı. O zaman sinemaya gidelim!

Bu biçimleri eylemler ile kullanıyoruz. İki işlevi var. İstek ya da öneri için kullanıyoruz. Sadece ‘sen’ ve ‘siz’ ile kullanıyoruz.

İstek İşlevi

Bir kişiden bir şey istemek için kullanıyoruz.

Örnekler:

Marketten bana çikolata alsana. (Sen markete gidiyorsun. Ben senden çikolata istiyorum. Bana marketten çikolata al.)

Marketten bana çikolata alsanıza. (Siz markete gidiyorsunuz. Ben sizden çikolata istiyorum. Bana marketten çikolata alın.)

Öneri İşlevi

Bir kişiye öneri vermek için kullanıyoruz.

Örnekler:

Çok hastasın. Doktora gitsene. (Sen çok hastasın. Doktora git.) (Ben söylüyorum/öneri veriyorum. Sen hastasın, doktora git.)

Çok hastasınız. Doktora gitsenize. (Siz çok hastasınız. Doktora gidin.) (Ben size söylüyorum/öneri veriyorum. Siz hastasınız, doktora gidin.)

Rahatsız oluyorum. Işığ açmasana. (Ben rahatsız oluyorum. Sen ışığı açma)

Çok hastasınız. Soğuk su içmesenize. (Siz çok hastasınız. Soğuk su içmeyin)

Alıştırımlar

1. Tümceleri oku. İstek mi, öneri mi seç.

	Öneri	İstek
a. Şu kalemi versene.		
b. Bu kadar stres yapmasana.		
c. Evden biraz erken çıksanıza.		
ç. Sen de benimle gelsene. Yalnız gitmek istemiyorum.		
d. Gülay'ı arayıp sorsana.		
e. Cüzdanımı getirsene.		
f. Yemeğini bitirsene.		
g. Annemle benim için konuşsana.		
h. Bana biraz yardım etsenize.		
ı. Biraz sessiz olsanıza.		

Cevaplar

1. Tümceleri oku. İstek mi, öneri mi seç.

a. istek	b. öneri	c. öneri	ç. istek	d. öneri/istek
e. istek	f. istek/öneri	g. istek	h. istek	ı. istek

-mAk lazım/gerek

Eylem + -mAk lazım/gerek

Bir durumda bir eylem lazım. Kişi kullanmıyoruz. Sadece genel için söylüyoruz. O zaman “**eylem + -mAk lazım/gerek**” kullanıyoruz.

Örnekler:

Sağlıklı olmak için bol su içmek gerek/lazım.

Erken uyanmak için erken yatmak gerek/lazım.

Büyüklerle her zaman saygılı olmak lazım/gerek.

-mAk lazım/gerek /Olumsuz

Eylem + -mA + mAk lazım/gerek

Olumsuz için eylemden sonra olumsuz **-mA** eki kullanıyoruz. Bu biçimle bir yasaktan ya da kuraldan bahsediyoruz.

Örnekler:

*Büyüklerle bağır**ma**mak gerek.*

*Hastanede yüksek sesle konuş**ma**mak gerek.*



“**-mAyA gerek yok**” ya da “**-mAk gerekmiyor**” kullanıyoruz. O zaman anlam yasak ya da kural olmuyor. Seçenekten bahsediyoruz. “Yapıyorsun ya da yapmıyorsun önemli değil” anlamında kullanıyoruz.

Örnekler:

*Bu konular kitapta yazıyor. Her şeyi not almaya gerek **yok**.*

*Evde meyve ve sebze var. Pazara çıkmak gerek**mi**yor.*

Alıştırımlar

1. Aşağıdaki ifadeleri kullan, “eylem + -mAk lazım/gerek” ile tümce yaz.

- a. sınavı geç- çok çalış-
_____.
- b. öğren- çok oku-
_____.
- c. kayıt fotoğraf getir-
_____.
- ç. rahat yürü- rahat ayakkabı giy-
_____.
- d. insanları anla- insanları dinle-
_____.

Cevaplar

1. Aşağıdaki ifadeleri kullan, “eylem + -mAk lazım/gerek” ile tümce yaz.

- a. Sınavı geçmek için çok çalışmak gerek.
- b. Öğrenmek için çok okumak gerek.
- c. Kayıt için fotoğraf getirmek gerek.
- ç. Rahat yürümek için rahat ayakkabı giymek gerek.
- d. İnsanları anlamak için önce onları dinlemek gerek.

-mA+iyelik eki lazım/gerek

Eylem + -mA + İyelik Eki + lazım

Bir durumda bir şey yapmak lazım/gerek, bunu anlatmak için kullanıyoruz. Bir kuralı söylüyoruz ya da bir tavsiye/öneri veriyoruz.

Örnek: *Sen çok hastasın. Doktora gitmen gerek(iyor). (öneri)*
Büyüklerinize saygı göstermeniz lazım. (kural/öneri)

Biçim

Eylem + -mA + iyelik eki lazım/gerek

	Git-	Uyu-
Benim	git-me- m lazım	uyu-ma- m gerek(iyor)
Senin	git-me- n lazım	uyu-ma- n gerek(iyor)
Onun	git-me- si lazım	uyu-ma- s-ı gerek(iyor)
Bizim	git-me- miz lazım	uyu-ma- mız gerek(iyor)
Sizin	git-me- niz lazım	uyu-ma- nız gerek(iyor)
Onların	git-me- si /git-me- ler-i lazım	uyu-ma- sı gerek/ uyu-ma- lar-ı gerek(iyor)

Eylem + -mA + -mA + iyelik eki lazım/gerek (olumsuz)

Bir insan bir şeyi yapmasın, bunu istiyoruz. O zaman eylemden sonra -mA olumsuzluk eki kullanıyoruz.

	Gecik-	Kapat-
Benim	Gecik- me -me-m lazım	Kapat- ma -ma-m lazım
Senin	Gecik- me -me-n lazım	Kapat- ma -ma-n lazım
Onun	Gecik- me -me-si lazım	Kapat- ma -ma-sı lazım
Bizim	Gecik- me -me-miz lazım	Kapat- ma -ma-mız lazım
Sizin	Gecik- me -me-miz lazım	Kapat- ma -ma-nız lazım
Onların	Gecik- me -me-si/ Gecik- me -me-miz lazım	Kapat- ma -ma-sı/ Kapat- ma -ma-lar-ı lazım



Eylem + -mA +iyelik eki gerekmiyor': Olumsuz –mA ekini 'gerek' eylemi ile kullanıyoruz, o zaman anlam farklı oluyor:

Örnek:

Yarın erken kalkman gerekmiyor. (Yani erken kalk ya da erken kalkma, önemli değil.)

Okulda üniforma giymemiz gerekmiyor. (Yani okulda üniforma giyme kuralı yok.)



Eylem + -mA +iyelik eki gerekmiyor' için başka bir seçenek daha var:

Eylem + -mA + iyelik eki + -(n)A gerek yok

Örnek:

Yarın sabah erken gelmen gerekmiyor. = Yarın sabah erken gelmene gerek yok.

Alıştırmalar

1. Tümceleri –mA + iyelik eki ile tamamla.

- Param kalmadı. Bankaya git_____.
- Akşama misafirlerimiz gelecek. Bizim gidip hazırlık yap_____.
- Yarın sınavın var. Çok çalış_____.
- O bu yıl çok yoruldu. Artık tatile çık_____.
- Doktora gitmeden ilaç bizim kullan_____.
- Doktor bey randevuyla çalışıyor. Gelmeden önce randevu al_____.
- Sizin artık doktora git_____.
- Domatesleri doğramadan önce (senin) soy_____.
- Bizim vize işlemleri için İstanbul'a git_____.
- Temmuz'da benim Ankara'da ol_____.

2. Tümceleri ‘eylem + -mA + -mA + iyelik eki’ ya da ‘eylem + -mA +iyelik eki gerekmiyor’ ile tamamla.

- a. Bu işyerinin bazı kuralları var. Personelin işe geç kal_____.
- b. Mutfakta herkes için yiyecek ve içecek var. Kullanmak için bizden izin al_____.
- c. Ben kimlik ve pasaportları kontrol ettim. Senin tekrar kontrol et_____.
- ç. Kütüphanelerde yüksek (sizin) sesle konuş_____.
- d. Doktor kontrolü için (sizin) her seferinde ödeme yap_____.

Cevaplar

1. Tümceleri –mA + iyelik eki ile tamamla.

- a. Param kalmadı. Bankaya gitmem gerek.
- b. Akşama misafirlerimiz gelecek. Bizim gidip hazırlık yapmamız gerek.
- c. Yarın sınavın var. Çok çalışman gerek.
- ç. O bu yıl çok yoruldu. Artık tatile çıkması gerek.
- d. Doktora gitmeden bizim ilaç kullanmamamız gerek.
- e. Doktor bey randevuyla çalışıyor. Gelmeden önce randevu almanız gerek.
- f. Sizin artık doktora gitmeniz gerek.
- g. Domatesleri doğramadan önce (senin) soyman gerek.
- h. Bizim vize işlemleri için İstanbul’a gitmemiz gerek.
- ı. Temmuz’da benim Ankara’da olmam gerek.

2. Tümceleri ‘eylem + -mA + -mA + iyelik eki’ ya da ‘eylem + -mA +iyelik eki gerekmiyor’ ile tamamla.

- a. Bu işyerinin bazı kuralları var. Personelin işe geç kalmaması gerek.
- b. Mutfakta herkes için yiyecek ve içecek var. Kullanmak için bizden izin almanız gerekmiyor.
- c. Ben kimlik ve pasaportları kontrol ettim. Senin tekrar kontrol etmen gerekmiyor/Senin tekrar kontrol etmene gerek yok.
- ç. Kütüphanelerde yüksek sesle konuşmamanız gerek.
- d. Doktor kontrolü için (sizin) her seferinde ödeme yapmanız gerekmiyor/ödeme yapmanıza gerek yok.

-(I/A)r (GENİŞ ZAMAN)

Rutin olaylardan, alışkanlıklardan, dünya gerçeklerinden bahsetmek ve bir şey istemek/rica etmek ya da teklif etmek için geniş zaman kullanıyoruz. Bir tümceyi geniş zamanda kullanmak için eyleme -Ir, -Ar ya da -r ve kişi eki ekliyoruz.

Biçim

Eylem **katıl-** gibi **iki ya da daha çok hece** o zaman **-Ir** + kişi eki kullanıyoruz.

Eylem **yap-** gibi **tek/bir hece** o zaman **-Ar** + kişi eki kullanıyoruz.

Eylem **oyna-** gibi son sesi **ünlü** o zaman **-r** + kişi eki kullanıyoruz.

! Bu eylemler bir/tek hece ama -Ir kullanıyoruz.

Al-, bil-, bul-, gel-, gör-, kal-, ol-, öl-, var-, vur-, san-, dur-, ver- + **Ir** + **kişi eki**

Örnek:

Ali kitap alır.

Ayşe bu soruyu bilir.

-(I/A)r / Olumlu

	katıl	oyna	Yap-
Ben	katıl- ır-ım	oyna- r-ım	yap- ar-ım
Sen	katıl- ır-sın	oyna- r-sın	yap- ar-sın
O	katıl- ır-ø	oyna- r-ø	yap- ar
Biz	katıl- ır-ız	oyna- r-ız	yap- ar-ız
Siz	katıl- ır-sınız	oyna- r-sınız	yap- ar-sınız
Onlar	katıl- ır(lar)	oyna- r(lar)	yap- ar(lar)

! Geniş zamanda olumsuz kullanmak için sen, o, siz ve onlar kişileri için **-mA** olumsuzluk ekine **-z** ekliyoruz.

Örnek:

Ben süt içmem.

*Sen süt içmez**sin***

*O süt içmez**z***

Biz süt içmeyiz

*Siz süt içmez**siniz***

*Onlar süt içmez*z*/içmez*ler**

Geniş Zaman / Olumlu ve Olumsuz Soru

Olumlu Soru

Ben kitap okur muyum?
Sen kitap okur musun?
O kitap okur mu?
Biz kitap okur muyuz?
Siz kitap okur musunuz?
Onlar kitap okur mu/ okurlar mı?

Olumsuz Soru

Ben kitap okumaz mıyım?
Sen kitap okumaz mısın?
O kitap okumaz mı?
Biz kitap okumaz mıyız?
Siz kitap okumaz mısınız?
Onlar kitap okumaz mı/okumazlar mı?

! Olumsuz soruda bütün kişiler için **-mA + -z** kullanıyoruz.

-(I/A)r / Farklı İşlevler

Rutin olaylar → Sevgi her gün metroya biner ve okula gider.

Alışkanlıklar → Fatih her sabah erken kalkar.

Dünya gerçekleri → Kuşlar uçar. / İnsanlar konuşur.

Soru biçimleriyle:

İstek/rica → Hava çok soğuk. Pencereyi kapatır mısın?

Teklif → Çok yorgun görünüyorsun. Eve gitmek ister misin?

Alıştırımlar

1. Tümceleri geniş zamanla tamamla.

- a. Ben hiç korku filmi seyret_____.
- b. Özlem her akşam erken uyu_____.
- c. Her sabah 8'de kahvaltı et_____ ve evden çık_____.
- ç. Siz bir şey iç_____?
- d. Lütfen bak_____? (siz)

2. Tümceleri geniş zamanda olumlu (+), olumsuz (-), soru (?) yap. İşlevleri yaz.

- a. Caner her gün aynı kafeye git_____. (-)

- b. (siz) Biraz daha çay al_____. (?)

- c. Ben tenisi çok sev_____. (-)

- ç. Siz hiç odanızı topla_____. (-)

- d. O yemeğini saat yedide ye_____. (+)

- e. Sen salatayı yap_____. (?)

- f. Biraz uyumak iste_____. (?) (sen)

- g. Hep bu yazarın kitaplarını mı oku_____. (?) (siz)

- h. Onlar her sabah buradan geç_____. (+)

- ı. Her sabah kahvaltı yapmadan evden çık_____. (-) (0)

Cevaplar

1. Tümceleri geniş zamanla tamamla.

- a. Ben hiç korku filmi seyretmem.

b. Özlem her akşam erken uyur.

c. Her sabah 8'de kahvaltı ederiz ve evden çıkarız.

ç. Siz bir şey içer misiniz?

d. Lütfen bakar mısınız?

2. Tümceleri geniş zamanda olumlu (+), olumsuz (-), soru (?) yap. İşlevleri yaz.

a. Caner her gün aynı kafeye gitmez mi? (rutin)

b. (siz) Biraz daha çay alır mısınız? (teklif)

c. Ben tenisi çok severim. (alışkanlık)

ç. Siz hiç odanızı toplamaz mısınız? (alışkanlık)

d. O yemeğini saat yedide yer. (alışkanlık)

e. Sen salatayı yapar mısın? (istek/rica)

f. Biraz uyumak ister misin? (teklif)

g. Hep bu yazarın kitaplarını mı okursunuz? (alışkanlık)

h. Onlar her sabah buradan geçer. (alışkanlık)

ı. Her sabah kahvaltı yapmadan evden çıkmaz. (alışkanlık)

Belgisiz Sıfatlar

Sıfatlar bir adın özelliğini belirtiyorlar. Bu özelliklerden biri de belgisiz olmak. Bir adın sayısını, özelliğini söylemiyoruz ama onu belgisiz sıfatla belirtiyoruz.

Örnekler:

Dolapta meyveler var. Dolapta elma, muz portakal, erik ve üzüm var.

Dolaptan birkaç meyve aldım. (Kaç tane aldım, bilmiyoruz.)

Dolaptaki bazı meyveler bitti. (Hangi meyveler bitti? Bilmiyoruz.)

Dolaptan bir meyve aldım. (Hangi meyveyi aldım? Elma mı, muz mu, portakal mı? Belli değil.)

Dolapta hiç meyve yok. (Elma yok, portakal yok, muz yok, erik yok, üzüm yok. Tek tek söylemiyorum hiç meyve yok diyoruz.)

Bütün meyveler dolapta. (Elma dolapta, muz dolapta, portakal dolapta, erik ve üzüm dolapta yerine “bütün” diyoruz.)

Dolaptan herhangi bir meyve getir. (Elma mı, muz mu, portakal mı önemli değil.)

Dolapta çok meyve var. (Kaç tane bilmiyoruz ama sayısı fazla.)

Belgisiz sıfat ve tekil ad:

Bir, birkaç, her, her bir, herhangi bir, hiç, hiçbir

Örnekler:

Yoldan bir kadın geçiyor.

Birkaç öğrenci derse gelmedi.

Her insan mutlu olmak ister.

Her bir gün birbirine benziyor.

Ofiste hiç kahvem kalmadı.

Hiçbir ses duymuyorum.

Belgisiz sıfat ve çoğul ad:

Bütün, birtakım

Örnekler:

Bütün çocuklar bahçede oynuyor.

Birtakım ilaçlar reçetesiz satılmıyor.

Belgisiz sıfat ve çoğul ya da tekil ad:

Bazı, kimi

Örnekler:

Bazı günler evden çıkmak istemiyorum.

Bazı gün evden çıkmak istemiyorum.

Kimi konuyu anlamadım.

Kimi konuları anlamadım

! “bir” sıfatını bir zamanlar, bir şeyler, bir yerler gibi adlarla çoğul da kullanıyoruz.

! “bütün” sıfatını topluluk adıyla tekil kullanıyoruz.

Örnekler:

Bütün orman yandı.

Bütün sınıf başarılı olmuş.

Belgisiz Adılar



Hakan



Berk



Sevgi



Burcu



Ahmet

Resimde çocuklar var. Onların adları Hakan, Berk, Sevgi, Burcu ve Ahmet. Onlar hafta sonu etkinlik yapıyorlar.

Buna göre:

1. Herkes bir etkinlik yapıyor. (Yani 5 çocuk var ve 5 çocuk etkinlik yapıyor.)

2. (Çocukların) her biri bir etkinlik yapıyor. (Yani 5 çocuk var ve tüm çocukların bir işi var.)

3. Biri/birisi futbol oynuyor. (Yani çocukların biri/çocukların birisi futbol oynuyor.)

4. Kimi/kimisi su sporlarını seviyor, **kimi/kimisi** sanat seviyor. (Yani bazı çocuklar su sporlarını seviyor (*yüzmek ve sörf*), **bazı** çocuklar sanat etkinliklerini (*müzik ve resim*) seviyor.)

→ “bazı + ad” → “bazı çocuklar, bazı insanlar, bazı günler...vb.”

→ “kimi+ad” → “kimi insanlar, kimi öğrenciler, kimi okullar...vb.”

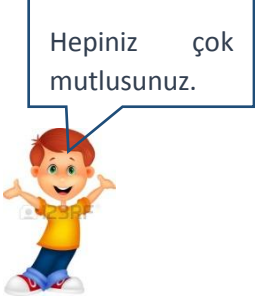
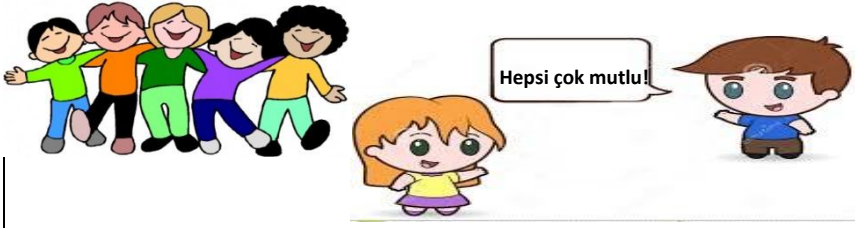
5. Biri şarkı söylüyor, **diğeri** resim yapıyor, **öteki** yüzüyor. (Yani bir çocuk bir şarkı söylüyor, farklı bir çocuk resim yapıyor, farklı bir çocuk yüzüyor.)

6.

A: Bu resimde <u>kimse/hiç kimse</u> tenis oynuyor mu?	Soruda kimse/hiç kimse = X
B: Hayır, bu resimde <u>kimse/hiç kimse</u> tenis oynamıyor.	Cevapta kimse/hiç kimse = sıfır insan (Ø)

7. (Çocukların) hiçbiri / hiçbirisi tenis oynamıyor.

8. “Hepimiz, hepiniz, hepsi”

 Buna göre: Biz çok mutluyuz, yani bizim gruptaki tüm çocuklar mutlu.	 Buna göre: (Farklı bir çocuk konuşuyor.) “Hepiniz çok mutlusunuz.” Yani, siz çok mutlusunuz, sizin gruptaki tüm çocuklar mutlu.
 Farklı 2 insan, onlar hakkında konuşuyor. “Hepsi çok mutlu.” (Yani onların hepsi çok mutlu, yani o grupta tüm insanlar çok mutlu.)	

9. “Hiçbirimiz, hiçbiriniz, hiçbir”



Hiçbiriniz üzgün değilsiniz.



Buna göre:

Biz üzgün değiliz. Yani bizim grupta sıfır (Ø) insan üzgün.

Buna göre:

(Farklı bir çocuk konuşuyor .) “Hiçbiriniz üzgün değilsiniz.” Yani, sizin hiçbiriniz üzgün değilsiniz, yani sizin grupta sıfır (Ø) insan üzgün.



Farklı 2 insan, onlar hakkında konuşuyor. “Hiçbiri üzgün değil.” (Yani onların hiçbirisi üzgün değil, yani o sıfır (Ø) insan üzgün.)

10. “Birçok, birçoğu”

Sınıfta toplam 20 öğrenci var. 11 öğrenci kadın. 9 öğrenci erkek. (Yarıdan fazla (%50+).) O zaman:

“Sınıfta birçok öğrenci kadın.” ya da “Sınıftaki öğrencilerin birçoğu kadın.”

birçok+ad

ya da

ad+(n)In birçoğu

“Bizim birçoğumuz, sizin birçoğunuz, onların birçoğu” kullanımları mümkün.

11.

tüm + ad

bütün + ad

ad + (n)In hepsi

tüm öğrenciler

bütün öğrenciler

öğrencilerin hepsi

Belgisiz adılların tekil ve çoğul biçimleri:

Tekil

Biri

Herkes

Kimi

Kimse

Çoğu

Hepsi

Birisi

Başkası

Tümü

Hiçbiri

Kimisi

Bütünü

Birçoğu

Bazısı

Öteki

Çoğul

Birileri

-

Kimileri

Kimseler

-

-

Birileri

Başkaları

-

-

Kimileri

-

Birçokları

Bazıları

Ötekiler

Alıştırırmalar

1. Tümceleri oku. Tümcelere göre hangi ifade yanlış, seç.

a. Sınıfta herkes 90 puan ve üzeri aldı. Buna göre:

- A) Öğrencilerin hepsi başarılı.
- B) Tüm öğrenciler başarılı.
- C) Sınıftaki herkes başarılı.
- Ç) Sınıfta hiç kimse başarılı değil.

b. Okulda bir gezi düzenlediler. 50 kişi geziye katıldı. (Okulda toplam 70 öğrenci var) Buna göre:

- A) Bazı öğrenciler geziye katılmadı.
- B) Öğrencilerin birçoğu geziye katılmadı.
- C) Öğrencilerin birçoğu geziye katıldı.
- Ç) Öğrencilerin tümü geziye katılmadı.

c. Anaokulunda 20 öğrenci var. Öğrencilerin on ikisi 4 yaşında. Öğrencilerin sekizi ise 5 yaşında.

- A) Anaokulundaki çocukların bazıları diğer çocuklardan daha küçük.
- B) Kimi çocuklar diğerlerinden daha büyük.
- C) Çocukların birçoğunun yaşı daha büyük.
- D) Çocukların birçoğunun yaşı daha küçük.

ç. Okulda 12 tane sınıf var. 8 sınıfta klima çalışıyor. Ama diğer 4 sınıfta klima çalışmıyor. Buna göre:

- A) Okuldaki tüm sınıflarda klima yok.
- B) Bazı sınıflardaki klimalar çalışıyor.
- C) Klimaların birçoğu çalışıyor.
- Ç) Klimaların tümü çalışmıyor.

2. Aşağıdaki tümceleri “kimi, hepsi, bütün, kimisi” ile tamamla.

a. Benim sınıfımda 15 öğrenci var. Sınıftaki _____ çocuklar müzikten hoşlanmıyor. _____ öğrenciler resim yapmayı seviyor, _____ tiyatroya meraklı. Ama öğrencilerin _____ mutlaka bir sanat dalına ilgi gösteriyor.

Cevaplar

1. Tümceleri oku. Tümcelere göre hangi ifade yanlış, seç.

- a. Ç (yanlış) b. B (yanlış) c. C (yanlış) ç. A (yanlış)

2. Aşağıdaki tümceleri “kimi, bütün, hepsi, kimisi” ile tamamla.

a. Benim sınıfımda 15 öğrenci var. Sınıftaki bütün çocuklar müzikten hoşlanmıyor. Kimi öğrenciler resim yapmayı seviyor, kimisi tiyatroya meraklı. Ama öğrencilerin hepsi mutlaka bir sanat dalına ilgi gösteriyor.

DOLAYSIZ AKTARIM

Bir kişi konuşuyoru, sonra başka bir kişi bu konuşmaları aktarmak istiyor. Aktarmanın iki yolu var. Biri, dolaysız aktarım, diğeri de dolaylı aktarım. Dolaylı aktarım konusunu daha sonra B2 konuları arasında ele alacağız. Burada dolaysız aktarımı açıklıyoruz. Dolaysız aktarımda bir kişinin konuşmalarını aynen başka bir kişiye söylüyoruz. Yazılı dilde kişinin sözlerini “ ” tırnak işaretinin içine yazıyoruz ve tırnak işaretinden sonra “**de- diye söyle-, diye açıkla- diye anlat-, diye sor-, diye bağır-, diye ekle-**” gibi eylemler kullanıyoruz. Bu eylemleri konuşmalara ve duruma göre seçiyoruz. Dolaysız aktarımda en önemli şey, konuşucunun sözlerini değıştirmemek.

Örnekler:

Spiker : Bugün hava güneşli.

Spiker, “Bugün hava güneşli.” dedi.

Annem: Haydi odanı topla.

Annem, “Haydi odanı topla.” diye bağırdı.

- Bir konuşmada ek bilgiler, açıklamalar, neden sonuç ilişkileri gibi bağılantılar var, o zaman konuşucunun tümcelerini bölmek ve bağlama göre farklı eylemler kullanmak mümkün. Eylem seçimi ile ilgili tam bir kural yok. Her tümceden sonra “**de-**” eylemini tekrar tekrar kullanmak dinleyici için sıkıcı. Bu yüzden farklı eylemler kullanmak lazım.

Örnek:

Öğretmen: Bu konuların hepsi sınavda olmayacak. Çünkü hepsi için çok alıştırma yapmadık.

Öğretmen, “Bu konuların hepsi sınavda olmayacak.” dedi ve “Çünkü hepsi için çok alıştırma yapmadık.” diye açıkladı.

Yukarıdaki örnekte öğretmen sınav ile ilgili bilgi veriyor ve sonra nedeni açıklıyor. Dolaylı aktarım ifadesinde de önce sınav ile ilgili bilgi verip “**de-**”

eylemini kullanıyoruz. İkinci tümce, birinci tümcenin açıklaması bu yüzden ikinci tümceyi de söyleyip **“diye açıkla-”** ile tümceyi bitiriyoruz.

Örnek:

Patron : Yarin tatil yapacağız. İş yok.

Patron, “Yarin tatil yapacağız.” dedi ve “İş yok.” diye sözlerini bitirdi.

Yukarıdaki örnekte patron “yarin” ile ilgili bilgi veriyor ve sonra ek bilgi söylüyor ve konuşmasını bitiriyor. Dolaylı aktarım ifadesinde de önce “yarin” ile ilgili bilgi verip **“de-”** eylemini kullanıyoruz. İkinci tümce, birinci tümceye ek bilgi içeriyor ve patronun son tümcesi, bu yüzden ikinci tümceyi de söyleyip **“diye sözlerini bitir-”** ifadesini kullanıyoruz.

- Soruları aktarmak için “diye sor-” ifadesini kullanıyoruz.

Örnek:

Ali : Bizimle sinemaya gelmek ister misin?

Ali, “Bizimle sinemaya gelmek ister misin?” diye sordu.

Ayşe: Hava çok güzel. Bugün pikniğe gidelim mi?

Ayşe, “Hava çok güzel” dedi ve pikniğe gidelim mi?” diye sordu.

- Birinci konuşmacı bizimle ya da başka bir kişi ile konuşuyor. Dolaysız aktarımda bu da önemli değil. Kişiyi değiştirmiyoruz. Sorusu geçmiş, şimdi, gelecek ya da geniş zamanda ifadeler içeriyor ya da istek, emir gibi bir kip içeriyor. Bu da önemli değil. Bu ifadeleri de değiştirmiyoruz. Ancak aktarım ifadesi dışında bu bilgileri veriyoruz.

Örnek:

Öğretmen (öğrencilere, dün): Bugün ders yok.

Öğretmen öğrencilere dün “Bugün ders yok.” dedi.

Patron (işçilere, geçen yıl): Gelecek yıl maaşlarınıza zam yapacağız.

Patron, işçilere geçen yıl “Gelecek yıl maaşlarınıza zam yapacağız.” diye açıklama yaptı.

- Tırnak içindeki ifadeden sonra nokta, soru işareti ya da ünlem gibi gerekli noktalama işareti kullanıyoruz. Ancak tırnak işaretinden sonra büyük harfle başlamıyoruz. Çünkü tümce “de-, diye söyle-, diye sor-” gibi eylemlerden sonra bitiyor. Yukarıdaki tüm örneklerde bu durumu görüyoruz.

Alıştırımlar

1. Aşağıdaki tümceleri “diye cevap ver-, de-, diye ekle-, diye açıkla-, diye sor-, diye bağır-” eylemleri ve uygun zaman ekleriyle tamamla.

- Öğretmen bize “Çok çalışmanız lazım. Üniversite sınavı kolay bir sınav değil” _____.
- Gazeteciler devlet başkanına “Ekonomik kriz geçici mi?” _____ . Devlet başkanı da “Şimdilik bu konuda kesin bir şey söylemek mümkün değil.” _____ . “Siz de medyadaki haberleri ciddiye almayın” _____.
- Annesi balkondan parktaki çocuğa “Ali! Yemek hazır, hadi gel!” _____.
- Müdür bugün toplantıda “Herkese fazla mesai için ödeme yapacağız” _____.

Cevaplar

1. Aşağıdaki tümceleri “diye cevap ver-, de-, diye ekle-, diye açıkla-, diye sor-, diye bağır-” eylemleri ve uygun zaman ekleriyle tamamla.

- dedi
- diye sordu-diye cevap verdi-diye ekledi
- diye bağırdı
- diye açıklama yaptı

-(y)ArAk (ULAÇ)

Eylem + -(y)ArAk

Bu ulacı eyleme ekliyoruz ve eylem belirteç işlevli oluyor. İki ayrı tümce birleşiyor, ilk tümce ikinci eylem için “nasıl” sorusuna cevap veriyor.

Bu ulaç için ünlü uyumu kuralı var:

Örnekler:

alarak, konuşarak, gülererek, gidererek

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı, o, u** → **-(y)arak**

Son ünlü **e, i, ö, ü** → **-(y)erek**

Eylemin son sesi ünlü, o zaman [y] kullanıyoruz.

Örnekler:

söyleyerek, uyuyarak



Bu ulacı kullanmak için iki öznenin olması lazım.

Örnekler:

Berke müzik dinleyerek resim yapıyor. → Kim müzik dinliyor? Berke.

→ Kim resim yapıyor? Berke.

** Ayşe kitap okuyarak Berke resim yapıyor. (Özne farklı, o zaman kullanmıyoruz.)*

Eylem + (y)ArAk / İşlevler

Bir eylemin bir tarzı (stili) var. Bunu anlatmak istiyoruz. O zaman bu ulacı kullanıyoruz. Bu ulaç eyleme “Nasıl?” sorusuna cevap veriyor.

Örnek:

Hakan sınıfa koşarak girdi.

-Hakan sınıfa nasıl girdi?

-Koşarak.

Babası limon satarak para kazanıyor.

-Babası nasıl para kazanıyor?

- Limon satarak.

Bu ulaş bazı durumlarda öncelik-sonralık da anlatıyor.

Örnek:

Çocuklar duvardan atlayarak koşmaya başladılar. → (Çocuklar duvardan atlayıp koşmaya başladılar.)

Yani, çocuklar **önce** duvardan atladılar, **sonra** koşmaya başladılar.

Alıştırmalar

1. Aşağıdaki tümceleri –(y)ArAk ulacı ile tamamla.

- Fıkra anlat_____ herkesi güldürdü.
- Annesinden özür dile_____ tartışmayı bitirdi.
- Kardeşim mezuniyette gitar çal_____ şarkı söyleyecek.
- İnsanları kır_____ kendinden uzaklaştırıyorsun.
- Ziyaretime gel_____ beni çok mutlu ettiniz.
- Geçen yıl kredi çek_____ ev aldılar.
- O kadar çok işimiz var ki, galiba yeni yıla çalış_____ gireceğiz.
- Sürekli problem çıkar_____ insanları strese sokuyorsun!
- Hayat git_____ pahalılaşıyor.
- Lütfen sesini yükseltme! Bu sorunu birbirimize bağır_____ çözemeyiz.

2. Aşağıdaki tümceleri –(y)ArAk ulacı ile tekrar yaz.

- Ben müzik dinliyorum ve aynı zamanda ders çalışıyorum.
_____.
- Çocuklar oyun oynuyorlar ve eğleniyorlar.
_____.
- Abisi araba tamir ediyor. Öyle para kazanıyor.
_____.
- Çocuk ağladı ve annesine her şeyi anlattı.
_____.
- Çocuk koştu ve babasının kucağına atladı.
_____.

Cevaplar

1. Aşağıdaki tümceleri –(y)ArAk ulacı ile tamamla.

- | | | | | |
|--------------|-------------------|--------------|------------|--------------|
| a. anlatarak | b. özür dileyerek | c. çalarak | ç. kırarak | d.gelerek |
| e . çekerek | f. çalışarak | g. Çıkararak | h. giderek | ı. bağırarak |

2. Aşağıdaki tümceleri –(y)ArAk ulacı ile tekrar yazın.

- a. Ben müzik dinleyerek ders çalışıyorum.
- b. Çocuklar oyun oynayarak eğleniyorlar.
- c. Abisi araba tamir ederek para kazanıyor.
- ç. Çocuk ağlayarak annesine her şeyi anlattı.
- d. Çocuk koşarak babasının kucağına atladı.

-DIK + İyelik Eki İçin (ULAÇ)

Eyleme “-DIK + iyelik eki için” ekliyoruz. O zaman bu eylem belirteç gibi oluyor. Bu eklere ulaç diyoruz. “-DIK + iyelik eki için” ulacı iki tümceyi birbirine bağlıyor ve neden-sonuç anlatıyor. İlk tümce neden tümcesi oluyor. Bu ulacı “*bu nedenle*”, “*bu sebeple*”, “*çünkü*” ile aynı anlamda kullanıyoruz.

Bu ek için ses uyumu kuralları var:

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı** → **DıK**+iyelik eki
Son ünlü **e, i** → **DIK**+iyelik eki
Son ünlü **o, u** → **DuK**+iyelik eki
Son ünlü **ö, ü** → **DüK**+iyelik eki

Ünsüz Uyumu

Son ses **f,s,t,k,ç,ş,h,p** →
-tık+iyelik eki
Diğer **ünsüzler ve ünlüler** →
-dik+iyelik eki

Örnekler:

Üşüdüğümüz için içeri girdik.

Çok alışveriş yaptığı için parası bitti.

-DIK + İyelik Eki İçin /Olumlu

Örnek Tablo:

Neden?	Eylem	-DIK	iyelik eki	çin	Ne oluyor? / Ne oldu?
Ben (<i>benim</i>)	Koş	tuğ	um	çin	yoruldum.
Sen (<i>senin</i>)	Koş	tuğ	un	çin	yoruldun.
O (<i>onun</i>)	Koş	tuğ	u	çin	yoruldu.
Biz (<i>bizim</i>)	Koş	tuğ	umuz	çin	yorulduk.
Siz (<i>sizin</i>)	Koş	tuğ	unuz	çin	yoruldunuz.
Onlar (<i>Onların</i>)	Koş	tuğ tuk	u ları	çin	yoruldu / yoruldular.

Bu neden-sonuç tümcelerinde, tümcelerın özneleri her zaman aynı değil.

Örnekler:

Çok koştuğum için yoruldum. (Çok koştum, **bu nedenle** yoruldum.) (Ben koştum, ben yoruldum.)

Çok hızlı konuştuğu için anlamadım. (Çok hızlı konuştu. **Bu nedenle** anlamadım.) (O çok hızlı konuştu, ben anlamadım.)



Neden tmcesi ad tmcesi, o zaman “ol-“ lazım.

 rnek:

Çantam çok ağır. Bu yüzden yoruldum. → Çantam çok ağır **olduğu için** yoruldum.

-DİK + İyelik Eki İçin /Olumsuz

 rnek Tablo:

Neden?						Ne oluyor? / Ne oldu?
	Eylem	-mA	-DİK	iyelik eki	için	
Ben (benim)	alış	ma	dığ	ım	için	başarısız oldum.
Sen (senin)	alış	ma	dığ	ın	için	başarısız oldun.
O (onun)	alış	ma	dığ	ı	için	başarısız oldu.
Biz (bizim)	alış	ma	dığ	ımız	için	başarısız olduk.
Siz (sizin)	alış	ma	dığ	ınız	için	başarısız oldunuz.
Onlar (Onların)	alış	ma	dığ	ı	için	başarısız oldu.
			dık	ları		başarısız oldular.

Alıştırmalar

1. Aşağıdaki tümceleri “-DİK + iyelik eki için” ulacı ile tamamla.

- Hava soğu _____ ceket giydim.
- Yemek ye _____ için acıktık.
- Kardeşim gel _____ mutluyum.

ç. O benim davetime gel_____ ben de gitmedim.

d. Onur ders çalış_____ televizyonu kapattı.

e. Otobüsü kaçır_____ geç kaldınız.

2. Aşağıdaki tümceleri “-DIK + iyelik eki için” ulacı ile tekrar yaz.

a. Çocuklar yemeklerini yemedi. Annesi çocuklara kızdı.

b. Annem çok kızgındı. Bu yüzden benimle konuşmuyordu.

c. Sabah çok geç kahvaltı yaptım. Bu nedenle hala acıkmadım.

ç. Akşam geç uyuyorsun. Bu yüzden sabah kalkmak çok zor oluyor.

d. Kimliğinizi evde unuttunuz. Bu yüzden uçağa binmeniz mümkün değil.

Cevaplar

1. Aşağıdaki tümceleri “-DIK + iyelik eki için” ulacı ile tamamla.

a. soğuduğu içi b. yemediğimiz için c. geldiği ç. gelmediği

d. çalıştığı için e. kaçırdığınız için

2. Aşağıdaki tümceleri “-DIK + iyelik eki için” ulacı ile tekrar yaz.

a. Çocuklar yemeklerini yemedikleri için annesi çocuklara kızdı.

b. Annem çok kızgın olduğu için benimle konuşmuyordu.

c. Sabah çok geç kahvaltı yaptığım için hala acıkmadım.

ç. Akşam geç uyuduğun için sabah kalkmak çok zor oluyor.

d. Kimliğinizi evde unuttuğunuz için uçağa binmeniz mümkün değil.

-mlş (DUYULAN GEÇMİŞ ZAMAN)

Eylem + -mlş + Kişi Eki

Ad/Sıfat + -(y)mlş + Kişi Eki

-mlş eki duyulan geçmiş zaman eki. -mlş ekini, -DI gibi eylem tümcelerinde kullanıyoruz. -(y)mlş ekini -(y)DI eki gibi ad tümcelerinde kullanıyoruz. Önce -mlş ve -(y)mlş için biçime bakalım. Sonra işlevleri hakkında bilgileri okuyalım.

-mlş / Olumlu

Örnek Tablo:

Eylem Tümceleri			
Kişi Adılları	eylem	-mlş	Kişi eki
Ben	otur	muş	um
Sen	otur	muş	sun
O	otur	muş	ø
Biz	otur	muş	uz
Siz	otur	muş	sunuz
Onlar	otur	muş	(lar)

Ad Tümceleri			
Kişi Adılları	Ad/sıfat	-(y)mlş	Kişi eki
Ben	yaşlı	ymış	ım
Sen	yaşlı	ymış	sın
O	yaşlı	ymış	ø
Biz	yaşlı	ymış	ız
Siz	yaşlı	ymış	sınız
Onlar	yaşlı	ymış	(lar)

-mlş / Olumsuz

Eylem + -mA + -mlş + Kişi Eki

Ad/Sıfat değil + -miş + Kişi Eki

Örnek Tablo:

Eylem Tümceleri			
Kişi Adılları	eylem	mA -mlş	Kişi eki
Ben	otur	ma mış	ım
Sen	otur	ma mış	sın
O	otur	ma mış	ø
Biz	otur	ma mış	ız
Siz	otur	ma mış	sunuz
Onlar	otur	ma mış	(lar)

Ad Tümceleri			
Kişi adılları	Ad/sıfat	değil - (y)mlş	Kişi eki
Ben	yaşlı	değil miş	ım
Sen	yaşlı	değil miş	sın
O	yaşlı	değil miş	ø
Biz	yaşlı	değil miş	ız
Siz	yaşlı	değil miş	sunuz
Onlar	yaşlı	değil miş	(ler)

-mlş / Soru

Eylem+ (-mA) + mlş ml + Kişi Eki

Ad/Sıfat (değil) –miş +Kişi Eki

Örnek Tablolar:

Eylem Tümceleri					
Kişi Adılları	eylem	(mA)	-mlş	ml	Kişi eki
Ben	otur	(ma)	mlş	ml	ylm?
Sen	otur	(ma)	mlş	ml	sln?
O	otur	(ma)	mlş	ml	ø?
Biz	otur	(ma)	mlş	ml	ylz?
Siz	otur	(ma)	mlş	ml	slnlz?
Onlar	otur	(ma)	mlş	ml	ø?
			mlş (lar)*	mı	?



* 3. Çoğul soru tñmcesinde **-lAr** ekini **-mlş** ekinden sonra kullanıyoruz.

Ad Tñmceleri					
Kişi Adılları	Ad/sıfat	(değil)	ml	-(y)mlş	Kişi eki
Ben	yaşlı	(değil)	ml	ymlş	lm?
Sen	yaşlı	(değil)	ml	ymlş	sln?
O	yaşlı	(değil)	ml	ymlş	ø?
Biz	yaşlı	(değil)	mı	ymlş	lz?
Siz	yaşlı	(değil)	mı	ymlş	slnlz?
Onlar	yaşlı	(değil)	mı	ymlş	ø?
		(değil)(ler)	ml	ymlş	?



Tablolarda olumlu soru ve olumsuz soru alternatifleri var. Olumsuz eylem tñmcesinde **“-mA”** kullanıyoruz. Ad tñmcesinde **“değil”** kullanıyoruz. Bu yüzden ses uyumlarında ekler büyük harf ile yazılı.

-mİŖ / İŖlevler

-mİŖ ekinin ekin birden fazla İŖlevi var:

- GemiŖte bir olay oldu. Ben görmedim. BaŖkasından duydum

rnek:

- AyŖe söyledi. Yolda kaza olmuŖ.
- Ben akŖam partiye gitmedim ama babam gitti. Eve geldikten sonra bana anlattı. Parti güzel **mİŖ**.

- Bir kiŖi hakkında ya da bir olay hakkında konuŖuyoruz. Yani dedikodu yapıyoruz. Olay gemiŖ zaman ya da Ŗimdiki zaman hakkında oluyor.

rnek:

- AyŖe ve Ahmet ayrılmuŖ. (gemiŖte, belki bir gün önce-belki aylar önce)
- Neğla'nın kızı aslında sarıŖın **mİŖ**. Saçları boyalı **ymİŖ**. (Ŗimdi)

- Bir durumu sonradan fark ediyoruz.

rnek:

- Aaa! Annem bize yemek yapmıŖ. (Mutfağa giriyor, tencerenin kapağını açıyor ve yemeği görüyor.)
- Aaa! Sen aslında sarıŖın **mİŖsin**. Saçların boyalı **ymİŖ**. (ArkadaŖının saçlarının diplerine bakıyor ve saçının orijinal rengini görüyor.)

- Bir eylemi kontrolsüz yapıyoruz ve bunu sonradan fark ediyoruz.

rnek:

- AkŖam salonda uyumuŖum. (AkŖam televizyon seyrediyordum, ben salonda uyumaya karar vermedim ama orada uyumuŖum.)

- Masalları –mİŖ ile anlatıyoruz.

rnek:

Bir var **mİŖ**, bir yok **muŖ**. Bir prenses var **mİŖ**. Bu prenses çok güzel **mİŖ**...vb.

Alıştırımlar

1. Tümceleri “eylem+—mı + kişi eki” ile tamamla. (olumlu, olumsuz ve soru)

- Sevgi hastaneden çık_____?
- Dün beni ara_____. (sen) Annem söyledi.
- Sınavı geç_____. Panoda gördüm. Tebrikler!
- Galiba toplantı bit_____, herkes dışarıda.
- (Siz) dün partiye katıl_____. Nasıldı?
- Aaa! Dolapta sebze kal_____. Hadi pazara gidelim.
- Salonun ışığı yanıyor. Galiba annem gel_____.
- Kıyafetler kuru_____? Toplayalım mı?
- Ben 1985 yazının en sıcak gününde doğ_____.
- Kemal işten ayrıl_____. Arkadaşım söyledi.

2. Tümceleri “ad/sıfat+-(y)mı + kişi eki” ile tamamla. (olumlu, olumsuz ve soru)

- A: Babanı aradın mı? Nerede_____? B: Aradım, yolda_____.
- Oğlum çok hasta_____. Öğretmeni arayıp söyledi.
- Müdür şimdi müsait _____. Sekreteri söyledi. Daha sonra görüşürüz.
- Bugün yemekte ne var_____? Menüye baktınız mı?
- Sorsana baban yorgun _____? Sinemaya gidelim.

Cevaplar

1. Tümceleri “eylem+—mı + kişi eki” ile tamamla. (olumlu, olumsuz ve soru)

- çık-mış mı? b. ara-mış-sın c. geç-miş-sin ç. bit-miş d. katıl-mış-sınız
- e. kal-mamış f. gel-miş g. kur-u-muş mu? h. doğ-muşum ı. ayrıl-mış

2. Tümceleri “ad/sıfat+-(y)mı + kişi eki” ile tamamla. (olumlu, olumsuz ve soru)

- A: Babanı aradın mı? Neredeymiş? B: Aradım, yoldaymış.
- Oğlum çok hastaymış. Öğretmeni arayıp söyledi.
- Müdür şimdi müsait değilmiş. Sekreteri söyledi. Daha sonra görüşürüz.
- Bugün yemekte ne varmış? Menüye baktınız mı?
- Sorsana baban yorgun muymuş? Sinemaya gidelim.

-(I)yormuş (SÜREN DUYULAN GEÇMİŞ ZAMAN)

-(I)yormuş ekinin adı süren geçmiş zaman. Bu iş geçmişte bir süre devam etmiş ya da hala devam ediyor. Bu durumu başkasından öğrendik ya da sonradan fark ettik. Önce biçimlere bakalım, sonra işlevlerine bakalım.

Olumlu

Eylem + -(I)yormuş + Kişi Eki

Kişi Adılı	eylem	-(I)yormuş	Kişi eki
Ben	otur	uyormuş	um
Sen	otur	uyormuş	sun
O	otur	uyormuş	ø
Biz	otur	uyormuş	yuz
Siz	otur	uyormuş	sunuz
Onlar	otur	uyormuş	(lar)

Örnekler:

Sen burada çalışıyormuşsun. (Geçmişte ya da hala devam ediyor ama ben bunu başkasından öğrendim.)

Çocuk hiç yemek yemiyormuş. (Geçmişte ya da hala devam ediyor ama ben bunu başkasından öğrendim.)

Olumsuz

Eylem + -mA + -(I)yormuş + Kişi Eki

-mA eki ile ilgili ses uyumu kuralı -(I)yor şimdiki zaman ekindeki kural. Son ses a/e ile bitiyor o zaman -mA olumsuzluk ekinin son sesi gidiyor ve Iyor ekini ekliyoruz. Olumsuz biçim ile olumlu biçimdeki işlevler aynı ancak anlam olumsuz.

Örnek Tablo:

Kişi Adılı	eylem	mA+Iyormuş	Kişi eki
Ben	otur	muyormuş	um
Sen	otur	muyormuş	sun
O	otur	muyormuş	ø
Biz	otur	muyormuş	yuz
Siz	otur	muyormuş	sunuz
Onlar	otur	muyormuş	(lar)*

Soru

Eylem + (mA) -(I)yor mu+ymuş + Kişi Eki

Kişi ADILLARI	eylem	(mA)+Iyor	ml	-ymış	Kişi eki
Ben	otur	(m)uyor	mu	ymuş	um?
Sen	otur	(m)uyor	mu	ymuş	sun?
O	otur	(m)uyor	mu	ymuş	Ø?
Biz	otur	(m)uyor	mu	ymuş	yuz?
Siz	otur	(m)uyor	mu	ymuş	sunuz?
Onlar	otur	(m)uyor(lar)	mı	ymış	?

Tabloda olumlu soru ve olumsuz soru alternatifleri var. Olumsuz tümcede –
 **(I)yor** olumsuzu gibi –**mA** olumsuzluk eki kullanıyoruz, olumluda kullanmıyoruz. Bu yüzden –m parantez içinde.

-(I)yormuş / işlevler

- Geçmişte bir iş bir süre devam etmiş ama biz bunu sonradan öğrendik. O zaman –(I)yormuş kullanıyoruz.

Örnek:

Ben küçükken sürekli camdan atlıyormuşum. (Büyüdüm ve annem bana anlattı. Ben hatırlamıyorum.)

Annemler okulda üniforma giyiyormuş. (Bana annem anlattı.)

Telefon yokken insanlar telgraf kullanıyormuş.

- Bir kişi hakkında ya da bir olay hakkında konuşuyoruz. Yani dedikodu yapıyoruz. Bu durum geçmişte ya da hala devam ediyor.

Örnek: *Ahmet ve Ayşe her gün buluşuyormuş ama çok kavga ediyorlarmış.*

- Bir olay geçmişte değil, şimdi ya da gelecekte. Bunu bize başkası söylüyor.

Örnek:

- Ahmet ve Ayşe bugün okula gelmiyorlarmış. (Bana bunu Hakan söyledi.)

- Ahmet ödevlerini her zaman düzenli yapıyormuş. (Bana bunu öğretmeni söyledi.)

- Ben Ayşe'yi hiç dinle^{miyormuşum}. (Ayşe söyledi.)

- Sessiz olun, bebek uy^{uyormuş}. (Annesi söyledi.)

- Bir durumu sonradan fark ediyoruz.

Örnek:

- Aaa! Ayşe yemek yapmayı bil^{miyormuş}. (Ben bunu bugün anladım.)

- Ben sabahları yanlış durakta bekli^{yormuşum}. (Birkaç sabah bekledim, otobüs gelmedi. Bu sabah fark ettim.)

- Masal anlatıyoruz, o zaman geçmişteki olayları -(I)yormuş ile anlatıyoruz.

Örnek:

Bir var^{mış}, bir yok^{muş}. Bir prenses var^{mış}. Bu prenses her gün gölün kıyısında top oyn^{uyormuş}. Bir gün topu göle düş^{müş}....

Alıştırılmalar

1. Tümceleri “eylem+—miş + kişi eki” ile tamamla. (olumlu, olumsuz ve soru)

a. Eskiden insanlar postaneye gidip yakınlarına telefon et_____.

b. A: Kardeşin nerede? B: Şimdi işten çıkmış, gel_____.

c. Gül zayıflamak için bugünlerde diyet ya_____.

ç. Sen kırmızı rengi çok sev_____. Annen söyledi.

d. Haftaya bu kanalda yeni program başla_____.

e. Hmm... Siz de çok iyi yemek yap_____.

f. İnsanlar önceden faytonla yolculuk yap_____.

g. Alışverişe biz de git_____. Annem öyle söyledi.

h. Çocuk bütün gün odasında oyun oyna_____.

ı. Anneler bugün yola çık_____?

Cevaplar

1. Tümceleri “eylem+–mıŒ + kiŒi eki” ile tamamla. (olumlu, olumsuz ve soru)

- a. ediyorlarmıŒ b. geliyormuŒ c. yapıyormuŒ ç. seviyormuŒsun
d. baŒlıyormuŒ e. yapıyormuŒsunuz f. yapıyorlarmıŒ g. gidiyormuŒsuz
h. oynuyormuŒ ı. ıkıyorlar mıymıŒ?

Ad + -CI

-CI eki adlardan sonra geliyor, hem ad hem de sıfat yapıyor.

Örnekler:

1. Yalan (ad) + -CI = yalancı (ad/sıfat)

Yalancı insanlara inanmak çok zor. (sıfat)

Ahmet: **Yalancılar** geldi. (ad)

2. Simit + -CI = **simitçi** (ad/sıfat)

Simitçi, sokakta bağırarak simit satıyor. (ad)

Simitçi amca çok yorulmuş. (sıfat)

Ünlü Uyumu

Son ünlü **a, ı** → **ıcı**

Son ünlü **e, i** → **ici**

Son ünlü **o, u** → **ucu**

Son ünlü **ö, ü** → **ücü**

Eylem + -(y)ICI

-(y)ICI eki eylemlerden sonra geliyor, hem ad hem de sıfat yapıyor:

yor- (eylem) + -(y)ICI = yorucu (sıfat)

Örnek:

Sonunda bu projeyi de bitirdik. **Yorucu** günlerden sonra iyice dinlenmemiz lazım. (sıfat)

- Eylemin son sesi ünlüyse, önce **-y** sonra **-ICI** eki gelir:

oku- (eylem) + -(y)ICI = oku**y**ucu (ad)

Bu kitabımı genç **okuyucular** için yazdım.



-CI ve **-(y)ICI** eklerini meslek adları için sıkça kullanıyoruz.

Mesleklerle ilgili örnekler:

Simit**çi**, tamir**ci**, kitap**çı**, spor**cu**, futbol**cu**, basketbol**cu**, yüz**ücü**, kapı**cı**, muhasebeci, gümrük**çü**...vb.

Alıştırırmalar

1. Tümceleri –Cı ya da –(y)lı ile tamamla. Ad mı sıfat mı yaz.

- Lokantaya yeni bir aş_____ geldi. Yemekleri çok lezzetli.
- Ben aslında oyun_____ olmak istiyordum.
- Merhaba. Ağrı kes_____ ilaç var mı?
- Tatlandır_____ ürünler sence sağlıklı mı?
- Ofisimdeki yaz_____ çalışmıyor. Seninki çalışıyor mu?

Cevaplar

1. Tümceleri –Cı ya da –(y)lı ile tamamla. Ad mı sıfat mı yaz.

- aşçı (ad)
- oyuncu (ad)
- ağrı kesici (ad/sıfat)
- tatlandırıcı (sıfat)
- yazıcı (ad)

-Abil + ir + kişi eki**-Abil + ir ml + kişi eki?**

-Abil+ir ekinin iki işlevi var. İzin işlevi ve rica işlevi. İşlev izin mi, rica mı anlamak için kim söylüyor, ne söylüyor, tümceyi iyi okumamız ve anlamamız lazım. Başka işlevler de var ama onlar B1 düzeyinde.

-Abil+ir mi + Kişi Eki? /İzin Alma

Biz bir kişiden bir şey yapmak için izin istiyoruz. O zaman eyleme **-Abilir mi+kişi eki?** yazıyoruz. Biz söylüyoruz ve biz yapıyoruz.

Örnekler:

Tiyatroya gidebilir miyim? (BEN tiyatroya gitmek istiyorum. BEN sorup izin alıyorum, BEN gideceğim.)

Pencereyi açabilir miyim? (BEN pencereyi açmak istiyorum. BEN sorup izin alıyorum, BEN açacağım.)

Bahçeye çıkabilir miyiz? (BİZ bahçeye çıkmak istiyoruz. BİZ sorup izin alıyoruz, BİZ bahçeye çıkacağız.)

Mutfaktaki kekleri yiyebilir miyiz? (BİZ mutfaktaki kekleri yemek istiyoruz. BİZ sorup izin alıyoruz, BİZ kekleri yiyeceğiz.)

-Abil+ir + kişi eki / İzin Verme

Biz bir kişiye izin veriyoruz. O zaman eyleme **-Abil+ir + kişi eki** yazıyoruz. Biz söylüyoruz ama başka bir kişiye izin verdiğimiz için o yapıyor.

Örnekler:

Ali: Tuzu alabilir miyim? (Ali izin istiyor.)

Ahmet: Evet, alabilirsin. (Ahmet izin veriyor.)

Ayşe: Fatma ile sinemaya gidebilir miyiz? (Ayşe izin istiyor.)

Anne: Tamam, gidebilirsiniz. (Anne izin veriyor.)

–Abil+ir mi+kişi eki? /Rica

Biz bir kişiden bir şey istiyoruz/rica ediyoruz. O zaman eyleme **–Abilir mi+kişi eki?** ekliyoruz.

Örnekler:

Ayşe: Tuzu verebilir misin? (Ayşe tuzu istiyor/rica ediyor.)

Fatma: Tabi, buyur. (Fatma tuzu veriyor.)

Öğrenci: Hocam, tekrar anlatabilir misiniz? (Öğrenci rica istiyor/ediyor.)

Öğretmen: Tabi, anlatıyorum. (Öğretmen kabul ediyor ve anlatıyor.)

Aylin: Oda havasız. Pencereyi açabilir misin? (Aylin istiyor/rica ediyor.)

Pelin: Tamam, hemen açıyorum. (Pelin pencereyi açıyor.)

Can: Bu masa çok ağır. Bana yardımcı olabilir misin? (Can yardım istiyor.)

Mehmet: Tamam. Yardım edeceğim, bekle, geliyorum. (Mehmet de yardım ediyor.)

Alıştırmalar

1. Tümceleri oku, izin mi rica mı işaretle.

	izin	rica
a. Akşam eve geç gelebilir miyim?		
b. Bana çikolata alabilir misin?		
c. Akşam benim için kek yapabilir misin?		
ç. Kapıyı kapatabilir misin?		
d. Arkadaşlarımla alışverişe gidebilir miyim?		

2. Tümceleri oku ve –(y)Abilir ile izin al/ver ya da rica et.

a. Ayşe sinemaya gitmek için annesine soruyor.

_____.

b. Zeynep arkadaşından tuz istiyor.

_____.

c. Arkadaşından şarj aletini ödünç iste.

_____.

ç. Öğrenci sınıfa girmek için öğretmene soruyor.

_____.

d. Anne çocuğa bir tane çikolata yemek için izin veriyor.

_____.

Cevaplar

1. Tümceleri oku, izin mi rica mı işaretle.

a. izin alma b. rica c. rica ç. rica d. izin alma

2. Tümceleri oku ve –(y)Abilir ile izin al/ver ya da rica et.

a. Anne, bu akşam sinemaya gidebilir miyim?

b. Zeynep, tuzu verebilir misin?

c. Şarj aletini kullanabilir miyim?

ç. Hocam, girebilir miyim?

d. Bir tane çikolata yiyebilirsin.

A1 ve A2 düzeyi

Yabancılar için Türkçe
Dilbilgisi

Konu Anlatımları ve Alıştırmalar

Düzeye Göre Dil Kullanımı

ISBN 978-975-441-538-4



9 789754 415384 >